NÁVRH

MESTO

SPIŠSKÁ BELÁ

KOMUNITNÝ PLÁN SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 2024-2030

Aktualizácia č. 1
(konsolidované znenie)

dokumenty pre obce.sk

Aktualizácia č. 1 Komunitného plánu sociálnych služieb mesta Spišská Belá na roky 2024-2030

bola v tomto konsolidovanom znení schválená Mestským zastupiteľstvom v Spišskej Belej

Návrh

dňa ..... uznesením č. .....

OBSAH

ZOZNAM MÁP, TABULIEK A GRAFOV 5
ZOZNAM SKRATIEK 6
KONTEXT VZNIKU TEJTO AKTUALIZÁCIE Č. 1 7
ÚVOD 8
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA 9
1.1 ČO JE KOMUNITNÉ PLÁNOVANIE 9
1.2 ÚČASTNÍCI KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA 9
1.3 VÝHODY, PRINCÍPY A PODSTATA KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA 9
1.4 PRÁVNY RÁMEC POSKYTOVANIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 10
1.5 KOMUNITNÝ PLÁN SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 12
1.6 NÁRODNÉ PRIORITY ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB NA ROKY 2021 – 2030 12
1.7 DRUHY A FORMY SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 13
1.8 VZŤAH KOMUNITNÉHO PLÁNU K NADRADENÝM DOKUMENTOM 15
2 DEMOGRAFICKÁ A SOCIÁLNA ANALÝZA 16
2.1 POČET OBYVATEĽOV A POHYB OBYVATEĽSTVA 16
2.2 ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽOV PODĽA POHLAVIA A VEKU 20
2.3 NÁRODNOSTNÁ A KONFESIONÁLNA ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA 23
2.4 VZDELANOSTNÁ ŠTRUKTÚRA A ŠKOLSTVO 25
2.5 NEZAMESTNANOSŤ 28
2.6 ZDRAVOTNÍCTVO 33
2.7 BÝVANIE 34
2.8 BEZBARIÉROVOSŤ 36
2.9 OBČIANSKA VYBAVENOSŤ 37
2.10 BEZPEČNOSŤ V MESTE 39
3 SOCIÁLNE SLUŽBY V MESTE 41
3.1 VEREJNÍ POSKYTOVATELIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 41
3.2 NEVEREJNÍ POSKYTOVATELIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 44
3.3 AKTIVITY MESTA SPIŠSKÁ BELÁ A INÝCH SUBJEKTOV NA ÚSEKU SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI (MIMO PÔSOBNOSTI ZÁKONA O SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH) 45
3.4 POŽIADAVKY PRIJÍMATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 48
3.4.1 Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu 48
3.4.2 Súhrnné zhrnutie požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb a ostatných obyvateľov 55
4 STRATÉGIA ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB 57
4.1 CIEĽOVÉ SKUPINY 57
4.2 CIELE A PRIORITY, MERATEĽNÉ UKAZOVATELE, DOPLNKOVÉ OPATRENIA 58

Návrh

5 IMPLEMENTÁCIA KOMUNITNÉHO PLÁNU 67

5.1 HARMONOGRAM REALIZÁCIE KOMUNITNÉHO PLÁNU VRÁTANE URČENIA FINANČNÝCH PODMIENOK 67

5.2 MONITORING PLNENIA A SPÔSOB KAŽDOROČNÉHO VYHODNOCOVANIA KOMUNITNÉHO PLÁNU, VRÁTANE PODMIENOK A SPÔSOBU JEHO ZMENY A AKTUALIZÁCIE 76

ZÁVER 77

PRÍLOHY 78

ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV 78

Návrh

Zoznam máp, tabuliek a grafov

Mapy

Mapa 1: Občianska vybavenosť v meste Spišská Belá 38

Tabuľky:

Tabuľka 1: Vývoj počtu obyvateľov mesta Spišská Belá 16
Tabuľka 2: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva Spišskej Belej 19
Tabuľka 3: Vývoj vybraných parametrov vekovej štruktúry obyvateľstva 22
Tabuľka 4: Vývoj počtu a podielu osôb podľa vybraných vekových skupín 23
Tabuľka 5: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti 23
Tabuľka 6: Rómske obyvateľstvo v meste Spišská Belá podľa rôznych zdrojov 24
Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania 24
Tabuľka 8: Vývoj počtu detí/žiakov v školách v Spišskej Belej 27
Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v meste 29
Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022 29
Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2022 32
Tabuľka 12: Počet a štruktúra UoZ znevýhodnených podľa § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. 33
Tabuľka 13: Počet domov podľa typu domu 34
Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky 34
Tabuľka 15: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému 35
Tabuľka 16: Byty podľa obytných miestností 35
Tabuľka 17: Domy podľa obdobia výstavby 35
Tabuľka 18: Bezbariérový prístup do verejných budov a na komunikáciách 36
Tabuľka 19: Počet realizovaných priestupkových konaní v meste v období 2018-2022 40
Tabuľka 20: Rozhodnutia o odkázanosti na sociálnu službu vydané mestom Spišská Belá v období 2018-2022 44
Tabuľka 21: Vývoj počtu osôb, u ktorých je uplatňovaný inštitút osobitného príjemcu 45
Tabuľka 22: Požiadavky prijímateľov soc. služieb a iných obyvateľov na území mesta 56
Tabuľka 23: Ciele a priority rozvoja podľa jednotlivých druhov sociálnych služieb, foriem sociálnych služieb a jednotlivých cieľových skupín, vrátane kvantifikácie potrebnej kapacity týchto služieb a určenia finančných podmienok 59
Tabuľka 24: Určenie merateľných ukazovateľov na zhodnotenie plnenia cieľov 61
Tabuľka 25: Doplnkové aktivity stratégie rozvoja 63
Tabuľka 26: Harmonogram realizácie sociálnych služieb s určením kapacity sociálnych služieb, personálnych a prevádzkových podmienok 67
Tabuľka 27: Predpokladané finančné náklady mesta na poskytovanie sociálnych služieb 70
Tabuľka 28: Predpokladané finančné náklady mesta na spolufinancovanie sociálnych služieb podľa konkrétnych poskytovateľov sociálnych služieb 71
Tabuľka 29: Harmonogram realizácie doplnkových aktivít, vrátane predpokladaných finančných nákladov na ich realizáciu 72

Grafy:

Graf 1: Medziročné prírastky / úbytky obyvateľstva 17
Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022 18
Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022 18
Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022 19
Graf 5: Porovnanie vekovej štruktúry obyvateľstva k 31.12.2013 a k 31.12.2022 21
Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania 25
Graf 7: Počet evidovaných UoZ v rokoch 2013-2022 (k 31.12.) 29
Graf 8: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022 30
Graf 9: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2022 30
Graf 10: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2022 31
Graf 11: Štruktúra respondentov podľa vekových kategórií 48
Graf 12: Zloženie domácností respondentov 49
Graf 13: Štruktúra respondentov podľa ekonomickej aktivity a sociálnej situácie 50
Graf 14: Akú pomoc v súčasnosti Vy alebo člen Vašej domácnosti potrebujete (resp. existuje predpoklad, že v najbližších rokoch potrebovať budete)? 51
Graf 15: Ktoré sociálne služby v súčasnosti využívate a ktoré by ste chceli využívať? 53

Zoznam skratiek

ADOS	Agentúra domácej ošetrovateľskej starostlivosti	SODB	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce	ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	TP	Terénny pracovník
KPSS	Komunitný plán sociálnych služieb	TSP	Terénna sociálna práca Terénny sociálny pracovník
KZAM	Klasifikácia zamestnaní	ŤZP	Ťažko zdravotne postihnutý
MRK	Marginalizovaná rómska komunita	UoZ	Uchádzač o zamestnanie
MŠ	Materská škola	ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
NPRSS	Národné priority rozvoja sociálnych služieb	VÚC	Vyšší územný celok
PSK	Prešovský samosprávny kraj	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie

Návrh

KONTEXT VZNIKU TEJTO AKTUALIZÁCIE Č. 1

Pôvodný Komunitný plán sociálnych služieb mesta Spišská Belá bol schválený v decembri 2024, a to na roky 2024-2030. Počas leta a jesene 2026 samosprávne orgány mesta pristúpili k jeho prehodnoteniu a v nadväznosti na existujúce nové skutočnosti a legislatívne zmeny rozhodli o vykonaní aktualizácie tohto dokumentu. Dôvodom sú legislatívne zmeny v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, týkajúce sa kompetencií obcí a miest pri vykonávaní posudkovej činnosti, taktiež povinností samospráv pri poskytovaní, zabezpečovaní a kontrolovaní sociálnych služieb, ako aj ďalšie zmeny. Ďalším dôvodom aktualizácie KPSS sú tiež nové skutočnosti – nové / zmenené zámery mesta, ako aj poskytovanie novej sociálnej služby na území mesta neverejným poskytovateľom.

Z hľadiska sociálnych služieb mesto upustilo od zámeru zriadiť denný stacionár, a zároveň bola do tejto Aktualizácie č. 1 zapracovaná nová sociálna služba, poskytovaná neverejným poskytovateľom (špecializované zariadenie). V rámci doplnkových aktivít dochádza taktiež k zmenám v preferenciách mesta a novým zámerom mesta – a to ohľadom stravovania seniorov a zriadenia Mestskej Rady seniorov.

Nakoľko poskytovanie všetkých týchto sociálnych služieb a doplnkových aktivít je v súlade so záujmami a potrebami mesta Spišská Belá, samosprávne orgány pristúpili k tejto Aktualizácii č. 1 Komunitného plánu sociálnych služieb 2024-2030. Aktualizácia KPSS je vydaná v konsolidovanom znení.

Verzia dokumentu	Dátum schválenia	Číslo uznesenia
Komunitný plán sociálnych služieb mesta Spišská Belá 2024-2030 (pôvodná verzia)	11.12.2024	190/2024
Aktualizácia č. 1 Komunitného plánu sociálnych služieb mesta Spišská Belá 2024-2030 (konsolidované znenie)	...	...

Návrh

ÚVOD

Oblasť sociálnej politiky významne ovplyvnil proces decentralizácie a reformy verejnej správy, čo sa prejavilo prechodom rozsiahlych kompetencií na miestnu samosprávu. Mestá a obce sa tak stali významným realizátorom sociálnej politiky a od miestnej samosprávy v súčasnosti vo veľkej miere závisí rozsah, podmienky a v neposlednom rade kvalita poskytovaných sociálnych služieb. Sociálne služby sú teda súčasťou verejných politík, v ktorých sa jednoznačne presadzuje ľudskoprávny rozmer a orientácia na potreby a preferencie ich prijímateľov.

Komunitný plán sociálnych služieb (ďalej aj „KPSS“ alebo „komunitný plán“) je vypracovaný v súlade s požiadavkami zákona o sociálnych službách a tiež s ohľadom na národné priority rozvoja sociálnych služieb, berúc do úvahy miestne podmienky, potreby a špecifiká. Jeho základnou ideou je komunitný rozvoj, skvalitnenie a humanizácia poskytovaných sociálnych služieb, resp. doplnenie chýbajúcich sociálnych služieb na základe požiadaviek a záujmu občanov mesta.

Komunitný plán mesta Spišská Belá pozostáva z piatich nosných kapitol. Prvá kapitola pod názvom „Teoretické východiská komunitného plánovania“ sa venuje teoreticko-metodologickým aspektom komunitného plánovania (definície, proces plánovania, legislatívne východiská, rozvoj sociálnych služieb na úrovni štátu a pod.).

Druhá kapitola („Demografická a sociálna analýza“) skúma socio-demografické charakteristiky obyvateľstva mesta. Tretia kapitola analyzuje aktuálne poskytované sociálne služby v meste a potreby v oblasti sociálnych služieb tak u existujúcich prijímateľov, ako aj u širokej verejnosti.

Štvrtá kapitola („Stratégia rozvoja sociálnych služieb“) definuje ciele a priority mesta v rámci poskytovania sociálnych služieb smerom do budúcnosti, ako aj ich merateľné ukazovatele. Keďže významnou súčasťou komunitného rozvoja a začleňovania jedincov do spoločnosti (obzvlášť obyvateľov v riziku sociálneho vylúčenia), sú rôzne sociálne aktivity, táto kapitola definuje aj doplnkové aktivity v sociálnej oblasti (mimo sociálnych služieb v zmysle zákona o sociálnych službách), ktoré chce samospráva mesta realizovať v záujme komunitného rozvoja, sociálnej inklúzie a zlepšovania sociálnej situácie miestnych obyvateľov.

Piata kapitola sa následne venuje implementačným aspektom komunitného plánu – definuje časový plán realizácie jednotlivých opatrení, odhaduje predpokladané finančné náklady, ktoré bude musieť mesto vynaložiť zo svojho rozpočtu na realizáciu jednotlivých sociálnych služieb a doplnkových aktivít, ako aj spôsob vyhodnocovania plnenia komunitného plánu.

Návrh

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA

1.1 Čo je komunitné plánovanie

Komunitné plánovanie sociálnych služieb možno považovať za metódu, prostredníctvom ktorej je možné plánovať sociálne služby tak, aby zodpovedali potrebám jednotlivých skupín občanov a zároveň boli v súlade s miestnymi špecifikami. Ide o otvorený proces, cieľom ktorého je:

- napĺňanie potrieb občanov odkázaných na jednotlivé formy sociálnej pomoci,
- zabezpečovanie zdrojov (finančných a personálnych) na jednotlivé formy sociálnej pomoci,
- hľadanie optimálnych riešení, ktoré najlepšie zodpovedajú miestnym podmienkam a potrebám ľudí,
- zvýšenie kvality poskytovaných sociálnych služieb.

1.2 Účastníci komunitného plánovania

Účastníkmi komunitného plánovania sú:

- **Zadávatelia sociálnych služieb** - subjekty, ktorým zabezpečovanie sociálnych služieb na príslušnom území vyplýva zo zákona. Sociálne služby zriaďujú, prípadne zadávajú iným subjektom, financujú ich a organizujú. Na Slovensku sú to mesta, mestá a samosprávne kraje.
- **Poskytovatelia sociálnych služieb** - subjekty, ktoré služby poskytujú a ponúkajú, bez ohľadu na ich právnu subjektivitu. Poskytovateľ sociálnej služby je za podmienok ustanovených zákonom mesto, právnická osoba zriadená alebo založená obcou alebo samosprávnym krajom – „*verejný poskytovateľ sociálnej služby*“ alebo ďalšia právnická osoba a fyzická osoba – „*neverejný poskytovateľ sociálnej služby*“.
- **Prijímatelia sociálnych služieb** – sú fyzické osoby, užívatelia sociálnych služieb, ktorí sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii. Tá môže spôsobovať ohrozenie sociálnym vylúčením, obmedzenie schopnosti začleniť sa do spoločnosti a samostatne riešiť svoje problémy. Do nepriaznivej životnej situácie sa pritom jednotlivec môže dostať z rôznych dôvodov – v dôsledku vysokého veku, nepriaznivého zdravotného stavu, krízových životných situácií, spôsobu života, trestnej činnosti a pod. Zapojením prijímateľov sociálnych služieb do komunitného plánovania sa získavajú informácie o ich potrebách, na ktoré treba reagovať a o súčasnej kvalite a dostupnosti poskytovaných sociálnych služieb.

Do procesu komunitného plánovania sa môže zapojiť aj široká verejnosť. Občania majú možnosť do určitej miery podieľať sa a ovplyvňovať rozvoj sociálnych služieb. Proces komunitného plánovania je založený na demokratických princípoch, umožňuje zapájať sa do diania v meste a vyjadriť tak názor na danú problematiku.

Cieľom komunitného plánovania sociálnych služieb je pripraviť strategický dokument, ktorý za účasti zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnych služieb a verejnosti umožní v strednodobom časovom horizonte efektívnejšie rozvíjať sociálne služby.

1.3 Výhody, princípy a podstata komunitného plánovania

Hlavnou výhodou komunitného plánovania je skutočnosť, že sú doňho zapájaní všetci účastníci systému sociálnych služieb (zadávatelia, poskytovatelia, prijímatelia). To nielenže napomáha zvyšovať kvalitu plánovania a poskytovania sociálnych služieb, ale taktiež výrazne posilňuje princípy

zastupiteľskej demokracie, a to nielen v procese plánovania, ale aj v rozhodovacom procese, prípadne v spôsobe ich zabezpečovania. Komunitný plán sociálnych služieb ako výsledok komunitného plánovania zabezpečuje, aby sociálne služby zodpovedali miestnym potrebám a reagovali na miestne špecifiká.

Najdôležitejšie **princípy** komunitného plánovania sú:

- *princíp triády*, predstavujúci spoluprácu zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnych služieb a rovnako princíp dohody, ktorý je charakterizovaný výsledným plánom,
- *princíp rovnosti*, ktorý zaručuje každému právo zaujímať sa o veci verejné; každý občan má právo slobodne sa vyjadriť a zároveň nikto nesmie byť vylúčený a diskriminovaný,
- *princíp skutočných potrieb*, čo charakterizuje analýza popisujúca stav služieb,
- *princíp kompetencie účastníkov*, ktorý kladie dôraz na profesionalitu a zodpovednosť.

Podstatou komunitného plánovania je teda zapájanie všetkých, ktorých sa sociálne služby týkajú alebo sa ich v budúcnosti týkať môžu, do otvoreného dialógu o podobe sociálnych služieb. Základným pilierom plánovania je zisťovanie potrieb, zdrojov a hľadanie najlepších riešení. Zásadný význam v procese plánovania má preto poznanie záujmu všetkých zúčastnených strán (zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnej pomoci) a verejnosti, ich vzájomné prepojenie a spolupráca.

1.4 Právny rámec poskytovania sociálnych služieb

Sociálne služby sa poskytujú v súlade so **zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách** a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o sociálnych službách), ktorý upravuje podmienky, postupy a formy poskytovania sociálnych služieb ako aj povinnosti poskytovateľov. Jeho cieľom je podporovať sociálne začlenenie občanov a uspokojovať sociálne potreby ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii.

Za nepriaznivú sociálnu situáciu sa považuje ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy z dôvodu, že:

- osoba nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb, pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť od návykových látok,
- je ohrozený jej vývoj v dôsledku jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do 7 rokov veku,
- osoba je ťažko zdravotne postihnutá alebo má nepriaznivý zdravotný stav,
- osoba dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok,
- osoba vykonáva opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- osoba je ohrozená správaním iných fyzických osôb alebo sa stala obeťou správania iných fyzických osôb,
- osoba zotrváva v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby,
- stratila bývanie alebo je ohrozená stratou bývania.

Sociálne služby podľa tohto zákona sa poskytujú prostredníctvom odborných, obslužných a ďalších činností, ktoré je poskytovateľ povinný poskytnúť alebo zabezpečiť v prípade, že tieto činnosti sú taxatívne vymedzené. Zákon o sociálnych službách rozdeľuje sociálne služby do niekoľkých skupín, v závislosti od povahy a nepriaznivej sociálnej situácie alebo od cieľovej skupiny, ktorej sú určené:

- **sociálne služby krízovej intervencie** (terénna sociálna služba krízovej intervencie; poskytovanie sociálnej služby v zariadeniach – nocľaháreň, útulok, domov na polceste, nízkoprahové denné centrum, integračné centrum, komunitné centrum, zariadenie núdzového bývania; nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu),

- **sociálne služby na podporu rodiny s deťmi** (pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa, pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa v zariadení dočasnej starostlivosti o deti, služba na podporu zosúlaďovania rodinného života a pracovného života, služba na podporu zosúlaďovania rodinného života a pracovného života v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa, služba včasnej intervencie),
- **sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku** (zariadenie podporovaného bývania, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, rehabilitačné stredisko, domov sociálnych služieb, špecializované zariadenie, denný stacionár, domáca opatrovateľská služba, prepravná služba, sprievodcovská a predčitateľská služba, tlmočnícka služba, sprostredkovanie tlmočníckej služby, sprostredkovanie osobnej asistencie, požičiavanie pomôcok),
- **sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií** (monitorovanie a signalizácia potreby pomoci, krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií),
- **podporné služby** (odľahčovacia služba, pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností, denné centrum, podpora samostatného bývania, jedáleň, práčovňa, stredisko osobnej hygieny).

Zákon o sociálnych službách v § 80 upravuje pôsobnosť mesta pri poskytovaní sociálnych služieb. Okrem koncepčnej, rozhodovacej, posudkovej, poradenskej, kontrolnej, registračnej, evidenčnej, štatistickej, finančnej činnosti a terénnej sociálnej práce je v pôsobnosti mesta poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie:

- sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre, nocľahárni a v dennom stacionári,
- nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu,
- opatrovateľskej služby,
- prepravnej služby,
- odľahčovacej služby,
- pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa,
- terénnej sociálnej služby krízovej intervencie

a zriaďovať, zakladať a kontrolovať nasledovné zariadenia sociálnych služieb:

- nocľaháreň,
- nízkoprahové denné centrum,
- zariadenie pre seniorov,
- zariadenie opatrovateľskej služby,
- denný stacionár.

Mesto môže zriaďovať aj iné zariadenia a poskytovať alebo zabezpečovať aj iné druhy sociálnej služby, príp. môže sociálne služby účelne a vhodne spájať.

Zákon o sociálnych službách zaručuje právo fyzickej osoby na poskytnutie sociálnej služby alebo zabezpečenie jej poskytnutia a právo výberu poskytovateľa, za splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom a ďalšie práva pri poskytovaní sociálnych služieb.

Poskytovateľmi sociálnych služieb sú v súlade so zákonom obce, právnické osoby zriadené alebo založené obcou alebo samosprávnym krajom (verejní poskytovatelia sociálnych služieb) a iné právnické alebo fyzické osoby (neverejní poskytovatelia sociálnych služieb). Sociálne služby môže poskytovať len poskytovateľ zapísaný do registra poskytovateľov sociálnych služieb.

Návrh

V zákone o sociálnych službách sú podrobne upravené povinnosti poskytovateľa sociálnej služby. Ide napríklad o povinnosť poskytovateľa sociálnych služieb vypracovať a dodržiavať procedurálne, personálne a prevádzkové podmienky poskytovania sociálnej služby (tzv. štandardy kvality). Poskytovateľ je povinný napríklad vypracovať individuálny rozvojový plán klienta, dodržiavať maximálny počet klientov na jedného zamestnanca a za účelom zvýšenia profesionality práce vypracovať a uskutočňovať program supervízie.

1.5 Komunitný plán sociálnych služieb

Komunitný plán sociálnych služieb (KPSS) je strategický dokument, ktorý analyzuje stav poskytovaných sociálnych služieb na území mesta, hodnotí potreby a požiadavky jej obyvateľov a navrhuje budúci rozvoj v oblasti sociálnych služieb na stanovené obdobie. Dokument je reálnym výstupom komunitného plánovania sociálnych služieb a výsledkom dohody medzi zadávateľmi, poskytovateľmi a prijímateľmi sociálnych služieb. Poukazuje na potreby v danej komunite, pričom poskytuje aj možnosti finančného, personálneho, prevádzkového a organizačného zabezpečenia v oblasti poskytovania sociálnych služieb v danej komunite.

Najdôležitejšie **ciele komunitného plánu** sú:

- zistiť potreby a požiadavky prijímateľov sociálnych služieb,
- zistiť plány a predstavy poskytovateľov sociálnych služieb,
- koordinovať ponuku a dopyt v sociálnych službách,
- vytvoriť kompromis medzi predstavami, požiadavkami, možnosťami a dostupnými zdrojmi,
- zvýšiť kvalitu poskytovaných sociálnych služieb,
- stanoviť priority pre budúci rozvoj sociálnych služieb.

Návrh

1.6 Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030

Národné priority rozvoja sociálnych služieb (NPRSS) v zmysle zákona o sociálnych službách vypracúva a zverejňuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030 vydalo ministerstvo v marci 2021. Cieľom a účelom NPRSS je cyklicky pozitívne ovplyvňovať rozvoj sociálnych služieb v Slovenskej republike, a to cestou definovania politiky smerovania sociálnych služieb na národnej úrovni a následne formulovania základných priorít tohto rozvoja a predpokladov na dosiahnutie týchto priorít.

Účelom dokumentu pod názvom Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030 je vymedziť rozvojovú trajektóriu sociálnych služieb na Slovensku do roku 2030. V súlade s tým sú najskôr definované predpoklady pre rozvoj a následne samotné národné priority, vďaka ktorým by sa mal rozvoj reálne dosiahnuť. Národné priority sú vymedzené tak, aby boli harmonizovateľné so súvisiacimi legislatívnymi zámermi a iniciatívami vlády SR v referenčnom období (NPRSS 2021 – 2030).

Predpoklady pre rozvoj sociálnych služieb:

Pre zabezpečenie podmienok rozvojovej trajektórie sociálnych služieb pre obdobie rokov 2021 – 2030 bude nevyhnutné naplniť nasledovné predpoklady, ktoré predstavujú pre napĺňanie NPRSS nevyhnutné vstupy:

A. Vytvorenie strategického rámca sociálnych služieb do roku 2030 v Slovenskej republike
B. Zabezpečenie finančnej a personálnej udržateľnosti rozvoja sociálnych služieb
C. Prepájanie sociálnych služieb s inými verejnými službami v rámci podpory sociálnej inklúzie zraniteľných jednotlivcov, rodín, skupín a komunít.

Národné priority rozvoja sociálnych služieb:

Slovenská republika si v kontexte rozvoja sociálnych služieb v období 2021 – 2030 zadefinovala nasledovné **národné priority**:

NP1: Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a podporu s cieľom zabezpečenia dostupnosti rôznorodých sociálnych služieb komunitného charakteru v súlade s potrebami cieľových skupín sociálnych služieb

NP2: Zavedenie systému integrovanej sociálno-zdravotnej starostlivosti

NP3: Podpora prepájania sociálnych služieb a neformálnej (najmä rodinnej) starostlivosti ako súčasti systému starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby

NP4: Podpora zvyšovania kvality sociálnych služieb.

Návrh

1.7 Druhy a formy sociálnych služieb

Zákon o sociálnych službách vymedzuje (§12) tieto **druhy sociálnych služieb**:

A – SOCIÁLNE SLUŽBY KRÍZOVEJ INTERVENCIE

1. terénna sociálna služba krízovej intervencie,
2. poskytovanie sociálnej služby v zariadeniach, ktorými sú:
   2.1. nízkoprahové denné centrum,
   2.2. integračné centrum,
   2.3. komunitné centrum,
   2.4. nocľaháreň,
   2.5. útulok,
   2.6. domov na polceste,
   2.7. zariadenie núdzového bývania,
3. nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu.

B – SOCIÁLNE SLUŽBY NA PODPORU RODINY S DEŤMI

1. pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa,
2. pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa v zariadení dočasnej starostlivosti o deti,
3. služba na podporu zosúlaďovania rodinného života a pracovného života,
4. služba na podporu zosúlaďovania rodinného života a pracovného života v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa,
5. služba včasnej intervencie.

C – SOCIÁLNE SLUŽBY NA RIEŠENIE NEPRIAZNIVEJ SOCIÁLNEJ SITUÁCIE Z DÔVODU ŤAŽKÉHO ZDRAVOTNÉHO POSTIHNUTIA, NEPRIAZNIVÉHO ZDRAVOTNÉHO STAVU ALEBO Z DÔVODU DOVŔŠENIA DÔCHODKOVÉHO VEKU

1. poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek,
   1.1. zariadenie podporovaného bývania,
   1.2. zariadenie pre seniorov,
   1.3. zariadenie opatrovateľskej služby,
   1.4. rehabilitačné stredisko,
   1.5. domov sociálnych služieb,
   1.6. špecializované zariadenie,
   1.7. denný stacionár,
2. domáca opatrovateľská služba,
3. prepravná služba,
4. sprievodcovská služba a predčitateľská služba,
5. tlmočnícka služba,
6. sprostredkovanie tlmočníckej služby,
7. sprostredkovanie osobnej asistencie,
8. požičiavanie pomôcok.

D – SOCIÁLNE SLUŽBY S POUŽITÍM TELEKOMUNIKAČNÝCH TECHNOLÓGIÍ

1. monitorovanie a signalizácia potreby pomoci,
2. krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií.

E – PODPORNÉ SLUŽBY

1. odľahčovacia služba,
2. pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností,
3. poskytovanie sociálnej služby v dennom centre,
4. podpora samostatného bývania,
5. poskytovanie sociálnej služby v jedálni,
6. poskytovanie sociálnej služby v práčovni,
7. poskytovanie sociálnej služby v stredisku osobnej hygieny.

Návrh

Zákon o sociálnych službách vymedzuje (§13) tieto **formy sociálnych služieb**:

- **Ambulantná forma** – poskytuje sa fyzickej osobe, ktorá dochádza, je sprevádzaná alebo je dopravovaná do miesta poskytovania sociálnej služby,
- **Terénna forma** – poskytuje sa fyzickej osobe v jej prirodzenom sociálnom prostredí alebo v jej domácom prostredí,
- **Pobytová forma** v zariadení – poskytuje sa, ak súčasťou sociálnej služby je ubytovanie. Pobytová sociálna služba sa poskytuje ako celoročná sociálna služba alebo týždenná sociálna služba,
- **Iná forma** – poskytuje sa najmä telefonicky alebo s použitím telekomunikačných technológií, ak je to účelné.

1.8 Vzťah komunitného plánu k nadradeným dokumentom

Komunitný plán sociálnych služieb sa v zmysle § 83 ods. 2 zákona o sociálnych službách vypracúva na základe národných priorít rozvoja sociálnych služieb. V súčasnom období sú platné **Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030**, v ktorých sú zadefinované 4 národné priority na nasledovné obdobie (pozri kap. 1.6). Kľúčovú úlohu v otázke systémového riešenia „fungovania" sociálnych služieb na území Slovenskej republiky má predovšetkým štát, a to najmä prostredníctvom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a zákonodarného zboru (realizácia potrebných štrukturálnych zmien v oblasti sociálnych služieb, nastavenie legislatívy, spôsobu a podmienok financovania sociálnych služieb, povinností, zodpovedností a pod.). Samozrejme, v súčinnosti s participujúcimi subjektmi, medzi ktoré patria aj obce a mestá.

Komunitný plán sociálnych služieb mesta Spišská Belá svojou štruktúrou, analýzami a zadefinovanou stratégiou nadväzuje najmä na Národnú prioritu 1 (Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a podporu s cieľom zabezpečenia dostupnosti rôznorodých sociálnych služieb komunitného charakteru v súlade s potrebami cieľových skupín sociálnych služieb) a Národnú prioritu 4 (Podpora zvyšovania kvality sociálnych služieb). Realizovanými analýzami a dotazníkovým prieskumom medzi obyvateľmi mesta zohľadňuje miestne špecifiká a potreby fyzických osôb v oblasti sociálnych služieb a na základe týchto výsledkov určuje potreby rozvoja sociálnych služieb, personálne podmienky, finančné podmienky, prevádzkové podmienky a organizačné podmienky na ich zabezpečenie.

Napriek tomu, že žiadny predpis takúto povinnosť explicitne neustanovuje, mal by KPSS (okrem súladu s Národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb) zároveň byť v súlade aj s Programom rozvoja mesta, vypracovaným podľa § 8 alebo § 8a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov (z dôvodu, že KPSS sa zameriava „len" na sociálne služby, ako jednu z mnohých súčastí fungovania spoločnosti, pričom program rozvoja mesta rieši problematiku rozvoja svojho územia komplexne). Mesto Spišská Belá má aktuálne platný **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Spišská Belá na roky 2024-2030** (ďalej aj „PHSR 2024-2030). Tento dokument sa zaoberá sociálnymi službami v analytickej časti. Ďalej, v ďalších častiach dokumentu, sú zadefinované viaceré opatrenia, ktoré majú vplyv na zlepšovanie situácie v sociálnej oblasti v meste, vrátane poskytovania sociálnych služieb (napr. Opatrenie S 1.1: Riešenie bytovej otázky ohrozených skupín obyvateľov, zvyšovanie dostupnosti súkromného aj nájomného bývania, Opatrenie S 1.2: Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality a zlepšovania občianskeho spolunažívania, Opatrenie S 2.2: Podpora poskytovania sociálnych služieb a sociálnych aktivít a ďalšie). KPSS mesta Spišská Belá je plne v súlade s PHSR mesta 2024-2030.

Návrh

2 DEMOGRAFICKÁ A SOCIÁLNA ANALÝZA

Sociálne služby predstavujú jednu z foriem sociálnej pomoci pre ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a sú alebo v budúcnosti môžu byť pre mnohých dôležitou oporou sociálneho začlenenia občanov a uspokojovania sociálnych potrieb. Dostupnosť sociálnych služieb (či už z hľadiska geografického alebo z hľadiska ich variability) do značnej miery závisí od rôznorodosti ich poskytovateľov, a preto je veľmi dôležité pri ich plánovaní vychádzať najmä z porovnania existujúcej ponuky sociálnych služieb so zistenými potrebami prijímateľov. Pre správne určenie potrieb poskytovania sociálnych služieb je tak potrebné poznať sociálne a demografické východiská.

2.1 Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva

Počet obyvateľov mesta už od roku 1993 takmer nepretržite rastie. Za posledné tri dekády sa počet obyvateľov zvýšil až o 17 % (z 5 699 v roku 1993 na 6 668 v roku 2022).

Tabuľka 1: Vývoj počtu obyvateľov mesta Spišská Belá

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Najvyššiu dynamiku rastu malo mesto v skorých 90. rokoch, zhruba od roku 2015 možno pozorovať trend jej poklesu. Kým do roku 2000 malo mesto pomerne výraznú dynamiku rastu, pričom relatívne dobrú dynamiku (aj keď o niečo nižšiu) si udržiavalo cca až do roku 2014, od r. 2015 už možno v meste pozorovať jej neustále oslabovanie (stále však ešte ide o rast). Dokonca, za ostatných 8 rokov mesto až 3x zaznamenalo medziročný pokles počtu obyvateľov. Celkovo možno konštatovať, že za posledných 30 rokov Spišská Belá až 25x zaznamenala medziročný prírastok počtu obyvateľov, len 5x bol zaznamenaný medziročný úbytok. Výraznejší medziročný úbytok bol v meste v roku 2002 a potom v rokoch 2021 a 2022.

Graf 1: Medziročné prírastky / úbytky obyvateľstva

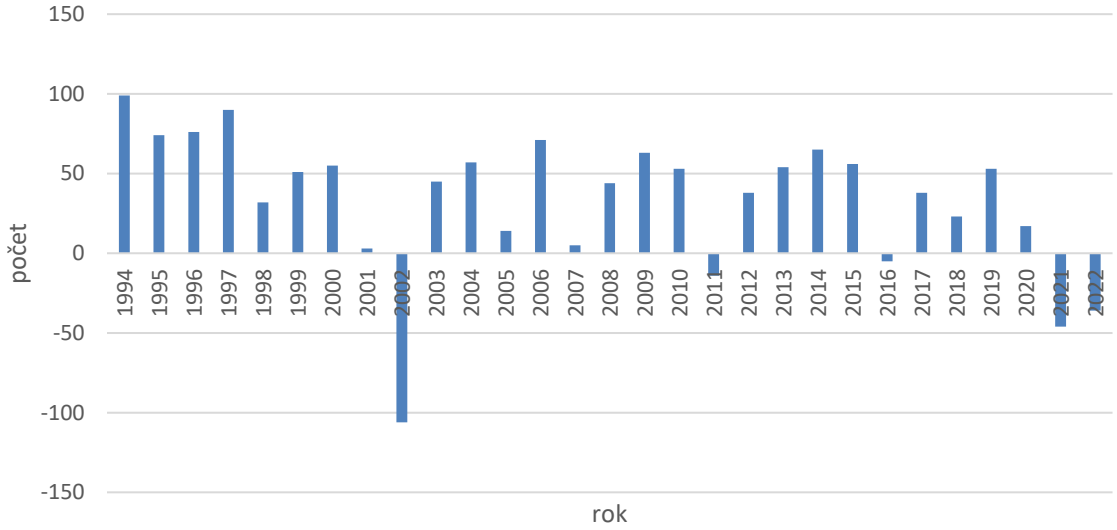

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Dôvodom dynamického rastu počtu obyvateľov je najmä výrazne kladná bilancia prirodzeného pohybu. Táto kladná bilancia je výsledkom kombinácie nadpriemerných hodnôt natality a podpriemerných hodnôt mortality, ktoré mesto vykazuje. Priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery živorodenosti za posledných 10 rokov bola v Spišskej Belej 11,9 ‰. Pre porovnanie, v okrese Kežmarok sa hr. m. živorodenosti pohybuje na úrovni cca 16,0 ‰, v Prešovskom kraji 12,0 ‰ a v Slovenskej republike na úrovni 9,5 ‰. Naproti tomu, priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery úmrtnosti za posledných 10 rokov bola v Spišskej Belej nízka – len 8,6 ‰. V okrese Kežmarok dosiahla hr. m. úmrtnosti v roku 2022 úroveň 8,2 ‰[1], v Prešovskom kraji 9,5 ‰ a v Slovenskej republike úroveň 11,0 ‰.

Prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov každoročne rastie. Každý rok bola bilancia prirodzeného pohybu kladná, záporná nebola za ostatných 10 rokov ani raz. Hrubá miera prirodzeného prírastku sa v posledných 10 rokoch pohybovala v rozmedzí od 0,3 ‰ v roku 2014 po 6,7 ‰ v roku 2019. Prirodzenými populačnými procesmi teda v meste dochádzalo k výraznému prírastku počtu obyvateľov.

[1] Hoci sa priemerné hodnoty hrubej miery živorodenosti a úmrtnosti v Spišskej Belej v porovnaní s hodnotami za okres Kežmarok javia ako nie veľmi priaznivé, v skutočnosti tieto hodnoty (v celoslovenskom porovnaní) priaznivé sú – okres Kežmarok totižto v týchto ukazovateľoch dosahuje najkrajnejšie hodnoty v rámci všetkých okresov Slovenska (a nie je preto úplne najvhodnejšou referenčnou jednotkou).

Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

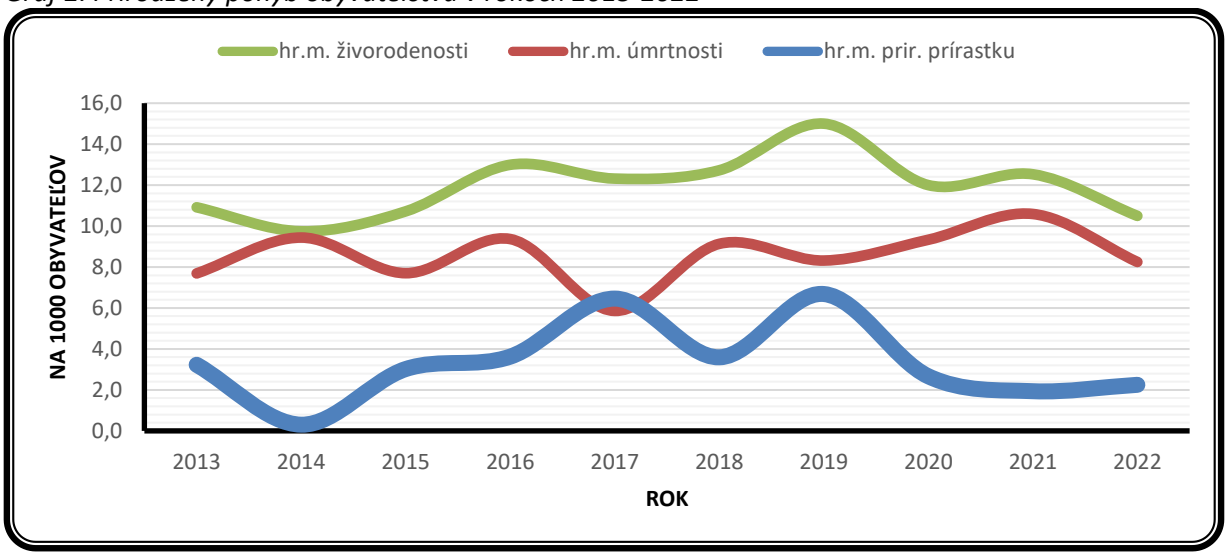

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Aj bilancia migračného pohybu je v meste pozitívna (hoci už nie v takej miere ako bilancia prirodzeného pohybu). Hrubá miera imigrácie sa v meste za posledných 10 rokov pohybovala v priemere na úrovni 13,9 ‰ (priemerne sa ročne prisťahovalo 92,1 osoby). Hrubá miera emigrácie v hodnotenom období dosahovala mierne nižšie hodnoty, pričom jej priemerná úroveň bola 12,4 ‰ (v priemere 82,3 vysťahovaných osôb ročne). Kladné migračné saldo mesto v ostatných 10 rokoch zaznamenalo 5x a rovnako 5x bolo migračné saldo záporné. Výsledkom hore uvedených procesov bol mierne priaznivý vývoj migračného salda, ktoré sa pohybovalo v rozmedzí od -51 osôb v roku 2022 po +63 osôb v roku 2014.

Z aspektu migrácie však už začínajú v meste prevládať negatívne depopulačné procesy. Hoci celkovo je bilancia migračného pohybu v Spišskej Belej za ostatných 10 rokov kladná (čo je priaznivý stav), trend sa začína pomaly obracať a v ostatných 7 rokoch už výrazne prevažujú tieto depopulačné trendy (čo je negatívny proces).

Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

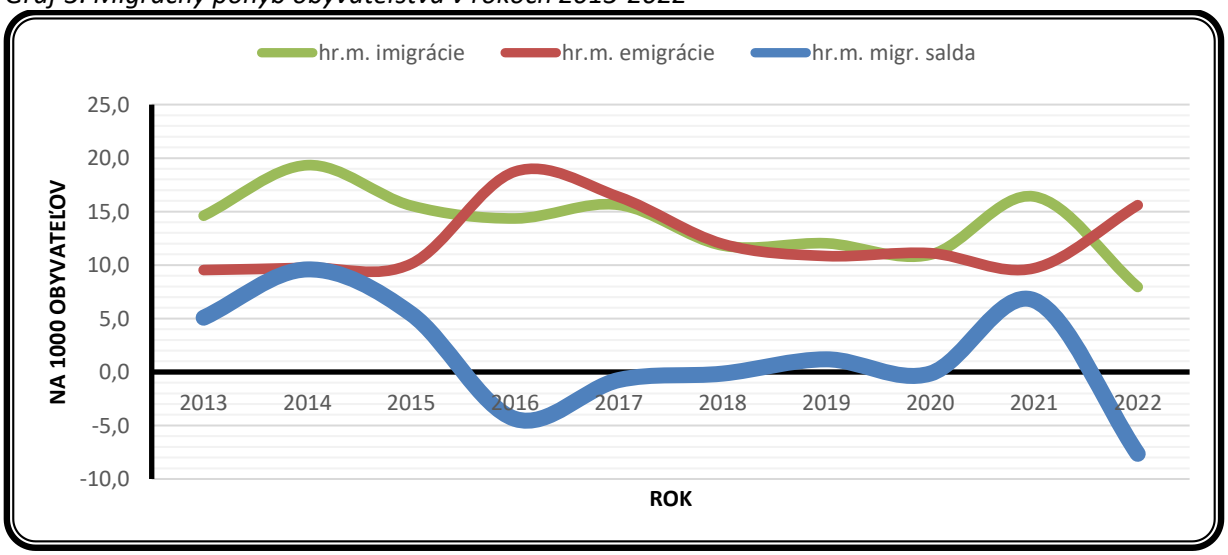

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Vývoj početnosti obyvateľstva v meste Spišská Belá možno hodnotiť výrazne pozitívne (avšak tieto pozitívne trendy sú už v ostatných rokoch oslabované)**.** Mesto v ostatných 10 rokoch takmer každoročne (okrem r. 2016 a 2022) zaznamenávalo kladnú bilanciu celkového pohybu obyvateľstva. Výsledkom kombinácie vyššie popísaných prirodzených populačných procesov a migračných procesov je celkový prírastok obyvateľov mesta Spišská Belá. Celkovú situáciu ohľadne populačného vývoja v meste možno teda hodnotiť pozitívne (keďže počet obyvateľov zo strednodobého hľadiska rastie).

Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

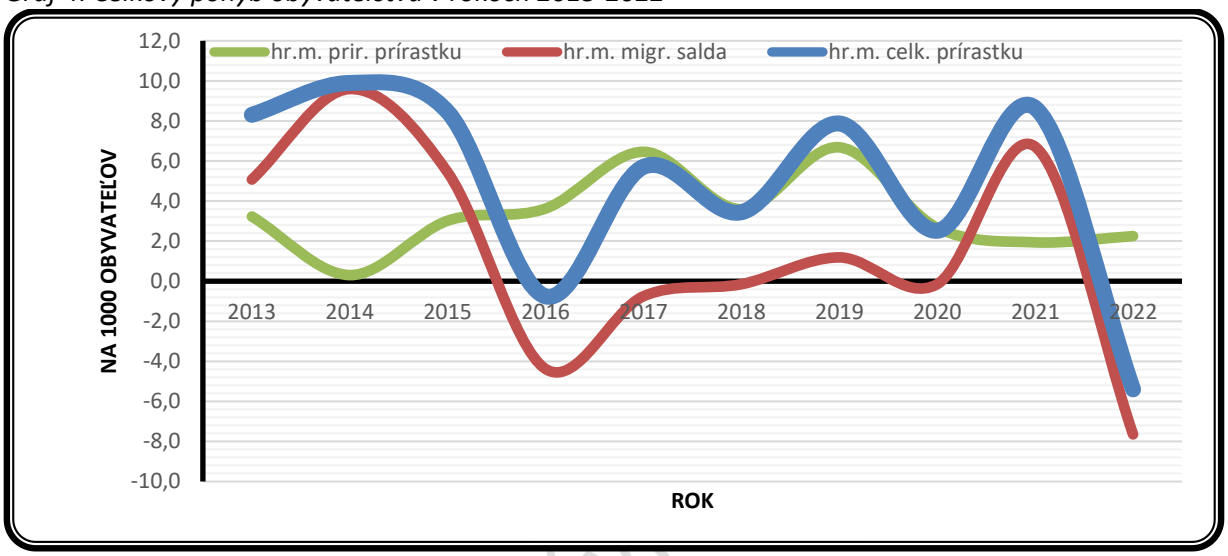

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Sumárny prehľad charakteristík stavu a pohybu obyvateľstva mesta za posledných 10 rokov poskytuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 2: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva Spišskej Belej

Ukazovateľ / rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvateľov (k 31.12.)	6503	6568	6624	6619	6657	6680	6733	6750	6704	6668
Živonarodení	71	64	71	86	82	85	101	81	84	70
Zomrelí	50	62	51	62	39	61	56	63	71	55
Bilancia prirodzeného pohybu	21	2	20	24	43	24	45	18	13	15
Prisťahovaní	95	127	103	95	104	79	81	74	110	53
Vysťahovaní	62	64	67	124	109	80	73	75	65	104
Migračné saldo	33	63	36	-29	-5	-1	8	-1	45	-51
Bilancia celkového pohybu	54	65	56	-5	38	23	53	17	58	-36
Hr.m. živorodenosti (‰)	10,9	9,7	10,7	13,0	12,3	12,7	15,0	12,0	12,5	10,5

Hr.m. úmrtnosti (‰)	7,7	9,4	7,7	9,4	5,9	9,1	8,3	9,3	10,6	8,2
Hr.m. prirodzeného prírastku (‰)	3,2	0,3	3,0	3,6	6,5	3,6	6,7	2,7	1,9	2,2
Hr.m. imigrácie (‰)	14,6	19,3	15,5	14,4	15,6	11,8	12,0	11,0	16,4	7,9
Hr.m. emigrácie (‰)	9,5	9,7	10,1	18,7	16,4	12,0	10,8	11,1	9,7	15,6
Hr.m. migračného salda (‰)	5,1	9,6	5,4	-4,4	-0,8	-0,1	1,2	-0,1	6,7	-7,6
Hr.m. celkového prírastku (‰)	8,3	9,9	8,5	-0,8	5,7	3,4	7,9	2,5	8,7	-5,4

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné prepočty

2.2 Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku

Početnosť obyvateľov v jednotlivých vekových kategóriách znázorňuje veková pyramída. Pomocou vekovej pyramídy možno k určitému dátumu graficky znázorniť zastúpenie jednotlivých vekových kategórií populácie, rozdelených na mužov a ženy. Na základe tvaru vekovej pyramídy možno skonštatovať, aký typ populácie sa v meste v danom konkrétnom čase nachádza – či progresívny, stacionárny alebo regresívny.

Veková pyramída obyvateľstva Spišskej Belej ukazuje, že **v meste sa z pohľadu demografickej reprodukcie nachádza prechodný typ medzi stacionárnym a regresívnym typom populácie.** Početnosť predreprodukčnej zložky (0-14 r.) nedosahuje početnosť poreprodukčnej (nad 50 r.) zložky obyvateľstva (v pomere 1 268 k 2 021 k 31.12.2022). Najvyššie zastúpenie v štruktúre obyvateľstva Spišskej Belej majú vekové skupiny (podľa poradia) 40-44 ročných (569 obyvateľov), 35-39 ročných (541) a 30-34 ročných (522 obyvateľov). K 31.12.2022 tu spomedzi 6 668 obyvateľov žilo 1 268 detí do 14 rokov a 894 seniorov vo veku nad 65 rokov. Zo spomínaných 6 668 obyvateľov tu k uvedenému dátumu žilo 3 301 mužov a 3 367 žien. V nadväznosti na typ vekovej pyramídy a typ populácie možno konštatovať, že z dlhodobého hľadiska bude prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov mesta (pri nezmenených podmienkach) pozvoľna klesať.

Návrh

Graf 5: Porovnanie vekovej štruktúry obyvateľstva k 31.12.2013 a k 31.12.2022

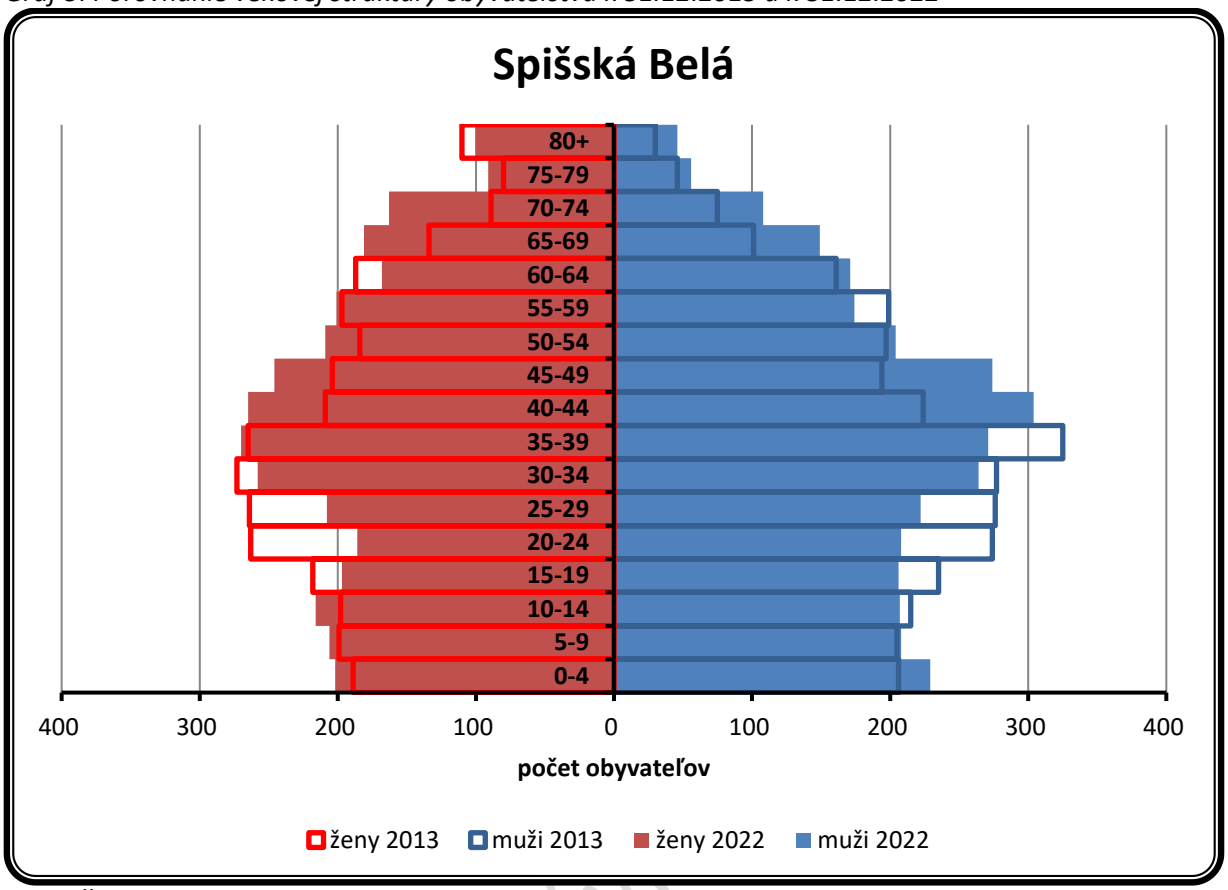

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Aj obyvateľstvo Spišskej Belej starne, avšak trochu pomalšie ako priemer SR. Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, priemerný vek obyvateľstva mesta sa za ostatných 10 rokov zvýšil z 36,2 na 38,0 rokov. To znamená, že v meste sa priemerný vek za ostatných 10 rokov zvýšil „len“ o 1,80 roka, zatiaľ čo v SR to bolo až o 2,02 roka. V porovnaní so Slovenskou republikou žije v meste trochu mladšie obyvateľstvo, nakoľko priemerný vek v Spišskej Belej v roku 2022 bol 38,0 rokov, pričom v SR to bolo až 41,6 rokov.

Počet seniorov na 100 detí vo veku do 14 rokov sa v meste zvyšuje (čo je negatívny trend), avšak mierne pomalším tempom, ako v SR. Index starnutia obyvateľstva mesta Spišská Belá, ktorý vyjadruje pomer poproduktívneho obyvateľstva k predproduktívnemu, dosiahol v roku 2022 hodnotu 70,5. To znamená, že na 100 detí do 14 rokov pripadá v meste cca 71 osôb v poproduktívnom veku (kým v roku 2012 to bolo len cca 55 osôb). V prípade SR však index starnutia v roku 2022 dosiahol hodnotu až 111,0. Je teda nutné skonštatovať, že vývoj v meste je negatívny (podobne ako v SR ako celku).

Tabuľka 3: Vývoj vybraných parametrov vekovej štruktúry obyvateľstva

Ukazovateľ	Územie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Priemerný vek (rok)	Spišská Belá	36,2	36,3	36,6	36,8	37,1	37,3	37,5	37,7	37,7	38,0
	SR	39,6	39,9	40,1	40,4	40,6	40,8	41,1	41,3	41,4	41,6
Mediánový vek (rok)	Spišská Belá	34,6	34,8	35,2	35,6	36,1	36,5	36,9	37,3	37,4	38,0
	SR	38,6	39,0	39,4	39,8	40,2	40,6	41,0	41,4	41,8	42,2
Index starnutia	Spišská Belá	54,9	56,3	59,9	61,4	63,7	65,1	67,2	69,8	69,0	70,5
	SR	88,3	91,2	94,2	97,0	99,4	101,9	104,8	107,3	108,3	111,0

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Z hľadiska produktivity možno obyvateľstvo rozdeliť do 3 základných skupín: na predproduktívne obyvateľstvo (0 – 14 rokov), produktívne obyvateľstvo (15 – 64 rokov) a poproduktívne obyvateľstvo (65+ rokov). Zvyšovanie, resp. znižovanie počtu obyvateľov v niektorej z týchto 3 skupín môže spravidla pre mesto naznačovať budúce potreby obyvateľstva v sociálnej oblasti, ktorým bude samospráva čeliť – napr. nárast počtu obyvateľov predproduktívnej kategórie obyčajne znamená zvyšovanie dopytu po detských ihriskách, zvýšenie nárokov na kapacity MŠ a ZŠ a pod. Zvyšovanie počtu občanov v produktívnom veku môže samospráve napríklad napovedať, že bude existovať zvýšený dopyt po bývaní alebo službách. Podobne, rast počtu obyvateľov v poproduktívnej kategórii môže naznačovať budúcu potrebu poskytovania opatrovateľskej služby alebo zvýšené nároky samosprávy na prácu so seniormi (napr. organizácia rôznych podujatí pre seniorov, zriadenie klubu dôchodcov a pod.).

Skladba vekovej štruktúry obyvateľstva mesta Spišská Belá sa za ostatných 10 rokov zhoršila, avšak nie tak výrazne, ako priemer SR. V porovnaní s rokom 2013 síce stúpol podiel predproduktívnej zložky obyvateľstva (čo je dobré – o 0,4 p.b.), zároveň sa však výraznejšie zvýšil aj podiel poproduktívnej zložky obyvateľstva (až o 3,2 p.b.). Zákonite teda rapídne klesol podiel produktívnej zložky obyvateľstva – a to až o 3,7 p.b. Takáto zmena vekovej štruktúry je veľmi nepriaznivá, pretože pri pokračovaní takéhoto trendu v dlhodobom horizonte – zjednodušene povedané – nebude mať kto robiť (tak, aby pracujúci obyvatelia dokázali „uživiť" neproduktívne zložky obyvateľstva).

V strednodobom horizonte sa očakáva výraznejší nárast dopytu po sociálnych službách pre seniorov. Počet seniorov sa v meste za ostatných 10 rokov zvýšil až o 34 % - až o 229 osôb. Na základe vývoja počtu a podielu obyvateľov v seniorskom veku (65+), ako aj aktuálnej vekovej štruktúry obyvateľstva mesta možno teda konštatovať, že v najbližších rokoch možno očakávať ďalší nárast dopytu po sociálnych službách, zameraných na túto cieľovú skupinu obyvateľov.

Návrh

Tabuľka 4: Vývoj počtu a podielu osôb podľa vybraných vekových skupín

Ukazo-vateľ	Územie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
4 roky alebo menej (počet)	Spišská Belá	395	372	375	385	400	413	446	451	458	431
65 rokov alebo viac (počet)	Spišská Belá	665	682	724	743	784	806	832	865	866	894
Predprodu ktívny vek (%)	Spišská Belá	18,6	18,5	18,2	18,3	18,5	18,6	18,4	18,4	18,7	19,0
	SR	15,3	15,3	15,3	145,5	15,6	15,7	15,8	15,9	16,1	16,1
Produktív ny vek (%)	Spišská Belá	71,1	71,2	70,8	70,5	69,7	69,4	69,3	68,8	68,4	67,6
	SR	71,1	70,7	70,2	69,6	68,9	68,2	67,6	67,0	66,6	66,1
Poprodukt ívny vek (%)	Spišská Belá	10,2	10,4	10,9	11,2	11,8	12,1	12,4	12,8	12,9	13,4
	SR	13,5	14,0	14,5	15,0	15,5	16,0	16,6	17,1	17,4	17,9

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

2.3 Národnostná a konfesionálna štruktúra obyvateľstva

Národnostné zloženie obyvateľstva Spišskej Belej bolo v čase Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 pomerne homogénne, keďže v ňom podľa jeho výsledkov výrazne dominovala slovenská národnosť s 90,1 % obyvateľov (5 986 z 6 646 osôb). Vyššie zastúpenie mala aj rómska (61 obyvateľov) národnosť.

Návrh

Tabuľka 5: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti

Národnosť	Počet obyvateľov	Podiel (%)
slovenská	5 986	90,1
maďarská	4	0,1
rómska	61	0,9
rusínska	3	0,0
česká	13	0,2
ukrajinská	4	0,1
nemecká	5	0,1
poľská	15	0,2
ruská	2	0,0
vietnamská	5	0,1
židovská	1	0,0
rumunská	1	0,0
iránska	1	0,0
iná	8	0,1
nezistená	537	8,1
SPOLU	**6 646**	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Údaje o národnostnej štruktúre obyvateľstva, získané z SODB 2021, sú však mierne skreslené, nakoľko obyvatelia rómskej národnosti majú tendenciu hlásiť sa (z rôznych dôvodov) najmä k slovenskej národnosti (ale aj iným)**.** Reálnejší obraz o celkovom počte Rómov v meste poskytujú údaje z Atlasov rómskych komunít (ARK) 2004, 2013 a 2019. V tomto smere je však zaujímavá skutočnosť, že mesto Spišská Belá figurovalo v ARK iba v roku 2013, v rokoch 2004 ani 2019 do atlasu zahrnuté nebolo. Z vyššie uvedeného vyplýva, že **nepoznáme trendy vývoja v počte obyvateľov rómskej národnosti s trvalým pobytom v Spišskej Belej**. V roku 2013 žilo v meste cca 520 Rómov, ktorí tvorili 8,0 %-ný podiel na celkovom počte obyvateľov mesta.

Tabuľka 6: Rómske obyvateľstvo v meste Spišská Belá podľa rôznych zdrojov

	Celkový počet obyvateľov mesta podľa ARK	Počet obyvateľov „nerómskeho“ pôvodu	Počet Rómov	Podiel Rómov (%)
ARK 2004	6 103	N/A	N/A	N/A
ARK 2013	6 455	5 938	517	8,0
ARK 2019	6 733	N/A	N/A	N/A

Zdroj: vlastné spracovanie na základe ARK 2004, 2013 a 2019

V konfesionálnej štruktúre obyvateľstva v čase Sčítania 2021 výrazne dominovalo rímskokatolícke vierovyznanie so 73,6 % obyvateľov (4 890 z 6 646 obyvateľov), vyššie zastúpenie však mala aj Evanjelická cirkev augsburského vyznania (3,6 %; 242 obyvateľov) a Gréckokatolícka cirkev (1,9 %; 129 obyvateľov) . K žiadnemu náboženstvu sa nehlásilo 9,6 % obyvateľov mesta (636 osôb) a u 9,2 % obyvateľov (610 osôb) príslušnosť ku konfesiám zistená nebola (SODB 2021).

Návrh

Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania

Konfesia	Počet obyvateľov	Podiel (%)
bez náboženského vyznania	636	9,6
Rímskokatolícka cirkev	4 890	73,6
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	242	3,6
Gréckokatolícka cirkev	129	1,9
Reformovaná kresťanská cirkev	4	0,1
Pravoslávna cirkev	7	0,1
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	48	0,7
Kresťanské zbory	14	0,2
Apoštolská cirkev	10	0,2
Bratská jednota baptistov	2	0,0
Cirkev bratská	1	0,0
Cirkev adventistov siedmeho dňa	3	0,0
Židovská mesto	2	0,0
budhizmus	3	0,0
islam	1	0,0
hinduizmus	1	0,0
ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi	15	0,2
pohanstvo a prírodné duchovno	6	0,1
ad hoc hnutia	16	0,2
iné	6	0,1

nezistené	610	9,2
SPOLU	**6 646**	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

2.4 Vzdelanostná štruktúra a školstvo

Podľa výsledkov SODB 2021 malo v tom čase (k 1.1.2021) 20 % obyvateľov mesta ako najvyššie ukončené vzdelanie len základné vzdelanie (tzn. osoby vo veku 15 rokov a viac, ktoré neukončili žiadne vzdelanie + osoby s ukončeným základným vzdelaním). Stredoškolské vzdelanie bez maturity (max. výučný list) malo 21 % a stredoškolské vzdelanie s maturitou a vyššie 28 % obyvateľov Spišskej Belej. Vysokoškolské vzdelanie v roku 2021 malo 14 % obyvateľov mesta.

Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania

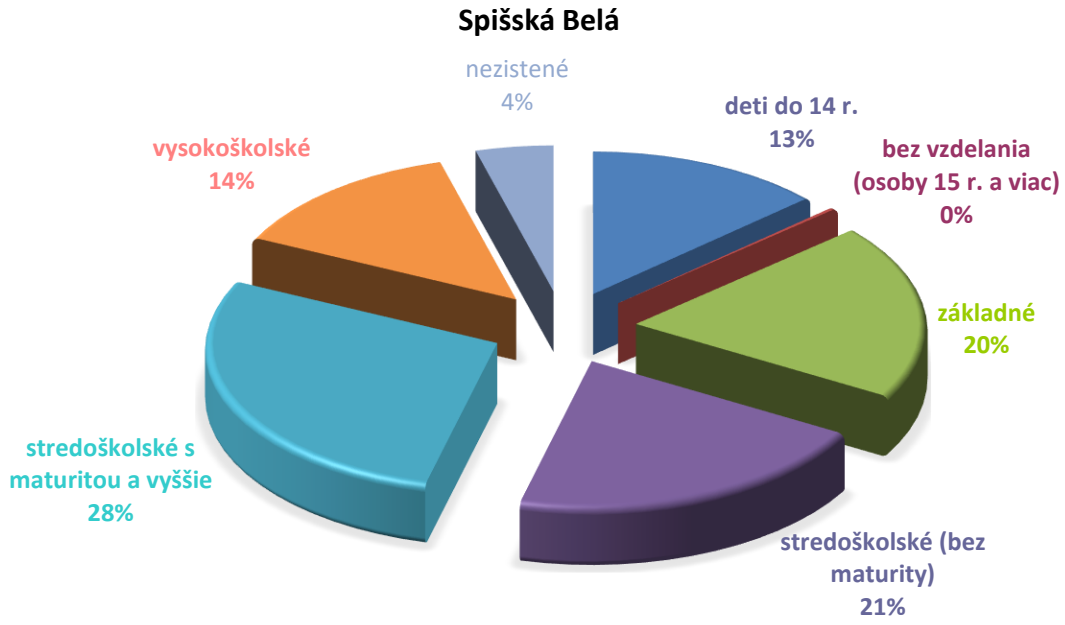

Zdroj: SODB 2021

Podmienky v rámci predprimárneho a primárneho vzdelávania sú v meste na veľmi dobrej úrovni. V Spišskej Belej sa nachádza materská škola a dve základné školy – zriaďovateľom všetkých týchto troch škôl je mesto Spišská Belá. Materská škola funguje ako právny subjekt, sídli na ul. Mierová 636/15. Základná škola J. M. Petzvala sídli na ul. Moskovská 20 a ZŠ M. R. Štefánika na ul. Štefánikova 19 (pričom táto škola má svoje elokované pracovisko na ul. Štefánikova 39). Obe ZŠ sú plne organizované, fungujú teda ako samostatné právne subjekty. Pri oboch ZŠ sú vybudované aj telocvične.

Kapacita MŠ je aktuálne naplnená. Predpokladá sa, že do budúcna by postačovať mala, vhodné je však vytvoriť si „rezervu“. V rokoch 2017 a 2018 prešla materská škola rekonštrukciou a vybudovaná k nej bola prístavba - na ul. Mierová sa tak aktuálne nachádza 12 tried MŠ, pričom na ul. Letná 5 (kde má táto materská škola zriadené svoje elokované pracovisko) sa nachádzajú ďalšie dve triedy. Aktuálne (šk. rok 2023/2024) navštevuje MŠ o niečo viac detí, ako je jej oficiálna kapacita (počet detí zapísaných k 15.9.2023 je 305, oficiálna kapacita MŠ, povolená príslušnými orgánmi štátnej správy, je 299 detí). Celková kapacita MŠ je teda v tomto šk. roku naplnená. Na základe vývoja počtu každoročne prihlasovaných detí do MŠ a tiež s ohľadom na budúce legislatívne zmeny na úseku predprimárneho vzdelávania (povinné predprimárne vzdelávanie aj pre mladšie ročníky) sa však predpokladá, že

existujúca kapacita MŠ by mala na budúce roky postačovať. Potenciálnym problémom však môže byť, že v prípade výrazne vyššieho počtu prihlásených detí na dochádzku do MŠ (oproti „štandardným" počtom prihlásených detí v ostatných rokoch)[2], kedy by bolo potrebné zriadiť ďalšiu triedu MŠ, materská škola z dôvodu obmedzených existujúcich priestorových kapacít nedokáže vytvoriť ďalšiu triedu. Táto skutočnosť predstavuje pre mesto Spišská Belá v rámci zabezpečenia povinného predprimárneho vzdelávania potenciálne riziko, na ktoré je vhodné reagovať tým, že si mesto zabezpečí „rezervnú" (vyššiu) kapacitu MŠ.

Kapacita ZŠ M. R. Štefánika je naplnená na 100 % a je potrebné rozšíriť ju. Počet žiakov tejto základnej školy rýchlo stúpa, za ostatných 10 rokov sa zvýšil až o 23 % (z 339 v šk. r. 2013/2014 na 417 v šk. roku 2022/2023). Problémom z hľadiska organizácie výučby je skutočnosť, že výučba v tejto škole prebieha na dvoch rôznych miestach – na ul. Štefánikova 19 a v elokovanom pracovisku na ul. Štefánikova 39. Ďalším problémom je, že celková kapacita tejto školy je už nedostatočná – pre vytvorenie kvalitných podmienok na vzdelávanie je teda potrebné priestorové kapacity tejto základnej školy zvýšiť tak, aby bola zabezpečená dostatočná celková kapacita školy a aby bola zároveň výučba sústredená do jedného areálu. Mesto Spišská Belá už má pripravenú projektovú dokumentáciu na realizáciu prístavby k existujúcej prednej budove ZŠ na ul. Štefánikova 19 (teda k „hlavnej" budove). V rámci tejto prístavby bude vybudovaná ďalšia budova s kapacitou 9 nových tried, ktorá bude s existujúcou budovou spojená prepájacím mostíkom. Súčasťou prístavby budú okrem samotných tried aj kabinety pre pedagógov, sociálne zariadenia, oddychové miestnosti, technické miestnosti a ďalšie priestory. Kapacita prístavby je dimenzovaná na 288 žiakov.

Základnej škole J. M. Petzvala chýba školská jedáleň. Mestu sa doposiaľ nepodarilo vybudovať pri tejto základnej škole školskú jedáleň, takže žiaci tejto školy nemajú poskytovanú teplú stravu priamo v areáli školy na ul. Moskovská. Vhodnou (hoci nákladnou) investíciou v rámci skvalitňovania podmienok na vzdelávanie v meste je teda výstavba kuchyne a školskej jedálne aj pre túto školu.

Vhodnou investíciou by bolo ďalšie rozširovanie a modernizácia odborných učební v oboch ZŠ. Tak v ZŠ J. M. Petzvala, ako aj v ZŠ Štefánikova niektoré odborné učebne k dispozícii sú (napr. na cudzie jazyky, prírodovedné predmety, informatiku). V záujme ďalšieho skvalitňovania edukačného procesu, rozširovania možností vzdelávania žiakov základných škôl, rozvíjania ich kľúčových kompetencií a zručností by bolo vhodné v týchto školách odborné učebne na výučbu rôznych predmetov dobudovať (rozšíriť ich počet), príp. aj modernizovať.

Popri oboch ZŠ sú zriadené (ako organizačné zložky) **aj školské kluby detí, pričom mesto je zároveň zriaďovateľom centra voľného času.** Vo všetkých týchto školských zariadeniach majú žiaci ZŠ možnosť absolvovať v popoludňajších hodinách rôzne výchovno-vzdelávacie aktivity. Prevádzku CVČ zabezpečuje mesto Spišská Belá samostatne, CVČ nie je organizačnou súčasťou žiadnej školy.

Obyvatelia Spišskej Belej (deti, žiaci, študenti, mladí dospelí) môžu priamo v meste študovať aj v základnej umeleckej škole. Ďalšou školou v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Spišská Belá je ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, ktorá sídli na ul. Zimná 12. Triedy ZUŠ sa nachádzajú vo viacerých budovách v meste. Budovy ZUŠ sú v horšom stavebno-technickom stave, potrebná je ich rekonštrukcia.

Okrem všetkých štyroch vyššie uvedených škôl sa v Spišskej Belej nachádza aj špeciálna základná škola. Jej zriaďovateľom je Regionálny úrad školskej správy v Prešove, škola sídli na ul. Zimná 21. Špeciálnu ZŠ v Spišskej Belej v šk. roku 2022/2023 navštevovalo 93 žiakov. Popri tejto špeciálnej ZŠ je zriadený aj školský klub detí.

[2] Príp. z dôvodu, že prihlásené deti na dochádzku do MŠ by boli v takej vekovej štruktúre, na základe ktorej by MŠ nevedela všetky tieto deti „umiestniť".

Tabuľka 8: Vývoj počtu detí/žiakov v školách v Spišskej Belej

	2013 / 2014	2014 / 2015	2015 / 2016	2016 / 2017	2017 / 2018	2018 / 2019	2019 / 2020	2020 / 2021	2021 / 2022	2022 / 2023
Materská škola	208	209	212	218	223	231	253	255	297	299
ZŠ J. M. Petzvala	475	467	456	451	456	445	421	411	396	386
ZŠ M. R. Štefánika	339	314	320	318	359	367	362	379	401	417
ZŠ SPOLU	**814**	**781**	**776**	**769**	**814**	**812**	**783**	**790**	**797**	**803**
Základná umelecká škola	529	505	535	433	422	436	427	409	413	422
Špeciálna ZŠ	120	122	112	94	72	73	79	75	99	93

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, CVTI SR, vlastné spracovanie

Významné miesto v neformálnom vzdelávaní a v práci s mládežou v Spišskej Belej majú mládežnícky klub Face Club a Vzdelávacie centrum Pôjd, ktoré vykonávajú prácu s deťmi a mládežou na úrovni mesta, mimoškolského vzdelávania a krúžkovej činnosti. Mesto Spišská Belá od roku 2011 prevádzkuje mládežnícky klub Face Club a od roku 2021 Vzdelávacie centrum Pôjd. Obidve inštitúcie sú súčasťou Mládežníckeho centra, ktorého dobudovanie bolo realizované z projektu s názvom SpoluBližšie, podporeného v rámci Grantov EHP a Nórska 2014 – 2021 a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Mesto Spišská Belá má taktiež ako jedno z mála miest na Slovensku od roku 2019 vypracovaný strategický dokument – Koncepciu práce s mládežou, ktorá je kľúčová pre rozvoj kompetencií mládeže, pre skvalitnenie ich života, využívanie ich potenciálu, a to najmä ich aktívnou účasťou na dianí mesta a spoločnosti. Pri napĺňaní koncepcie a prevádzke mládežníckeho centra aktívne participuje občianske združenie Expression o.z., ktoré má so Spišskou Belou podpísané memorandum o spolupráci. Cieľom Mládežníckeho centra a oboch jeho zložiek je vnímať aktuálne potreby detí a mladých ľudí v meste a aktívne na nich reagovať.

- Mládežnícky klub Face Club ponúka deťom a mladým z mesta bezpečný priestor na aktívne trávenie voľného času. Ponúka priestor na budovanie priateľstiev, rozvoj kompetencií, ale aj pre nájdenie pochopenia. Face Club pripravuje voľnočasové, tvorivé, zábavné, športové, ale aj vzdelávacie aktivity pre deti a mladých v oddelených otváracích hodinách. Venuje sa bez rozdielu ľuďom z rôznych sociálnych skupín. Počas leta realizuje v spolupráci s inými združeniami podujatia pre rodiny s deťmi a širokú verejnosť. Taktiež aktívne pracuje s témou dobrovoľníctva, a to na lokálnej, ale aj medzinárodnej úrovni.
- Vzdelávacie centrum Pôjd zabezpečuje neformálnu a zážitkovú výchovno-vzdelávaciu činnosť prostredníctvom rozvoja záujmov detí a mládeže. Je zamerané na aktívne využitie voľného času, vytvára priestor pre stretnutia, vzdelávanie a budovanie podporných sietí medzi inštitúciami v meste. Medzi hlavné služby poskytované vo Vzdelávacom centre Pôjd patria najmä realizácia vzdelávacích aktivít (prednášky, besedy, workshopy, konferencie), záujmová činnosť, preventívne aktivity, spolupráca so školami, reflektovanie potrieb a príprava aktivít na mieru pre jednotlivé skupiny žiakov. Cieľovú skupinu tvoria deti, mládež, žiaci škôl zo Spišskej Belej, široká verejnosť, sociálne znevýhodnení obyvatelia mesta ohrození rizikom sociálneho vylúčenia, osoby so záujmom vzdelávať sa v špecifických oblastiach. Cieľom aktivít Vzdelávacieho centra Pôjd je realizácia vzdelávacích aktivít zameraných na zvyšovanie povedomia o spoločensky aktuálnych alebo odborných témach, poskytovanie vzdelávacích a voľnočasových aktivít, prevencia a predchádzanie sociálno-patologických javov a rizikového

správania, príprava a realizácia neformálnych vzdelávacích aktivít, prepájanie formálneho a neformálneho vzdelávania.

Veľmi pozitívnou je skutočnosť, že v meste sa s mládežou pracuje koncepčne (čo v podmienkach samospráv SR možno považovať skôr za výnimku). **Spišská Belá má na tomto úseku prijatý aj strategický dokument – Koncepcia práce s mládežou.** Vyššie spomenutý mládežnícky klub Face Club a Vzdelávacie centrum Pôjd možno v tomto kontexte jednoznačne vnímať ako súčasti cieľavedomej, koncepčnej práce mesta Spišská Belá (v spolupráci s ďalšími subjektmi) pri práci s touto vekovou kategóriou obyvateľstva. Cieľom samotného strategického dokumentu – Koncepcie práce s mládežou mesta Spišská Belá na roky 2019-2024, je komplexne rozvíjať prácu s mládežou na úrovni samosprávy, prepájaním aktérov v oblasti práce s mládežou, prinášaním inovácií a nových trendov v práci s mládežou a vykonávaním systematických aktivít v nadväznosti na akčný plán. Strategický dokument definuje 8 kľúčových oblastí, v rámci ktorých pomenúva problémy, stanovuje ciele a identifikuje rôzne opatrenia na dosiahnutie týchto cieľov. Spomínanými kľúčovými oblasťami sú: Zamestnanosť a vzdelanie, Tvorivosť a podnikavosť, Participácia a dobrovoľníctvo, Zdravie, Kvalita života a sociálne začlenenie, Hodnoty a vzťahy, Mládež a svet a Práca s mládežou.

2.5 Nezamestnanosť

Výrazným sociálno-ekonomickým javom spojeným s existenciou trhu práce je nezamestnanosť. Tá predstavuje jednak vážny ekonomický problém, pretože reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu celej ekonomiky, no zároveň je i významným sociálnym indikátorom, pretože, ako to dokazujú viaceré štúdie, je spojená s takými spoločenskými javmi, ako je zvýšená rozvodovosť, kriminalita, zlé mentálne a fyzické zdravie, rôzne sociálno-patologické javy a pod.

Existencia nezamestnanosti má teda silný vplyv na život samotných nezamestnaných. Strata zamestnania prináša pre jednotlivca rôzne negatívne dôsledky, ktoré sa netýkajú len poklesu životnej úrovne, spojeného s poklesom príjmu, ale aj výrazných zmien v každodennom živote, spoločenských vzťahoch, hodnotách, v sociálnych inštitúciách (najmä v rodine). Nezamestnaní majú menej priestoru pre prijímanie zásadných rozhodnutí o svojom živote a menšiu šancu rozvíjať svoje zručnosti. S výskytom nezamestnanosti, najmä dlhodobej, hrozí pre jednotlivca riziko asociálneho správania, spôsobené nadbytkom času, nudou, nedostatkom programu a povinností a vylúčením zo spoločnosti. Medzi najcitlivejšie a najzávažnejšie dôsledky nezamestnanosti patrí výskyt chudoby. Chudoba a nezamestnanosť sú totiž veľmi úzko korelujúce fenomény, spôsobujúce jednotlivcom ťažké sociálne a psychologické dôsledky.

Miera nezamestnanosti v Spišskej Belej je oproti priemeru SR mierne vyššia, avšak zároveň nižšia ako priemer Prešovského kraja i okresu Kežmarok. Počet uchádzačov o zamestnanie sa v meste Spišská Belá za posledných 10 rokov pohyboval v rozmedzí od 295 (najnižšia hodnota v sledovanom období – rok 2019) po 622 (najvyššia hodnota v sledovanom období – rok 2013). Miera nezamestnanosti sa teda v meste v ostatnom období pohybovala v rozpätí od 8,5 % po 18,0 %, pričom k 31.12.2022 bola na úrovni 9,7 %. Pre porovnanie, k 31.12.2022 bola miera nezamestnanosti v okrese Kežmarok na úrovni 18,0 %, v Prešovskom kraji bola na úrovni 11,0 % a v Slovenskej republike 6,6 %. V okolitých okresoch, s ktorými okres Kežmarok susedí, bola nasledovná: Poprad 6,5 %, Levoča 10,5 %, Sabinov 15,3 % a Stará Ľubovňa 7,8 %.

Návrh

Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v meste

k 31.12.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet uchádzačov o zamestnanie	622	581	551	494	352	322	295	393	350	334
Miera nezamestnanosti* (%)	18,0	16,8	15,9	14,3	10,2	9,3	8,5	11,4	10,1	9,7

* Na výpočet miery nezamestnanosti bol použitý údaj o ekonomicky aktívnom obyvateľstve v meste zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, UPSVaR, vlastné spracovanie

Graf 7: Počet evidovaných UoZ v rokoch 2013-2022 (k 31.12.)

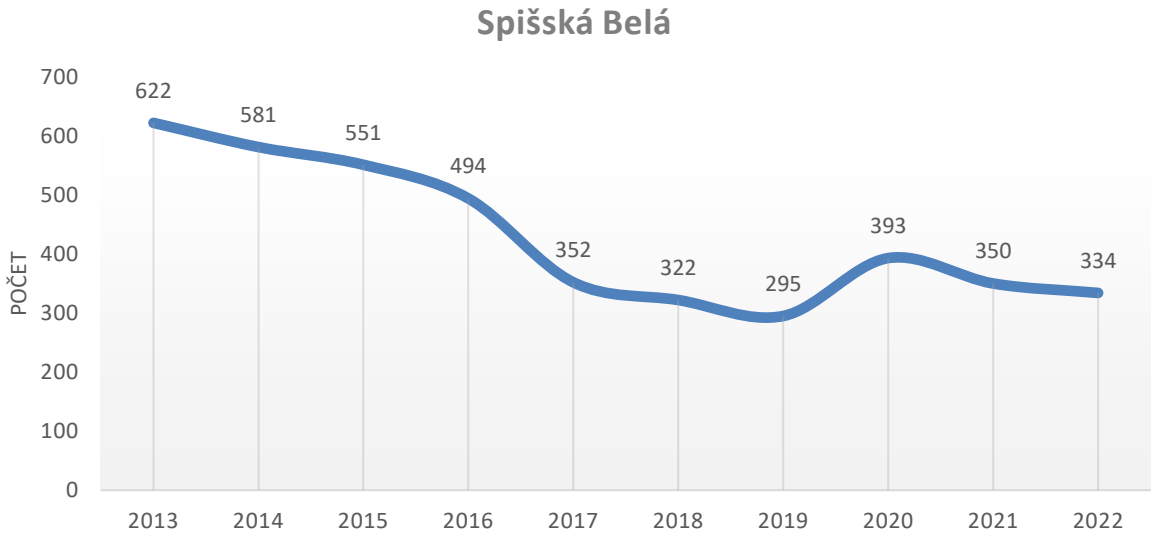

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, UPSVaR, vlastné spracovanie

Problémy s nezamestnanosťou majú v meste rovnako muži ako aj ženy, z pohľadu veku majú problémy všetky vekové skupiny obyvateľstva. Na konci roku 2022 bolo v meste Spišská Belá prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny evidovaných 334 uchádzačov o zamestnanie. Z tohto počtu bolo 176 mužov (52,7 %) a 158 žien (47,3 %). Ako ukazuje nasledujúca tabuľka a graf, problémy s nezamestnanosťou majú v meste všetky vekové skupiny obyvateľstva. Neexistuje žiadna veková skupina, ktorá by bola v porovnaní s inými výraznejšie marginalizovaná (samozrejme, do tohto porovnania neberieme do úvahy vekovú skupinu do 19 rokov, keďže sa reálne jedná spravidla len o 2 ročníky – 18 a 19 ročných UoZ a rovnako ani vekovú skupinu nad 60 rokov, keďže pri tejto sa reálne jedná len o 3 ročníky – 60, 61 a 62 ročných UoZ).

Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022

do 19 r.		**20-29 r.**		**30-39 r.**		**40-49 r.**		**50-59 r.**		**nad 60 r.**		**UoZ spolu**	
počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	**počet**	**%**
10	3,0	74	22,2	77	23,1	78	23,4	72	21,6	23	6,9	**334**	**100**

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Graf 8: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022

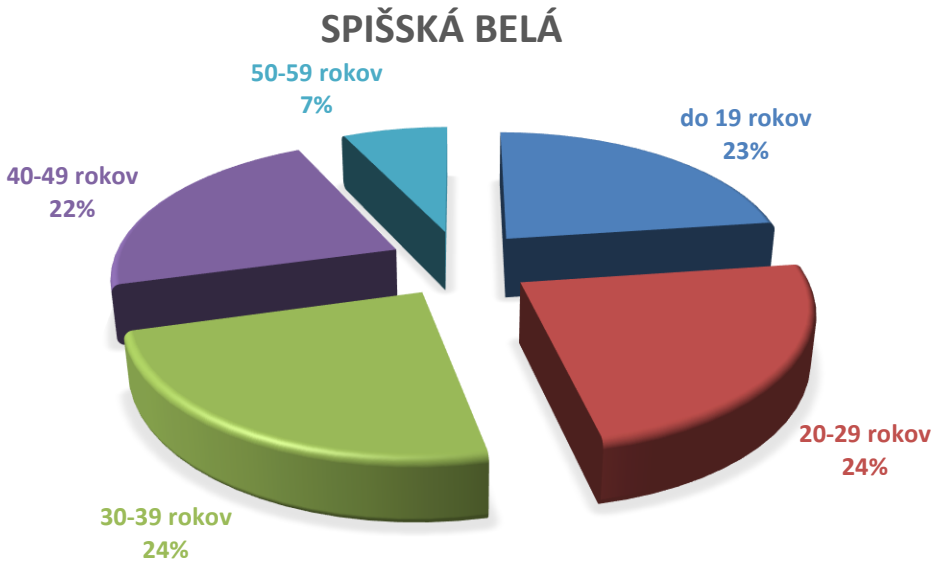

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra UoZ podľa vzdelania v Spišskej Belej je nepriaznivá. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce. Z tohto hľadiska je v Spišskej Belej negatívnou skutočnosť, že z 334 uchádzačov o zamestnanie na konci roku 2022 bolo až 34 % UoZ (113 osôb) so základným vzdelaním alebo bez vzdelania. Ak teda platí, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce, tak tretina UoZ v meste Spišská Belá má **z dôvodu nízkeho vzdelania prístup na trh práce značne sťažený.**

Graf 9: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2022

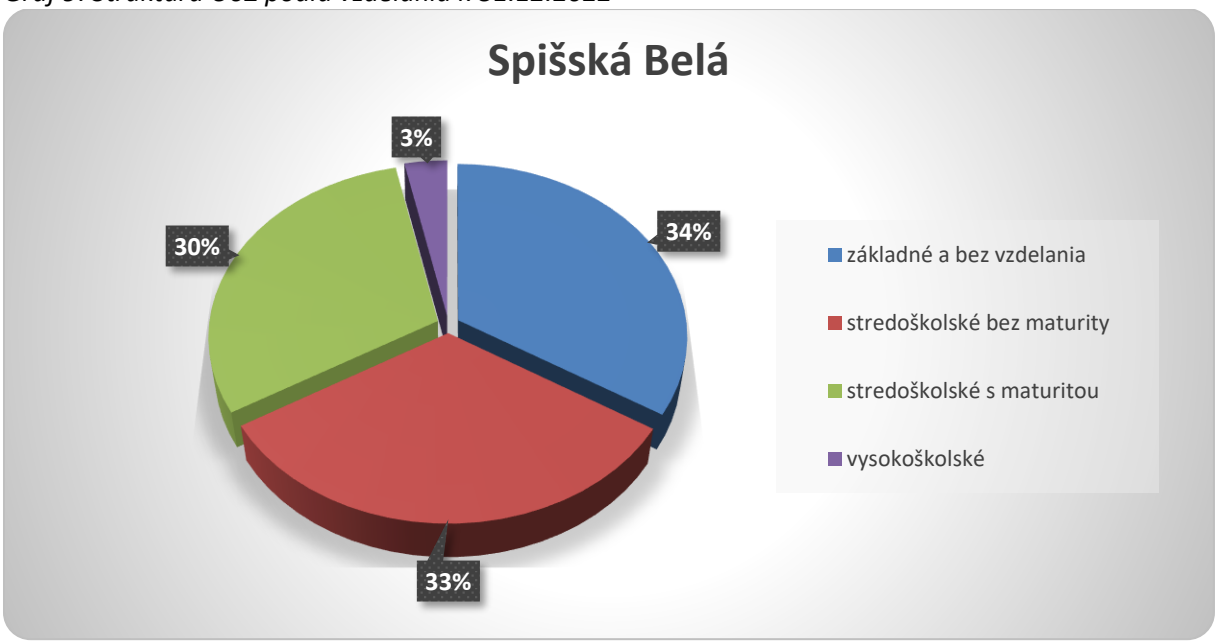

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie patrí medzi najvýznamnejšie parciálne indikátory, poukazujúce na „zdravie“ ekonomickej a sociálnej sféry v tom – ktorom regióne. S nepriaznivou štruktúrou UoZ podľa doby evidencie (tzn. s vysokým podielom dlhodobo nezamestnaných osôb – nad 12 mesiacov) sa spájajú výrazné problémy ekonomického a sociálneho charakteru (vysoké sociálne dávky, „neschopnosť“ zamestnať takýchto obyvateľov, chudoba, sociálno-patologické javy a pod.). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie sa sleduje predovšetkým podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, keďže dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi výrazne negatívne ukazovatele socioekonomického rozvoja (resp. zaostalosti) daného regiónu.

Problémom z hľadiska možnej zamestnateľnosti uchádzačov o zamestnanie je ich dlhodobá nezamestnanosť. Viac ako tretina UoZ v meste Spišská Belá patrí medzi dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (nezamestnanosť nad 12 mesiacov). To sú osoby, u ktorých je ich umiestnenie na trhu práce značne komplikované (najmä z dôvodu straty, príp. absencie pracovných návykov). Navyše, až 21 % (72 osôb) z celkového počtu UoZ bolo nezamestnaných viac ako 2 roky. Pre porovnanie, v Slovenskej republike sa podiel krátkodobo nezamestnaných (menej ako 7 mesiacov) v roku 2022 pohyboval na úrovni cca 40 %, podiel strednodobo nezamestnaných (7 – 12 mesiacov) na úrovni cca 19 % a podiel dlhodobo nezamestnaných až okolo úrovne 41 % (pričom Slovenská republika a špeciálne regióny východného Slovenska vykazujú dokonca najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov v rámci všetkých regiónov Európskej únie).

Graf 10: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2022

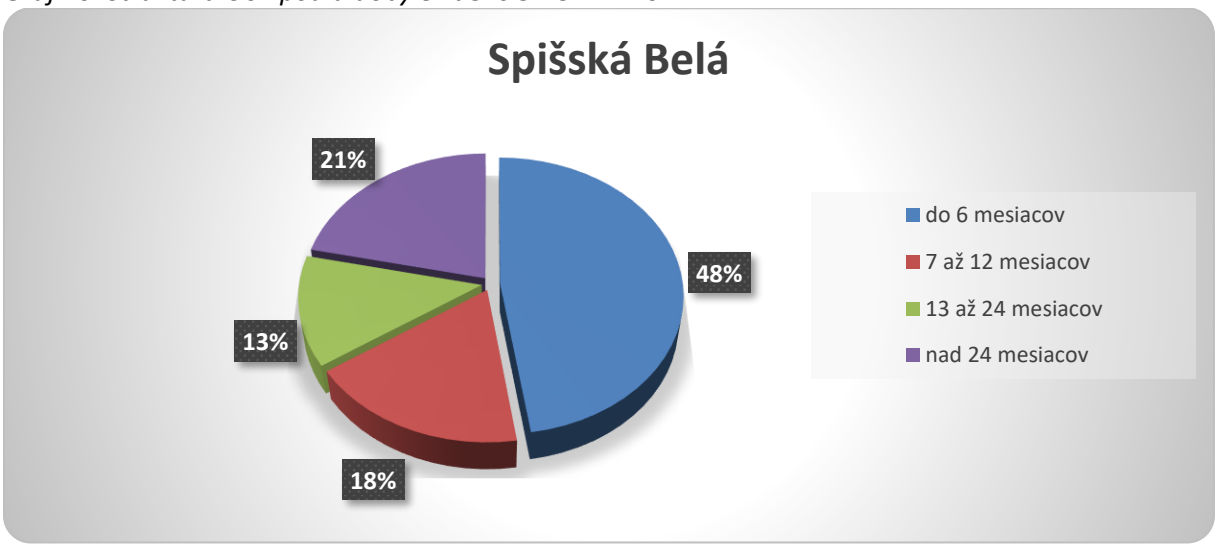

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa klasifikácie zamestnaní (KZAM) nám zatrieďuje nezamestnaných do skupín podľa toho, aký charakter malo pracovné miesto, ktoré zaujímal terajší uchádzač o zamestnanie bezprostredne pred tým, než bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Jednotlivé zamestnania sú v KZAM rozdelené do tried podľa charakteru práce, zložitosti, zodpovednosti a kvalifikačnej náročnosti práce. Pri KZAM sa dôraz kladie na charakter pracovného miesta a nie na to, či zamestnanec v konkrétnom zamestnaní je viac alebo menej kvalifikovaný ako iný zamestnanec v rovnakom zamestnaní.

Kvalifikačná štruktúra UoZ v meste je nepriaznivá. Najvyšší podiel v štruktúre UoZ podľa KZAM majú v Spišskej Belej pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (142 UoZ z 334; 42,5 %). Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci sú tí UoZ, ktorí v poslednom zamestnaní vykonávali práce vyžadujúce si vedomosti na úrovni základnej školy (ako napr. jednoduché a rutinné práce vyžadujúce ručné nástroje

a fyzickú silu – upratovanie, čistenie, kopanie jám, zametanie ulíc, stráženie majetku, ručné balenie, manipulácie s nákladmi, dokladanie tovaru, pomocné práce, likvidovanie odpadov a pod.).

Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2022

Trieda KZAM	Počet UoZ	Podiel (%)
0 - Príslušníci ozbrojených síl	0	0,0
1 - Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	5	1,5
2 - Špecialisti	5	1,5
3 - Technici a odborní pracovníci	7	2,1
4 - Administratívni pracovníci	20	6,0
5 - Pracovníci v službách a obchode	55	16,5
6 - Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	6	1,8
7 - Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	22	6,6
8 - Operátori a montéri strojov a zariadení	48	14,4
9 - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	142	42,5
N/A - neurčené	24	7,2
Spolu	**334**	**100,0**

* klasifikácia zamestnaní je vytvorená v súlade s medzinárodnou štandardnou klasifikáciou zamestnaní ISCO-08
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Ako už bolo spomenuté vyššie, existencia nezamestnanosti má negatívne ekonomické dopady na spoločnosť – predovšetkým však má vážne sociálno-psychologické dopady na jednotlivca. Pri skúmaní nezamestnanosti v meste je preto nevyhnutné venovať sa najmä tým uchádzačom o zamestnanie, ktorí sú na trhu práce z rôznych dôvodov znevýhodnení. Takíto UoZ si totižto na trhu práce nájdu svoje zamestnanie spravidla oveľa ťažšie, ako osoba bez znevýhodnenia.

Až 4 z 5 UoZ v meste sú nejakým spôsobom znevýhodnení. V ostatných 2 rokoch sa celkový počet uchádzačov o zamestnanie v meste pohyboval v rozmedzí cca 300-350. Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, okolo 85 % UoZ spomedzi všetkých uchádzačov o zamestnanie v meste Spišská Belá je nejakým spôsobom znevýhodnených.

Štruktúra znevýhodnených UoZ je mimoriadne nepriaznivá. Ak by sme mali charakterizovať „priemerného“ uchádzača o zamestnanie v meste Spišská Belá, môžeme konštatovať, že ide o dlhodobo nezamestnanú osobu s nízkym vzdelaním, ktorá pred zaradením do evidencie nemala platené zamestnanie. To znamená, že u takejto osoby existujú len veľmi obmedzené (resp. žiadne) pracovné návyky – pričom možno povedať, že takáto osoba je na „štandardnom“ trhu práce (bez nejakej externej pomoci – napr. cez zvýhodnené zamestnávanie a pod.) veľmi ťažko zamestnateľná. Práve takéto osoby najčastejšie upadajú do chudoby, pričom u nich častokrát možno pozorovať rôzne sociálno-patologické javy, ktoré si neskôr, okrem potreby zdravotného liečenia, vyžadujú častokrát aj potrebu poskytovania sociálnych služieb.

Tabuľka 12: Počet a štruktúra UoZ znevýhodnených podľa § 8 zákona č. 5/2004 Z. z.

Typ znevýhodnenia* / obdobie	2021 december	2022 jún	2022 december	2023 jún
Absolvent	19	13	14	15
Občan starší ako 50 rokov veku	95	83	95	92
Dlhodobo nezamestnaný UoZ	147	135	117	117
UoZ so vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie	111	114	122	111
UoZ najmenej 12 mesiacov pred zaradením do evidencie bez pravidelne plateného zamestnania	210	206	190	171
Azylant alebo osoba s doplnkovou ochranou	0	0	0	0
Osamelá dospelá osoba žijúca s osobami odkázanými na jej starostlivosť alebo starajúca sa o dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky	1	1	0	0
UoZ so zdravotným postihnutím	19	18	21	21
UoZ, ktorý ukončil poberanie materského alebo rodičovského príspevku menej ako 2 roky pred zaradením do evidencie**	-	-	-	2
Počet znevýhodnených UoZ na konci mesiaca	**289**	**277**	**283**	**257**
Celkový počet UoZ na konci mesiaca	**350**	**320**	**334**	**307**
Z toho: počet znevýhodnených UoZ na konci mesiaca	**289**	**277**	**283**	**257**
Podiel znevýhodnených UoZ na celkovom počte UoZ (%)	**83**	**87**	**85**	**84**

* u niektorých UoZ existuje kumulované znevýhodnenie (sú znevýhodnení vo viacerých aspektoch)

* štatistika sa začala evidovať od roku 2023

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

2.6 Zdravotníctvo

Zdravotná starostlivosť je v Spišskej Belej na výbornej úrovni. Obyvatelia mesta za primárnou zdravotnou starostlivosťou dochádzať nemusia. V centrálnej časti mesta (ul. Štefánikova) sa nachádza zdravotné stredisko, v ktorom sú dostupné ambulancie všeobecného lekára pre dospelých, pre deti a dorast, zubná ambulancia a gynekologická ambulancia. Okrem zdravotného strediska sú v meste lokalizované aj ďalšie ambulancie a rôzne rehabilitačné služby (napr. masáže, fyziatria, balneológia a iné). Ďalšie špecializované zdravotnícke ambulancie, pohotovosti a nemocnice sú dostupné najbližšie v Kežmarku, Poprade alebo Starej Ľubovni.

Významnú pomoc pre obyvateľov mesta Spišská Belá na úseku zdravotníctva a sociálnych vecí poskytujú aj viaceré spoločnosti, ktoré prevádzkujú svoje **Agentúry domácej ošetrovateľskej starostlivosti (ADOS)** a ktorých pracovníci poskytujú ošetrovateľskú starostlivosť aj pre osoby žijúce v meste Spišská Belá (napr. ADOS Nádej, ADOS Šias Stará Ľubovňa a iné). Táto služba ošetrovateľskej starostlivosti sa však už neposkytuje podľa zákona o sociálnych službách – no jej význam je pre obyvateľov, ktorí ju potrebujú, obrovský. ADOS je vo všeobecnosti zariadenie ambulantnej zdravotnej starostlivosti, ktoré poskytuje komplexnú domácu ošetrovateľskú starostlivosť. Vykonáva ju zdravotná sestra v domácom prostredí alebo v inom prirodzenom sociálnom prostredí klienta. Domácu

ošetrovateľskú starostlivosť navrhuje pre klienta praktický lekár zdravotnej starostlivosti, s ktorým má táto fyzická osoba uzavretú dohodu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Môže ju odporučiť aj lekár špecializovanej ambulantnej starostlivosti, ošetrujúci lekár ústavnej zdravotnej starostlivosti alebo ošetrujúca sestra ústavnej zdravotnej starostlivosti. Výkony za túto ošetrovateľskú starostlivosť sú plne hradené zdravotnou poisťovňou klienta, čiže pre klienta sú bezplatné. ADOS poskytuje prostredníctvom zdravotných sestier pacientom zdravotnícke výkony ako napr. ošetrovanie rán, dekubitov, vredov, realizácia odberov, podávanie liekov, infúzií, rehabilitácia a pod.

2.7 Bývanie

Charakteristika domového a bytového fondu v Spišskej Belej je veľmi dobrá. Podľa oficiálnych výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021) sa v tom čase (k 1.1.2021) v meste nachádzalo spolu 1 341 domov, v ktorých bolo až 2 077 bytov. V priemere za celé mesto tak na 1 byt pripadalo 3,2 obyvateľa[3]. V štruktúre domového fondu prevládali predovšetkým rodinné domy (1 135 domov; 84,6 %). Napojenie na verejný vodovod priamo v dome malo v tom čase 1 316 domov (98,1 %). Žiadnu vodovodnú prípojku nemali len 2 domy. Pripojenie na verejnú kanalizačnú sieť malo 1 265 domov (94,3 %), pričom len 4 domy boli úplne bez kanalizácie (tzn. ani verejná kanalizácia, septik, žumpa, ani domová čistička). V meste sa nachádzajú najmä stredne veľké byty (s 3 obytnými miestnosťami).

Tabuľka 13: Počet domov podľa typu domu

Typ domu	Počet domov	Podiel (%)
rodinný dom	1 135	84,6
bytový dom	103	7,7
polyfunkčná budova	39	2,9
ostatné budovy na bývanie	28	2,1
neskolaudovaný rodinný dom	3	0,2
núdzový objekt, neurčený na bývanie	0	0,0
inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	13	1,0
ostatné	20	1,5
nezistený	0	0,0
SPOLU	**1 341**	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky

	v dome - z verejnej siete	v dome - vlastná	mimo domu - z verejnej siete	mimo domu - vlastná	bez prípojky	nezistený	**Spolu**
Počet domov	1 316	4	14	1	2	4	**1 341**
Podiel (%)	98,1	0,3	1,0	0,1	0,2	0,3	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

[3] V prípade očistenia tohto ukazovateľa o neobývané byty bude obložnosť bytov v meste o niečo vyššia.

Tabuľka 15: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému

	septik, žumpa	prípojka na kanalizačnú sieť	domáca čistička odpadových vôd	bez kanalizácie	nezistený	**Spolu**
Počet domov	61	1 265	7	4	4	**1 341**
Podiel (%)	4,6	94,3	0,5	0,3	0,3	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 16: Byty podľa obytných miestností

	1 obytná miestnosť	2 obytné miestnosti	3 obytné miestnosti	4 obytné miestnosti	5 a viac obytných miestností	nezistené	**Spolu**
Počet bytov	133	254	927	357	401	5	**2 077**
Podiel (%)	6,4	12,2	44,6	17,2	19,3	0,2	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Návrh

Aj po roku 2000 sa v meste výrazne stavia. Väčšina domov v meste bola postavená počas socializmu. Avšak aj po roku 2000 sa mesto z hľadiska počtu nových domov a bytov významne rozširuje, pričom len za druhú dekádu pribudlo v Spišskej Belej až 154 nových domov.

Tabuľka 17: Domy podľa obdobia výstavby

	pred r. 1919	1919-1945	1946-1960	1961-1980	1981-2000	2001-2010	2011-2015	2016 a neskôr	nezistené	**Spolu**
Počet domov	190	160	158	376	222	77	97	57	4	**1 341**
Podiel (%)	14,2	11,9	11,8	28,0	16,6	5,7	7,2	4,3	0,3	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

V Spišskej Belej je pre obyvateľov dostupných až 207 nájomných bytov, záujem o byty je obrovský. Mesto Spišská Belá vlastní 10 bytových domov s nájomnými bytmi, pričom ďalšie nájomné byty vlastní v pamiatkovej zóne. Celkovo má teda pre obyvateľov aktuálne k dispozícii až 207 nájomných bytov. Všetky nájomné byty sú obsadené, pričom cca 12 % z nich je obývaných príslušníkmi marginalizovaných rómskych komunít. Mestský úrad pritom dlhodobo eviduje spravidla niekoľko desiatok žiadostí o pridelenie nájomného bytu, čo znamená, že v meste s najvyššou pravdepodobnosťou existuje potenciál pre výstavbu ďalšieho bytového domu. Aktuálne sa v meste prostredníctvom súkromného investora realizuje výstavba ďalších bytov (avšak pravdepodobne nie nájomných) – vzniknúť by takto malo viac ako 50 ďalších bytov.

Záujem o bývanie v Spišskej Belej neutícha, mesto realizuje kroky na pokrytie dopytu po bývaní. Podobne ako je tomu pri nájomných bytoch, aj pri rodinných domoch eviduje mesto výrazný záujem o bývanie (o výstavbu nových rodinných domov). Ako už bolo spomenuté, len za ostatných 10 rokov vzniklo v Spišskej Belej viac ako 150 nových rodinných domov, čo v priemere predstavuje cca 15 nových RD ročne. V nadväznosti na uvedené skutočnosti realizuje mesto rôzne kroky a aktivity smerujúce k ďalšej hromadnej aj individuálnej bytovej výstavbe (poskytovanie súčinnosti developerom a záujemcom o výstavbu, príprava legislatívnych podmienok v podobe územného plánu a pod.). V Spišskej Belej sú (okrem iných, menších lokalít) aktuálne územným plánom určené 4 súvislé lokality na výstavbu – z toho jedna na hromadnú bytovú výstavbu (HBV pri kúpeľoch) a tri na individuálnu bytovú výstavbu (v Strážkach, IBV na Píle a IBV Weberova). Uvedené lokality sa aj reálne pripravujú na výstavbu (majetkovoprávne usporiadanie, príprava parciel, výstavba inžinierskych sietí a pod.).

2.8 Bezbariérovosť

Osoby v Spišskej Belej majú čiastočný problém s bezbariérovým prístupom. Veľmi významnou pomocou od samosprávy (ale aj od iných orgánov verejnej moci) v prospech najmä ťažko zdravotne postihnutých občanov a seniorov, ale napr. aj pre osoby vedúce detské kočíky, je budovanie bezbariérového prístupu. Z dôvodu kvalitnejšej sociálnej inklúzie a zlepšenia „prístupnosti mesta a verejných služieb“ pre osoby so sťaženou možnosťou pohybu je potrebné budovať bezbariérový prístup najmä do budov, slúžiacich na verejnoprospešné účely, ako aj na verejných komunikáciách – najmä chodníky s nájazdmi. V tomto smere je pozitívnou skutočnosť, že v meste je vybudovaný bezbariérový prístup do budovy mestského úradu aj do zdravotného strediska; na druhej strane, viaceré kancelárie, resp. ambulancie sa nachádzajú na poschodí, kam je už prístup pre tieto osoby sťažený. Vhodné je vybudovať bezbariérový prístup aj do kinosály. Bezbariérový prístup nie je vybudovaný v priestoroch orgánu štátnej správy UPSVaR a štátnej firmy Slovenská pošta, chýba však aj v niektorých kostoloch a vo vzdelávacích a osvetových zariadeniach mesta.

Návrh

Tabuľka 18: Bezbariérový prístup do verejných budov a na komunikáciách

Budova / priestor	Bezbariérový prístup	Poznámka
Mestský úrad Spišská Belá	čiastočne	Do budovy bezbariérový prístup vybudovaný je, avšak viaceré kancelárie mestského úradu sa nachádzajú na poschodí
Kinosála	**áno**	K dispozícii je schodolez
Zdravotné stredisko	**áno**	K dispozícii je schodolez
Mestská polícia	nie	
Mestská knižnica + denné centrum + Múzeum Dr. M. Greisigera	nie	
Face klub + Pôjd	nie	
Pošta	nie	
Pobočka UPSVaR	**áno**	
MŠ – hlavná budova	nie	Deti s pohybovým obmedzením sú účelovo presúvané do elokovaného pracoviska MŠ s bezbariérovým prístupom
MŠ – elokované pracovisko	**áno**	

ZŠ J. M. Petzvala + ZŠ M. R. Štefánika + Špeciálna ZŠ	čiastočne	Žiaci s obmedzeniami mobility sú umiestňovaní v triedach na prízemí alebo častiach školy, na to prispôsobených
ZUŠ + elokované pracovisko	nie	
Rímskokatolícky kostol	nie	
Gréckokatolícky kostol	**áno**	
Evanjelický kostol	nie	
Chodníky	**áno**	

Zdroj: Mestský úrad, vlastný prieskum

2.9 Občianska vybavenosť

Občianska vybavenosť v Spišskej Belej je na vynikajúcej úrovni. Väčšina budov a zariadení v rámci občianskej vybavenosti je situovaných najmä v centrálnej časti intravilánu, pozdĺž hlavnej cesty I/66 (ktorá je v meste po križovatku s cestou I/77 označená ako ulica Zimná a ďalej pokračuje ako ulica Mierová) a popri Hviezdoslavovej ulici. V tejto centrálnej časti sa nachádza budova mestského úradu (v ktorom sídli aj turisticko-informačná kancelária), námestie, budova mestskej polície a Dobrovoľného hasičského zboru, budova pošty, štátnej polície, zdravotné stredisko, komunitné centrum, budovy ZŠ, ZUŠ, Špeciálnej ZŠ, budovy dvoch múzeí, obchodný dom, niekoľko ubytovacích a stravovacích zariadení. Ďalej sa v tejto časti mesta nachádza aj niekoľko lekární, kaderníctiev, svadobný salón, predajne textilu, drogérie, predajne potravín a domácich potrieb, kvetinárstiev a kaviarní. Severná a severozápadná časť intravilánu mesta je charakteristická areálmi poľnohospodárskej a priemyselnej výroby. Južne od centrálnej časti mesta sa nachádza mestský cintorín s domom smútku, čerpacia stanica s autoumyvárňou, mestský futbalový štadión MŠK Slavoj Spišská Belá (so šatňami a krytou tribúnou), ZŠ J. M. Petzvala a areál bývalých kúpeľov. Druhý cintorín sa nachádza v časti Strážky. Okrem toho sa v Strážkach nachádza aj hasičský štadión, ktorý slúži pre potreby dobrovoľného hasičského zboru. V rámci sociálnych služieb sa v Strážkach nachádza zariadenie opatrovateľskej služby a denné centrum.

Návrh

Mapa 1: Občianska vybavenosť v meste Spišská Belá

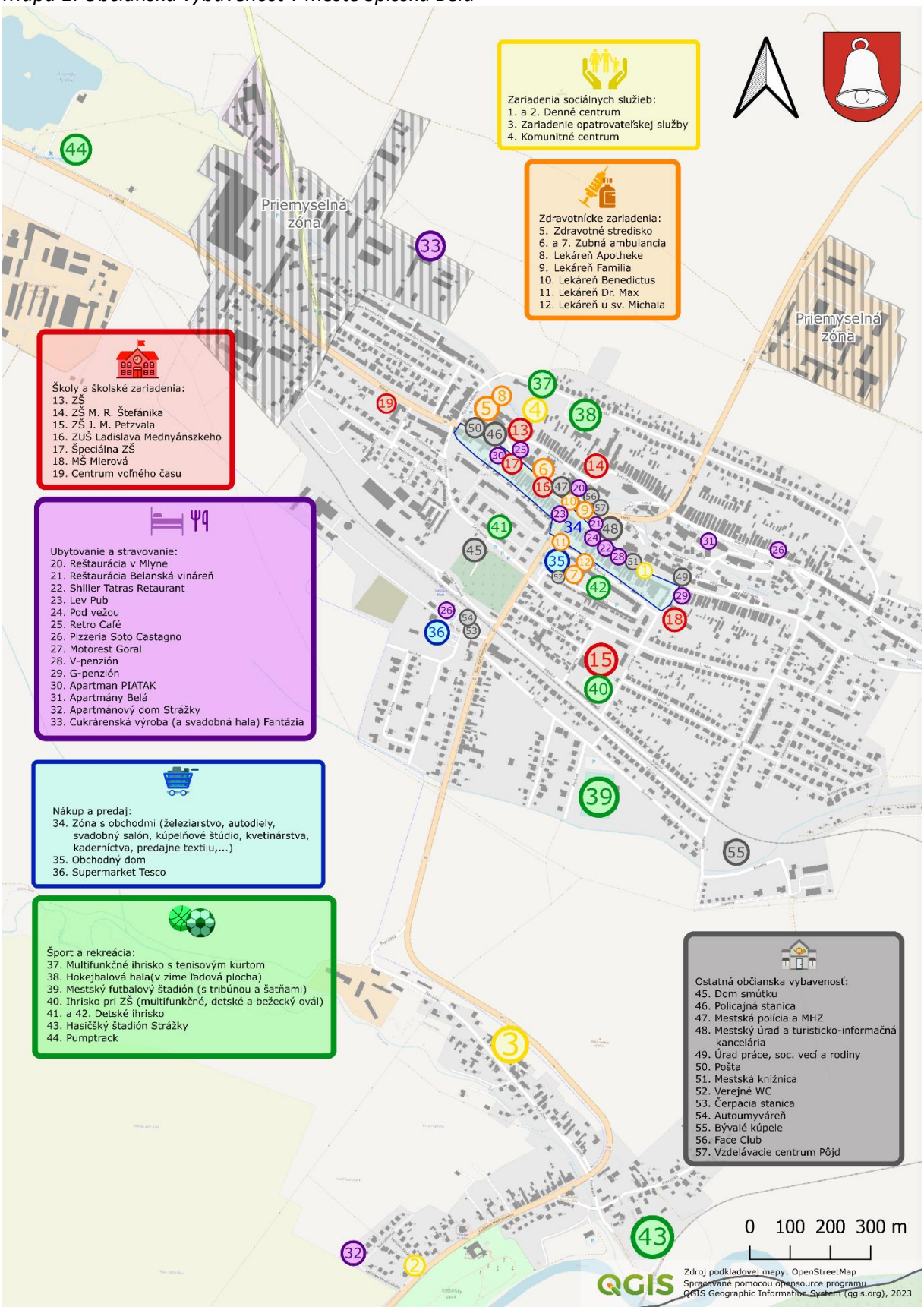

Zdroj: vlastné spracovanie

2.10 Bezpečnosť v meste

Mesto Spišská Belá za účelom zvýšenia bezpečnosti svojich obyvateľov zriadilo mestskú políciu. Tá sídli na prízemí budovy hasičskej zbrojnice, na ul. Petzvalova 9. Mestská polícia sa v rámci príslušnej legislatívy a zákonom vyhradených kompetencií zameriava na kontrolu dodržiavania všeobecne záväzných právnych predpisov na území mesta. Pri výkone svojej činnosti používa aj digitálnu SMART službu – mobilnú aplikáciu, ktorú si môže ktokoľvek stiahnuť do svojho mobilu. V aplikácii je verejnosť informovaná o aktuálnych udalostiach počas výkonu služieb mestskej polície.

Mesto a Mestská polícia Spišská Belá počas roka realizujú obrovské množstvo rôznych priestupkových konaní, najviac v súvislosti s porušovaním pravidiel cestnej premávky. Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, v Spišskej Belej dochádza k pomerne významnému porušovaniu rôznych zákonov. Okrem porušení, ktoré majú vplyv na bezpečnosť obyvateľov (pozri ďalšie odseky), rieši totižto samospráva mesta priestupkovým konaním aj rôzne iné porušenia právnych predpisov (tieto však už spravidla nemajú vplyv na bezpečnosť obyvateľov). Ide napr. o porušenia zákazu fajčenia na určitých miestach, počas COVID-u to boli aj porušenia zákona o ochrane verejného zdravia. Úplne najvypuklejším problémom (z hľadiska počtu riešených priestupkov) je však porušovanie pravidiel cestnej premávky.

V Spišskej Belej existujú viaceré problémy na úseku bezpečnosti – najmä v súvislosti s porušovaním verejného poriadku, voľným pohybom psov a priestupkami proti majetku. Na základe dát o riešených priestupkových konaniach za ostatných 5 rokov možno konštatovať, že mesto (resp. mestská polícia) riešili množstvo priestupkov súvisiacich s ohrozením bezpečnosti osôb a ich majetku. Najviac priestupkov (122) bolo riešených ohľadom majetku (drobné krádeže, poškodenie majetku a pod.). Až 111 priestupkov bolo riešených z dôvodu porušenia zákazu voľného pohybu psov a ďalších 99 z dôvodu porušenia verejného poriadku.

Spolunažívanie medzi rómskym a nerómskym obyvateľstvom je zhoršené. V súvislosti s vyššie uvedenými porušeniami zákona (ale aj iným, nevhodným správaním, ako je napr. pomerne rozšírené odhadzovanie odpadkov kdekoľvek na zem, rôzne pokrikovanie po okoloidúcich a pod.) a v nadväznosti na výsledky dotazníkového prieskumu možno konštatovať, že vzájomné spolunažívanie medzi Rómami a majoritou je zhoršené.

Nižší pocit bezpečnosti vyvoláva najmä centrum mesta pri autobusových zastávkach a obchodnom dome. V tejto časti mesta totižto dochádza ku koncentrácii rôznych sociálne neprispôsobivých osôb (alkoholici, bezdomovci), ako aj k zgrupovaniu niektorých iných osôb, ktoré majú na verejnosti nevhodné správanie (napr. hlučnosť, pľuvanie, popíjanie alkoholu, pokrikovanie po okoloidúcich a pod.). Je teda prirodzené, že u niektorých obyvateľov vyvoláva takéto správanie obavy o svoju bezpečnosť, ak majú týmito priestormi prechádzať. Spomínané sociálne neprispôsobivé osoby pritom nepochádzajú len z mesta Spišská Belá, ale aj z okolitých obcí.

V Spišskej Belej je zavedený monitorovací kamerový systém. Súčasťou tohto kamerového systému je aktuálne 41 kamier (z toho 2 kamery s funkciou čítania EČV). Jednotlivé kamery monitorujú najmä niektoré verejné priestranstvá, ako aj budovy v majetku mesta (a im priľahlé priestory) – a to tak v samotnom meste, ako aj v mestskej časti Strážky. Z hľadiska prevencie kriminality, prípadného protispoločenského správania a v záujme spoľahlivejšieho zisťovania príp. porušení zákona by bolo vhodné existujúci kamerový systém v intraviláne mesta rozšíriť a osadiť ďalšie kamery na monitoring verejných priestranstiev, príp. aj potenciálne problémových úsekov z hľadiska cestnej premávky (napr. priechody pre chodcov a pod.).

Návrh

Tabuľka 19: Počet realizovaných priestupkových konaní v meste v období 2018-2022

Priestupky / správne delikty podľa zákonov	2018	2019	2020	2021	2022	**Spolu**
ZÁŠKOLÁCTVO § 37 ods. 1 zák. č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve (zanedbávanie povinnej školskej dochádzky)	1	3	1	0	0	**5**
ALKOHOL ALEBO INÉ NÁVYKOVÉ LÁTKY – MALOLETÍ A MLADISTVÍ § 2 ods. 2 zák. č. 219/1996 Z. z o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov	5	8	4	3	3	**23**
FAJČENIE NA ZASTÁVKE/STANICI § 7 ods.1 písm. a) zák. č. 377/2004 Z. z. o ochrane nefajčiarov	9	6	4	3	1	**23**
VOĽNÝ POHYB PSOV § 7 ods. 1 písm. f) zák. č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov	16	23	20	21	31	**111**
OBČIANSKE SPOLUNAŽÍVANIE § 49 zák. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch	18	26	13	4	7	**68**
PORUŠENIE PREDPISU O BEZPEČNOSTI A PLYNULOSTI CESTNEJ PREMÁVKY INÝM KONANÍM § 22 ods. 1 písm. l) zák. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch	594	602	440	264	321	**2 221**
PRIESTUPKY PROTI VEREJNÉMU PORIADKU § 47 zák. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch	15	23	14	19	28	**99**
PRIESTUPKY PROTI MAJETKU § 50 zák. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch	25	20	18	9	50	**122**
PRIESTUPKY NA ÚSEKU VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA § 56 zák. č. 355/2007 Z. z. o ochrane verejného zdravia	0	0	20	10	1	**31**
PORUŠENIE ZÁKONA O CIVILNEJ OCHRANE § 31 a 32 zák. č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva	0	0	0	54	0	**54**
PORUŠENIE VZN MESTA SPIŠSKÁ BELÁ	73	106	151	160	96	**586**
INÉ PRIESTUPKY § 21, 24 a 30 zák. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, zák. č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke	2	3	1	0	6	**12**
Spolu	**758**	**820**	**686**	**547**	**544**	**3 355**

Zdroj: Mestský úrad Spišská Belá, Mestská polícia Spišská Belá

Návrh

3 SOCIÁLNE SLUŽBY V MESTE

Poslaním sociálnych služieb je pomôcť ľuďom udržať si alebo znovu získať svoje miesto v spoločnosti, v komunite, kde žijú. Ich cieľom je zaistiť pomoc a podporu ľuďom, ktorí riešia najrôznejšie problémy z dôvodu nepriaznivej sociálnej situácie, dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu, zdravotného postihnutia, či krízovú sociálnu situáciu a nie sú schopní tieto problémy riešiť bez pomoci druhých.

3.1 Verejní poskytovatelia sociálnych služieb

Verejným poskytovateľom sociálnych služieb môže byť obec, právnická osoba zriadená obcou alebo založená obcou, vyšší územný celok a právnická osoba zriadená vyšším územným celkom alebo založená vyšším územným celkom. Obec v rámci svojej pôsobnosti podľa § 80 zákona o sociálnych službách:

a) vypracúva, schvaľuje komunitný plán sociálnych služieb vo svojom územnom obvode,
b) utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja,
c) je správnym orgánom v konaniach o
   1. potrebe poskytovania sociálnej služby v zariadení pre seniorov podľa § 35 ods. 1 písm. b),
   2. povinnosti zaopatrených plnoletých detí alebo rodičov platiť úhradu za sociálnu službu alebo jej časť podľa § 73a ods. 9,
d) zabezpečuje poskytovanie
   1. sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre, nocľaháreň a v dennom stacionári,
   2. nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu,
   3. opatrovateľskej služby,
   4. prepravnej služby,
   5. odľahčovacej služby,
   6. pomoci pri osobnej starostlivosti o dieťa podľa § 31,
   7. terénnej sociálnej služby krízovej intervencie,
e) poskytuje základné sociálne poradenstvo,
f) môže zabezpečovať poskytovanie aj iných druhov sociálnej služby podľa § 12,
g) uzatvára zmluvu o poskytovaní finančného príspevku pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy a finančného príspevku na prevádzku poskytovanej sociálnej služby neverejnému poskytovateľovi sociálnej služby,
h) zriaďuje, zakladá a kontroluje nocľaháreň, nízkoprahové denné centrum, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby a denný stacionár,
i) môže zriaďovať, zakladať a kontrolovať aj iné zariadenia podľa tohto zákona,
j) poskytuje finančný príspevok podľa § 75, § 76, § 78a ods. 7 písm. a) a § 78aa ods. 4,
k) kontroluje hospodárenie s finančnými príspevkami, ktoré poskytla,
l) ukladá opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov pri výkone pôsobnosti ustanovenej v písmene k) a kontroluje ich plnenie,
m) vedie v informačnom systéme sociálnych služieb evidenciu
   1. fyzických osôb,
      1a. ktoré sú na základe rozhodnutia obce fyzickými osobami podľa § 35 ods. 1 písm. b),
      1b. ktorým vznikla na základe rozhodnutia podľa písmena c) druhého bodu povinnosť platiť úhradu za sociálnu službu alebo jej časť podľa § 73a ods. 9,
      1c. za ktoré vznikla fyzickým osobám uvedeným v bode 1b. povinnosť platiť úhradu za sociálnu službu alebo jej časť podľa § 73a ods. 9,
      1d. ktoré podali žiadosť o zabezpečenie poskytovania sociálnej služby podľa § 81a ods. 6,
   2. osôb, ktorým
      2a. bol poskytnutý finančný príspevok podľa písmena j) a jeho sumu pre jednotlivé druhy sociálnych služieb, pre ktoré je tento finančný príspevok určený, a ak ide o sociálnu

Návrh

službu poskytovanú v zariadení uvedenom v § 34 až 40, aj pre jednotlivé formy sociálnej služby v zariadení,

2b. nebol poskytnutý finančný príspevok podľa písmena j) a jeho požadovanú sumu pre jednotlivé druhy sociálnych služieb, pre ktoré mal byť tento finančný príspevok určený, a ak ide o sociálnu službu poskytovanú v zariadení uvedenom v § 34 až 40, aj pre jednotlivé formy sociálnej služby v zariadení, a dôvod jeho neposkytnutia,

n) vyhľadáva fyzické osoby, ktorým treba poskytnúť sociálnu službu,
o) poskytuje štatistické údaje z oblasti poskytovania sociálnych služieb štátnym orgánom sociálnych služieb na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov,
p) vydáva písomné vyjadrenie podľa § 83 ods. 8.

Mesto Spišská Belá je na úseku sociálnych služieb mimoriadne aktívne, v zmysle zákona o sociálnych službách zabezpečuje svojim obyvateľom nasledovné sociálne služby a sociálnu pomoc:

- **základné sociálne poradenstvo:** v prípade potreby poskytovanie potrebných informácií jednotlivcom;
- **je správnym orgánom v konaniach o potrebe poskytovania sociálnej služby v zariadení pre seniorov,** ak ide o fyzickú osobu, ktorá dovŕšila dôchodkový vek a poskytovanie sociálnej služby v tomto zariadení potrebuje z dôvodov vopred určených a zverejnených mestom;
- **opatrovateľská služba:** sociálna služba poskytovaná mestom terénnou formou na neurčitý čas fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby. Opatrovateľskou službou sa poskytuje pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby v rozsahu úkonov podľa prílohy č. 4 zákona, zodpovedajúcim činnostiam, ktoré podľa integrovaného posudku fyzická osoba nie je schopná samostatne vykonávať alebo je schopná ich vykonávať s dohľadom, v rozsahu ustanovenom všeobecne záväzným právnym predpisom pre stupeň odkázanosti tejto fyzickej osoby, ak sa poskytovateľ sociálnej služby s prijímateľom sociálnej služby na návrh prijímateľa sociálnej služby v zmluve o poskytovaní sociálnej služby nedohodne na nižšom rozsahu. Ide teda najmä o pomoc osobám, ktoré majú zníženú sebestačnosť z dôvodu veku, chronického ochorenia alebo zdravotného postihnutia a sú odkázaní na pomoc inej osoby pri úkonoch sebaobsluhy (osobná hygiena, stravovanie, pomoc pri vyzliekaní a obliekaní, pomoc pri chôdzi, pomoc pri dodržiavaní liečebného režimu, ...), úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť (nákup, príprava jedla, upratovanie, pranie, žehlenie, ...) a pri základných sociálnych aktivitách (sprievod na lekárske vyšetrenie, vybavenie úradných záležitostí, ...). Mesto Spišská Belá túto službu poskytuje terénnou formou, v čase spracovania pôvodnej verzie dokumentu (2024) ju poskytovalo 9 osobám prostredníctvom 8 opatrovateliek;
- **zariadenie opatrovateľskej služby:** budova zariadenia sa nachádza v mestskej časti Strážky, na ul. Popradská 1006/11. Sociálna služba sa v zariadení poskytuje pobytovou-ročnou formou, jeho kapacita je 10 osôb. V zariadení opatrovateľskej služby sa poskytuje sociálna služba na určitý čas fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, ak jej nemožno poskytnúť opatrovateľskú službu. V zariadení opatrovateľskej služby sa
  a) poskytuje
     - pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
     - sociálne poradenstvo,
     - sociálna rehabilitácia,
     - ubytovanie,
     - stravovanie,
     - upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva,
  b) utvárajú podmienky na úschovu cenných vecí.
- **komunitné centrum:** budova komunitného centra sa nachádza na ul. Tatranská 1445/33. Sociálna služba sa v komunitnom centre poskytuje ambulantnou formou od r. 2021, jeho kapacita je 20 osôb. Túto sociálnu službu mesto zároveň poskytuje aj terénnou formou. V komunitnom centre sa okrem komunitnej práce a komunitnej rehabilitácie fyzickej osobe

ohrozenej sociálnym vylúčením alebo obmedzením jej schopnosti spoločensky sa začleniť a samostatne riešiť svoje problémy z dôvodu zotrvávania v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby

a) poskytuje
   - základné sociálne poradenstvo,
   - pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov,
   - pomoc pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do a zo školského zariadenia,
b) vykonáva preventívna aktivita,
c) zabezpečuje záujmová činnosť.

- **denné centrum:** mesto je prevádzkovateľom až dvoch denných centier: jedno je na ul. Hviezdoslavova 379/21 (jeho kapacita je 45 osôb) a druhé v Strážkach, na ul. Ladislava Medňanského 2711 (kapacita tohto je 80 osôb). V oboch denných centrách sa sociálna služba poskytuje ambulantnou formou. V dennom centre sa poskytuje sociálna služba počas dňa fyzickej osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek, fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím alebo nepriaznivým zdravotným stavom, rodičovi s dieťaťom alebo starému rodičovi s vnukom alebo vnučkou. V dennom centre sa najmä poskytuje sociálne poradenstvo a zabezpečuje záujmová činnosť;
- **prepravná služba:** je to sociálna služba poskytovaná fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím odkázanej na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom alebo fyzickej osobe s nepriaznivým zdravotným stavom s obmedzenou schopnosťou pohybu po rovine alebo po schodoch a obmedzenou schopnosťou orientácie.

V Spišskej Belej nepôsobia žiadni iní verejní poskytovatelia sociálnych služieb.

Návrh

Posudková činnosť

Do 31.08.2025 bola v kompetencii obcí a miest realizácia posudkovej činnosti – vydávanie posudkov pri odkázanosti fyzickej osoby na opatrovateľskú službu, na sociálnu službu v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári. Táto posudková činnosť mesta pozostávala z lekárskej a zo sociálnej posudkovej činnosti. Lekársku posudkovú činnosť vykonával lekár na základe zmluvy s mestom. V rámci nej lekár hodnotil a posudzoval zdravotný stav a zmeny zdravotného stavu fyzickej osoby, ktorá podala mestu žiadosť o posúdenie odkázanosti na sociálnu službu. Sociálnu posudkovú činnosť vykonával zamestnanec mesta (alebo iná osoba na základe zmluvnej spolupráce s mestom). V rámci nej sa posudzovali individuálne predpoklady fyzickej osoby, jej rodinné prostredie a prostredie, ktoré ovplyvňuje začlenenie fyzickej osoby do spoločnosti. Výsledkom sociálnej posudkovej činnosti bol sociálny posudok, ktorý obsahoval znevýhodnenia fyzickej osoby v oblasti úkonov sebaobsluhy, úkonov starostlivosti o domácnosť a základných sociálnych aktivít.

S účinnosťou od 01.09.2025 sa legislatíva ohľadom vydávania posudkov zmenila. **Realizácia posudkovej činnosti prešla z kompetencie obcí a miest do kompetencie príslušného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny**, pričom tieto úrady už vydávajú tzv. **integrovaný posudok**. Obce a mestá ostali správnym orgánom v konaniach o potrebe poskytovania sociálnej služby v zariadení pre seniorov (avšak „len“ v prípadoch, ak ide o fyzickú osobu, ktorá dovŕšila dôchodkový vek a poskytovanie sociálnej služby v tomto zariadení potrebuje z dôvodov vopred určených a zverejnených mestom) a v konaniach o povinnosti zaopatrených plnoletých detí alebo rodičov platiť úhradu za sociálnu službu alebo jej časť podľa § 73 ods. 17 zákona o sociálnych službách.

Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, spracovanej v čase tvorby pôvodnej verzie tohto KPSS, **záujem o tie sociálne služby, na ktoré vydávalo mesto v rámci svojich kompetencií rozhodnutia o odkázanosti na sociálnu službu, bol veľký.** V období 2018-2022 vydalo mesto Spišská Belá až 161 rozhodnutí a posudkov o odkázanosti na sociálnu službu. Najväčší záujem bol o poskytovanie sociálnej služby

v zariadení opatrovateľskej služby a v zariadení pre seniorov. Mesto každoročne vydávalo cca 30-40 rozhodnutí a posudkov o odkázanosti na rôzne sociálne služby.

Tabuľka 20: Rozhodnutia o odkázanosti na sociálnu službu vydané mestom Spišská Belá v období 2018-2022

Počet / rok	2018	2019	2020	2021	2022	SPOLU
Vydané rozhodnutia o odkázanosti na **opatrovateľskú službu**	7	8	10	8	8	**41**
Vydané rozhodnutia o odkázanosti na soc. službu v **zariadení pre seniorov**	6	7	15	9	13	**50**
Vydané rozhodnutia o odkázanosti na soc. službu v **zariadení opatrovateľskej služby**	7	10	13	15	12	**57**
Vydané rozhodnutia o odkázanosti na soc. službu v **dennom stacionári**	8	3	1	0	1	**13**
ROZHODNUTIA SPOLU:	**28**	**28**	**39**	**32**	**34**	**161**

Zdroj: Mestský úrad Spišská Belá

Návrh

3.2 Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb

V Spišskej Belej v čase spracovania tejto Aktualizácie č. 1 Komunitného plánu mesta (jeseň 2026) pôsobí jeden neverejný poskytovateľ sociálnych služieb, zapísaný v registri poskytovateľov sociálnych služieb: **nezisková organizácia Belux, n.o.** Táto nezisková organizácia poskytuje v meste od februára 2026 sociálnu službu **v špecializovanom zariadení**, a to pobytovou – ročnou formou. Miestom poskytovania sociálnej služby je Tatranská 2781/31, pričom na tejto adrese má daná nezisková organizácia aj svoje sídlo. Kapacita špecializovaného zariadenia je 12 miest, v čase spracovania tejto Aktualizácie č. 1 je zariadenie plne obsadené (zaregistrovaní sú 2 čakatelia).

V **špecializovanom zariadení** sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, jej stupeň odkázanosti je najmenej IV a má zdravotné postihnutie, ktorým je najmä Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, pervazívna vývinová porucha, skleróza multiplex, schizofrénia, demencia rôzneho typu etiológie, hluchoslepota, AIDS alebo organický psychosyndróm ťažkého stupňa. V špecializovanom zariadení sa

a) poskytuje
   - pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
   - sociálne poradenstvo,
   - sociálna rehabilitácia,
   - ubytovanie,
   - stravovanie,
   - upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva,
   - osobné vybavenie,
b) zabezpečuje
   - rozvoj pracovných zručností,
   - záujmová činnosť,
c) utvárajú podmienky na

- vzdelávanie,
- úschovu cenných vecí.

Priamo v meste nepôsobí žiadny iný neverejný poskytovateľ sociálnych služieb. Obyvatelia Spišskej Belej však v prípade potreby môžu využiť pomoc viacerých neverejných (ako aj verejných) poskytovateľov, ktorí poskytujú sociálne služby rôznou formou (terénnou, ambulantnou, príp. inou) či už na území celého Prešovského kraja alebo v regióne okresu Kežmarok, príp. iného okresu v rámci Slovenska. Do roku 2022 pôsobil v meste denný stacionár, poskytovateľom tejto sociálnej služby bola Spišská katolícka charita. Zariadenie však bolo zrušené.

3.3 Aktivity mesta Spišská Belá a iných subjektov na úseku sociálnej starostlivosti (mimo pôsobnosti zákona o sociálnych službách)

Okrem vyššie uvedených služieb, zabezpečovaných na základe zákona o sociálnych službách, **zabezpečuje mesto Spišská Belá** pre svojich obyvateľov na úseku sociálnych vecí a v záujme podpory komunitného rozvoja aj iné služby, podporu, pomoc a aktivity (na základe iných zákonov alebo všeobecne záväzných nariadení mesta):

- **uvítanie detí do života:** mesto poskytuje príspevok vo výške 70 €/dieťa, v roku 2022 poskytlo 78 takýchto príspevkov;
- **finančný príspevok jubilantom:** mesto z vlastných prostriedkov poskytuje finančné príspevky jubilantom (seniorom) vo výške 40 €/jubilant, v roku 2022 poskytlo 127 takýchto príspevkov;
- **výkon osobitného príjemcu prídavku na deti, ktoré zanedbávajú povinnú školskú dochádzku a výkon osobitného príjemcu dávky v hmotnej núdzi:** tieto činnosti mesto vykonáva v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny;

Tabuľka 21: Vývoj počtu osôb, u ktorých je uplatňovaný inštitút osobitného príjemcu

	2018	2019	2020	2021	2022
Osobitný príjemca dávky v hmotnej núdzi	4	5	2	2	2
Osobitný príjemca prídavku na dieťa	7	9	11	10	8

Zdroj: Mestský úrad Spišská Belá

- **dotácia na stravu a školské potreby pre deti zo sociálne odkázaných rodín:** ďalšia služba poskytovaná v spolupráci s Úradom práce, zameraná na zmiernenie sociálneho vylúčenia a na podporu vzdelávania detí zo sociálne slabších rodín;
- **donáška liekov seniorom a ŤZP osobám:** pomoc osobám, ktoré majú problém zabezpečiť si potrebné lieky vlastnou cestou; Ide o službu, ktorú mesto na požiadanie zabezpečovalo najmä seniorom, imobilným osobám alebo osobám so zníženou schopnosťou pohybu; túto službu mesto poskytovalo počas COVIDu;
- **jednorazová dávka a nevyhnutná okamžitá pomoc občanovi v hmotnej núdzi:** mesto je pripravené podať okamžitú pomoc občanom v krízových situáciách v prípade potreby (napr. pri živelnej pohrome a pod.). Na túto dávku nie je právny nárok, mesto ju fyzickej osobe môže, ale nemusí poskytnúť. Pri poskytovaní jednorazovej dávky musia byť dodržané podmienky podľa zákona o hmotnej núdzi, pričom táto dávka sa môže poskytnúť len na účely, taxatívne vymenované v uvedenom zákone;
- **menšie obecné služby:** služba poskytovaná v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, cieľom ktorej je udržiavať u miestnych dlhodobo nezamestnaných obyvateľov

pracovné návyky; v meste túto službu mesačne využíva priemerne cca 30 dlhodobo nezamestnaných osôb;

- **iné opatrenia aktívnej politiky trhu práce** (napr. podľa § 50 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti)**:** služby poskytované v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, cieľom ktorých je udržiavať, resp. rozvíjať u nezamestnaných obyvateľov pracovné návyky;
- **požičiavanie pomôcok:** mesto Spišská Belá v prípade potreby bezodplatne poskytuje svojim obyvateľom vozíky alebo chodítka (príp. aj iné pomôcky), ktoré získalo od iných občanov alebo od Úradu práce. Túto službu však svojim obyvateľom poskytuje neoficiálnou formou, nie ako sociálnu službu v zmysle zákona o sociálnych službách.
- **Beľan Beľanovi:** mesto sprostredkúva výmenu / distribúciu rôznych vecí medzi svojimi obyvateľmi – ide o prípady, kedy je vec v poriadku, je použiteľná, ale občan mesta ju už z akéhokoľvek dôvodu nechce a chce sa jej zbaviť. Ak chce túto vec poskytnúť niekomu inému, mesto pomáha s jej distribúciou. V rámci „vecí" môže ísť o rôzne veci spotrebnej povahy – napr. oblečenie, spotrebiče a iné;
- **chránené pracovisko:** mesto Spišská Belá je zriaďovateľom až troch chránených pracovísk. Všetky sú zriadené na Mestskom úrade v Sp. Belej, pričom aktuálne na týchto chránených pracoviskách pracuje spolu 5 zamestnancov;
- **sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela:** mesto pri výkone svojej samosprávnej pôsobnosti na úseku sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zabezpečuje rodine, maloletému dieťaťu, mladému dospelému a iným dospelým osobám ochranu a starostlivosť. V prípade umiestnenia maloletého dieťaťa do ústavnej starostlivosti spolupôsobí pri obnove rodinných pomerov za účelom návratu dieťaťa do prirodzeného rodinného prostredia a vyhľadáva fyzické osoby, ktorým by bolo možné zveriť dieťa do starostlivosti. Poskytuje pomoc mladému dospelému po skončení ústavnej starostlivosti pri zabezpečení bývania a zamestnania. Pomoc na úseku sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately mesto poskytuje povinne za predpokladu, že takáto situácia nastane;
- **centrum pre deti a rodiny Spišská Belá:** v meste Spišská Belá je v rámci sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zriadené zariadenie na ul. Továrenská 19/5. Jeho zriaďovateľom je Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.

Okrem poskytovania všetkých vyššie uvedených služieb, zabezpečovaných priamo mestom Spišská Belá alebo v spolupráci s inými orgánmi štátnej správy (napr. UPSVaR), predstavujú veľmi významnú súčasť komunitného rozvoja a začleňovania jedincov do spoločnosti aj rôzne subjekty a organizácie. Dôležitou súčasťou každodenného života obyvateľov, obzvlášť obyvateľov v riziku sociálneho vylúčenia, sú totižto rôzne sociálne aktivity (ako napr. záujmová činnosť, komunitná činnosť, dobrovoľnícka činnosť, kultúrne, spoločenské a športové akcie a pod.). Týmito sociálnymi aktivitami možno veľmi účinne predchádzať rôznym formám asociálneho správania, ktoré sú častokrát vyvolané napr. veľkým množstvom voľného času, nudou, absenciou povinností, absenciou pocitu spolupatričnosti, pocitom nedocenenia, chudobou, sklonmi k užívaniu návykových látok a pod.

Z tohto hľadiska je pozitívnym momentom skutočnosť, že **v Spišskej Belej vyvíjajú sociálne aktivity a spoločenskú činnosť viaceré subjekty a organizácie** – okrem samotného mesta, ktoré poskytuje rôzne služby a počas roka organizuje viaceré kultúrno-spoločenské podujatia, je to napr. Slovenský zväz zdravotne postihnutých, ktorý organizuje kultúrnu a záujmovú činnosť, ako aj poradenstvo pre členov klubu, Jednota dôchodcov Slovenska, ktorá taktiež organizuje kultúrnu a záujmovú činnosť, poradenstvo a liečebné pobyty pre členov klubu, Katolícka charita, realizujúca ošetrovateľskú službu, občianske združenie Expresion, mládežnícky klub Face Club a Vzdelávacie centrum Pôjd, ktoré sa zameriavajú na prácu s mládežou (avšak nielen s ňou), pričom ponúkajú širokú paletu rôznych výchovno-vzdelávacích služieb, voľnočasových a záujmových aktivít (pre podrobnejšie informácie pozri kapitolu Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva a školstvo), taktiež občianske združenie Hernička, ktoré v meste prevádzkuje materské centrum, organizuje stretnutia mamičiek s deťmi, rôzne medzigeneračné podujatia a záujmovú činnosť, alebo tiež občianske združenie Kráčame spolu, ktoré

Návrh

organizuje kultúrnu a záujmovú činnosť pre rodiny s ŤZP osobou, rodiny zo sociálne slabších pomerov, ako aj rôzne ďalšie aktivity pre všetkých občanov mesta; poslaním tohto občianskeho združenia je vzájomná podpora, výmena vlastných skúseností a poradenstvo rodinám s podobnými problémami. Samozrejme, nemenej dôležitou súčasťou komunitného rozvoja sú aj rôzne ďalšie „štandardné" subjekty a organizácie, ktoré miestnym obyvateľom poskytujú akúkoľvek záujmovú činnosť – či už na poli kultúry, športu alebo v inej sfére (napr. ochotnícke divadlo, futbalový klub, hokejbal a iní).

Mesto je zakladateľom registrovaného sociálneho podniku pod názvom Sociálny podnik Spišská Belá, s.r.o. Tento podnik bol založený ako obchodná spoločnosť dňa 10.08.2023, a to najmä za účelom realizácie rôznych verejnoprospešných činností (ako napr. organizovanie športových, kultúrnych a iných spoločenských podujatí, prevádzkovanie kultúrnych, spoločenských, zábavných, športových zariadení a zariadení slúžiacich na regeneráciu a rekondíciu, mimoškolská vzdelávacia činnosť, čistiace a upratovacie služby, ale aj poskytovanie služieb osobného charakteru a iné). Neskôr (k 28.09.2023) získal v zmysle § 5 ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch štatút registrovaného sociálneho podniku, pričom v zmysle zákona ide o integračný podnik. Hlavným cieľom tohto podniku v zmysle vyššie spomínaného zákona nie je iba vytváranie zisku, ale predovšetkým dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu poskytovaním spoločensky prospešnej služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti. Sídlo aj prevádzka podniku je na ulici Továrenská 1149/30. Na začiatku apríla 2024 mal Sociálny podnik Spišská Belá 10 zamestnancov.

Hlbšie závery ohľadom ekonomických výsledkov a sociálnych vplyvov registrovaného sociálneho podniku nateraz nie je možné formulovať. Podnik sa totižto ešte len rozbieha (má za sebou len cca pol roka činnosti) a preto v čase spracovania tohto KPSS nie je zatiaľ možné formulovať akékoľvek podrobnejšie zistenia/závery ohľadom úspešnosti/neúspešnosti jeho ekonomického fungovania a sociálnych vplyvov.

Mesto má pri vhodnom nastavení systému svojho hospodárenia v spojitosti s hospodárením Sociálneho podniku (ako aj Mestského podniku a Lesov Mesta) **potenciál dosahovať významné (pozitívne) multiplikačné efekty.** Sociálny podnik v zmysle zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch musí povinne zamestnávať aj znevýhodnené osoby (merateľný pozitívny sociálny vplyv tohto sociálneho podniku sa určuje percentom zamestnaných znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb na celkovom počte jeho zamestnancov). Táto skutočnosť má okrem samotných zamestnaných priaznivý dopad aj na lokálnu komunitu (zamestnávanie „miestnych" ľudí, získavanie pracovných návykov, zručností, budovanie pozitívneho vzťahu k lokálnej komunite a prostrediu z dôvodu realizácie prác miestnymi obyvateľmi a pod.). Realizáciu rôznych zákaziek môže mesto zákonne konformným spôsobom (obstarávanie zákaziek metódou in-house) „posúvať" na tento registrovaný sociálny podnik. Keďže v tomto podniku sú zamestnaní miestni obyvatelia, vrátane osôb zo sociálne znevýhodneného prostredia, títo obyvatelia tak neupadajú do chudoby, nie sú nútení odchádzať za prácou mimo mesta (resp. nie sú nútení kvôli práci sa z mesta odsťahovať), zabezpečujú pre svoje rodiny príjem a môžu tak zvyšovať svoj sociálny status. V meste platia dane, čím sa zase zvyšujú jeho príjmy. V prípade, že sociálny podnik bude generovať zisk, tento môže následne ďalej zmysluplne investovať (napr. do nákupu ďalších strojov a zariadení a pod.). Dôležité je, aby zákazky, ktoré bude sociálny podnik získavať, boli uhrádzané z externých zdrojov (napr. od súkromných osôb, súkromných firiem, z eurofondov a pod.), aby boli v čo možno najmenšej miere uhrádzané z vlastných prostriedkov mesta. Zjednodušene povedané, získané financie z externých zdrojov takýmto spôsobom hospodárenia, založenom na akomsi „kolobehu", z veľkej časti „ostávajú v meste" a neodtekajú zo Spišskej Belej preč.

3.4 Požiadavky prijímateľov sociálnych služieb

Pre vytvorenie funkčného, širokého a dostupného systému sociálnych služieb pre obyvateľov mesta je veľmi dôležitým predpokladom podrobné poznanie potreby týchto služieb. Odhad potreby služieb v meste môžu dopĺňať a upresňovať demografické trendy a vývoj, odhady expertov a predstaviteľov samosprávy a vyjadrenia samotných obyvateľov.

3.4.1 Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Dotazníkový prieskum názorov obyvateľstva bol realizovaný v mesiacoch júl / august 2023 v kombinovanej forme – v tlačenej aj online verzii. Online podoba dotazníka bola zverejnená na webe mesta (www.spisskabela.sk) a informácia o možnosti vyplnenia bola distribuovaná aj ďalšími informačnými kanálmi mesta (napr. aplikáciou). Vyplnené tlačené dotazníky mohli obyvatelia odovzdať do pripravených urien na viacerých miestach v meste (vrátane Strážok). Termín na vyplnenie dotazníkov bol cca od polovice júla do 4.8., následne bol predĺžený až do 21.8.2023.

Celkovo bolo vyplnených spolu 101 dotazníkov – z toho 30 v tlačenej podobe a 71 v online formulári. Z tohto počtu bolo spracovateľom odstránených 8 dotazníkov z dôvodu, že v týchto prípadoch boli identifikované nerelevantné odpovede (daný respondent označil všetky, príp. takmer všetky možnosti, ktoré sa označiť dali). Vyhodnotenie sa teda realizovalo pre 93 odpovedí.

V dotazníku boli použité otvorené, uzavreté aj polouzavreté druhy otázok, ktoré skúmali demografickú a socioekonomickú štruktúru respondentov, ich spokojnosť s poskytovanými sociálnymi službami v súčasnosti, potreby a návrhy respondentov ohľadom rozvoja sociálnych služieb v budúcnosti a iné. V nasledovnom prehľade prinášame ucelené zhodnotenie výsledkov dotazníkového prieskumu (ktoré sú v niektorých prípadoch pre lepšiu prehľadnosť doplnené o graficky znázornené odpovede).

Návrh

3.4.1.1 Výsledky prieskumu

Základné charakteristiky respondentov

- Prieskumu sa zúčastnilo 65 žien (72 %) a 25 mužov (28 %). Traja respondenti svoje pohlavie neuviedli. Jednotlivé vekové kategórie boli zastúpené pomerne rovnomerne. Z celkového počtu 91 respondentov (ktorí uviedli odpoveď ohľadom vzdelania) mala takmer polovica vysokoškolské vzdelanie a ďalších 38 % stredoškolské vzdelanie s maturitou.

Graf 11: Štruktúra respondentov podľa vekových kategórií

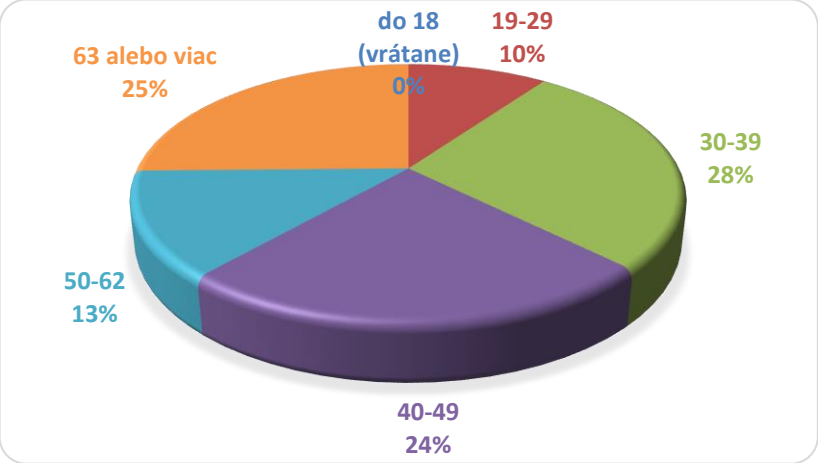

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Sociálna a ekonomická štruktúra respondentov a ich domácností

- **V štruktúre domácností dominovali „klasické“ domácnosti, vyšší bol však aj počet viacgeneračných domácností.** Takmer polovica respondentov bola z „klasickej“ domácnosti (dvaja rodičia s jedným alebo viacerými deťmi) a ďalšia takmer ¼ respondentov pochádzala z viacgeneračnej domácnosti.

Graf 12: Zloženie domácností respondentov

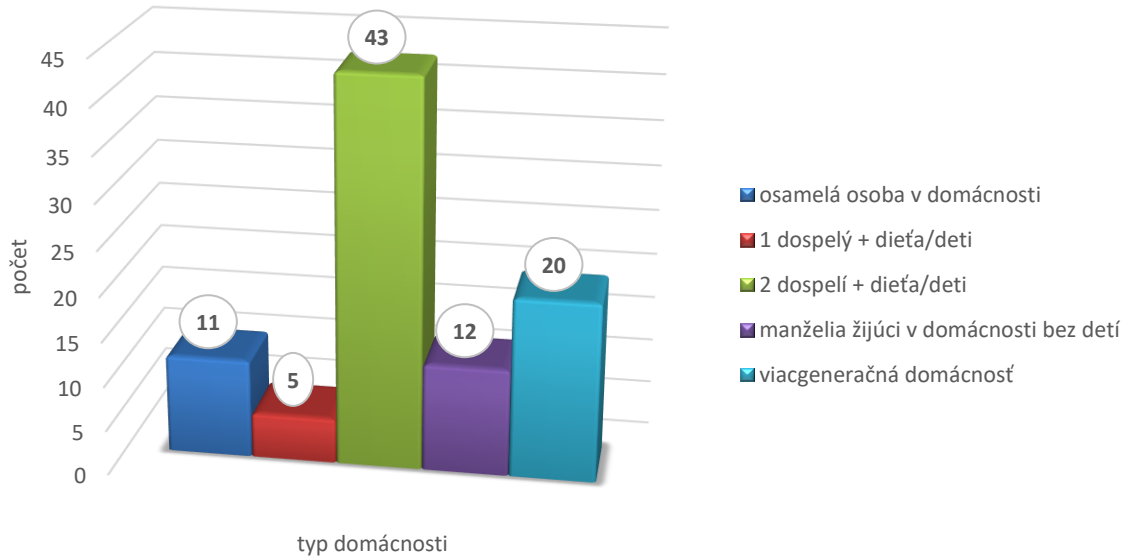

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

- **Takmer polovicu respondentov tvorili zamestnanci a ďalšiu 1/4 dôchodcovia.** Z hľadiska ekonomickej aktivity dominovali zamestnanci (43 z 91 respondentov, ktorí uviedli svoj socioekonomický status), vyšší počet bol aj z radov dôchodcov (22 osôb; 24 % respondentov). Ostatné kategórie boli zastúpené v menšej miere.

Graf 13: Štruktúra respondentov podľa ekonomickej aktivity a sociálnej situácie

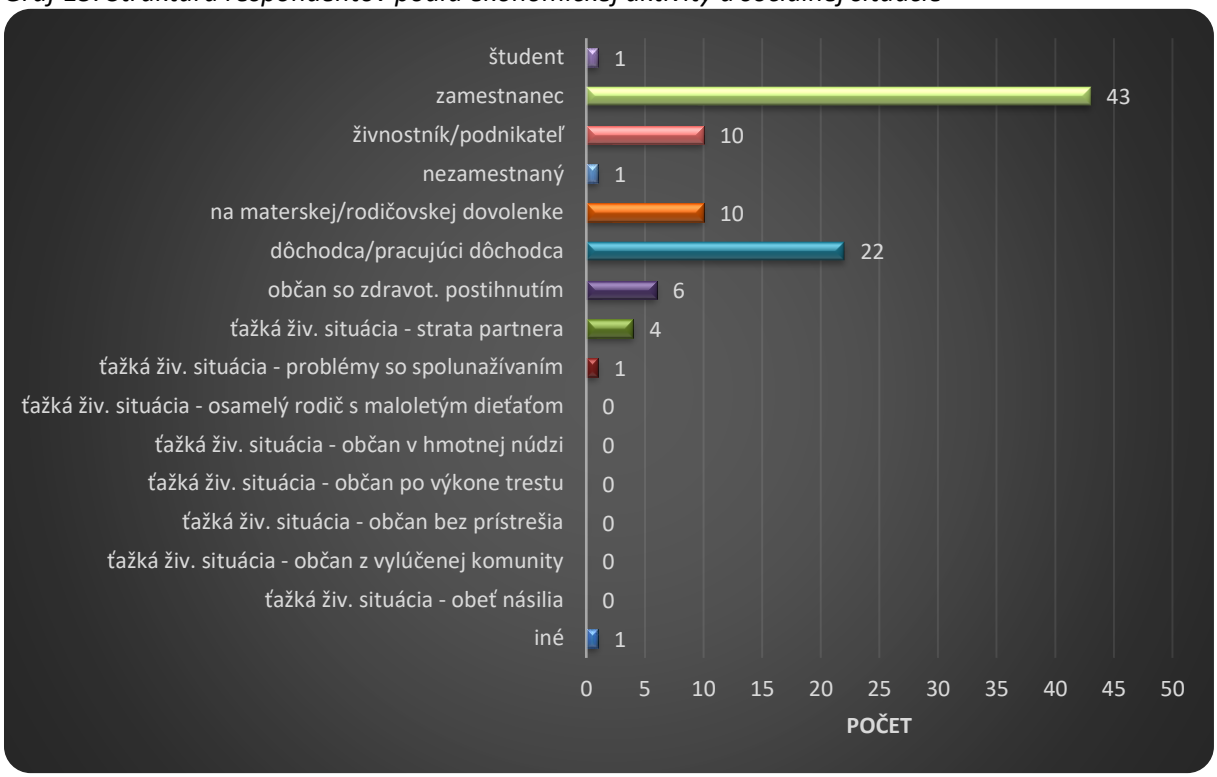

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Návrh

Druhy požadovanej pomoci

- **Najviac požadovanou je pomoc pri využívaní voľného času.** Viac ako polovica respondentov (44 z 83) uviedla, že žiadnu pomoc nepotrebujú. Z tých, čo nejaký druh pomoci označili, najviac požadovalo pomoc pri využívaní voľného času. Ostatné odpovede boli zastúpené relatívne rovnomerne. Traja respondenti uviedli inú požadovanú pomoc – z toho dvaja pri opatrovaní starých rodičov a jeden nevedel v tejto chvíli špecifikovať, nakoľko je ŤZP osoba po náročnej onkologickej operácii.

Graf 14: Akú pomoc v súčasnosti Vy alebo člen Vašej domácnosti potrebujete (resp. existuje predpoklad, že v najbližších rokoch potrebovať budete)?

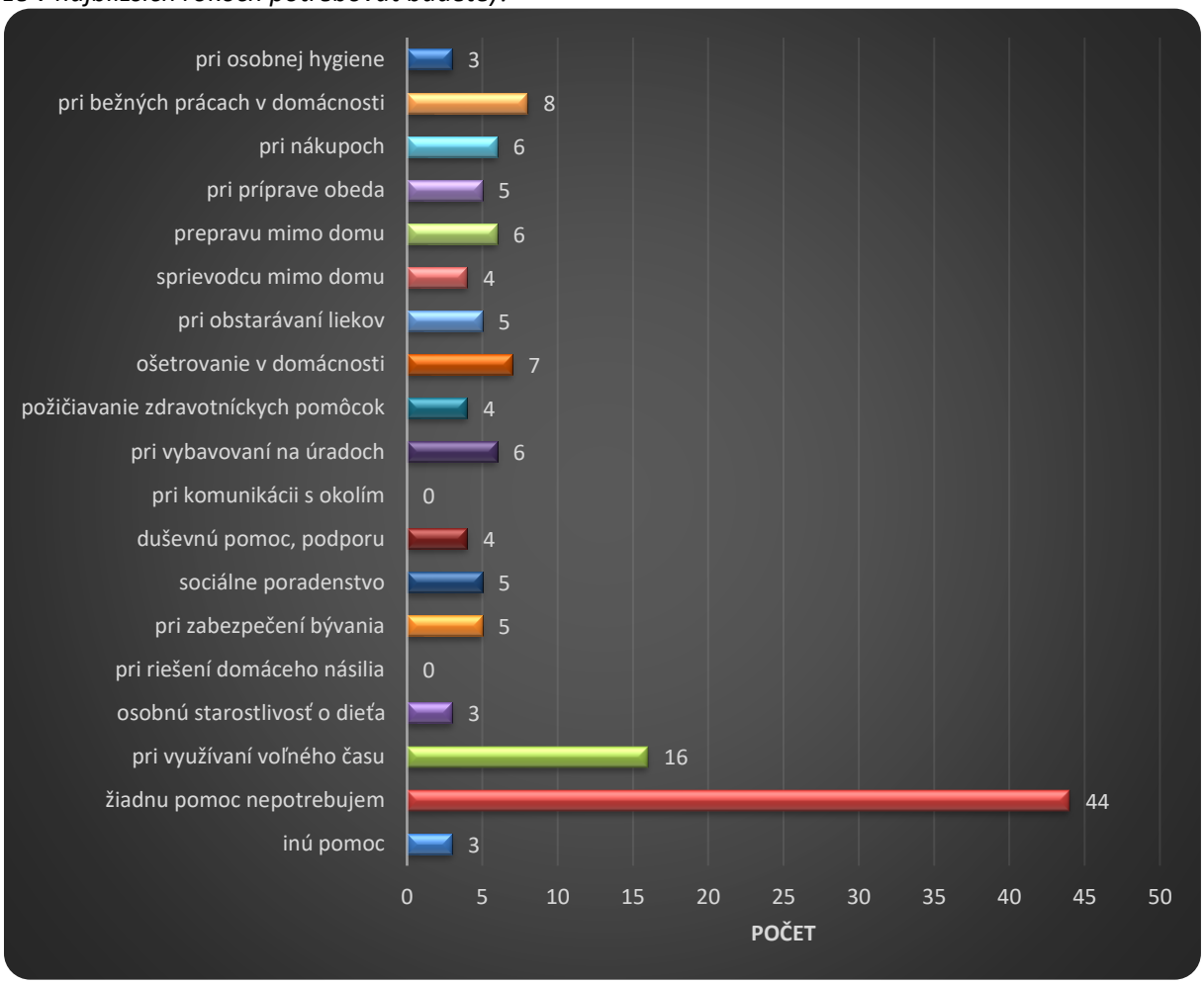

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Požiadavky na sociálne služby a problémy so sociálnymi službami

- **Najviac požadované služby budú tie, ktorých cieľovou skupinou sú seniori.** Ako vidieť z nasledovného grafu, najvyšší počet respondentov požaduje služby v oblasti stravovania, domácej opatrovateľskej služby a služby v zariadení pre seniorov. To všetko sú služby, ktoré využívajú najmä osoby v dôchodkovom veku. Domácu opatrovateľskú službu už mesto v súčasnosti poskytuje. Službu v oblasti stravovania vo vlastnom zariadení je nateraz pre mesto problematické poskytovať, nakoľko v meste chýba školská jedáleň. Riešením by mohlo byť napr. poskytovanie finančnej podpory seniorom, ktorí by sa stravovali v prevádzkach na území mesta. V meste sa ukazuje aj dopyt po zariadení pre seniorov – to je v súlade s pomerne veľkým počtom mestom vydaných rozhodnutí a posudkov o odkázanosti na túto službu v ostatnom období. Navyše, kapacity týchto zariadení sú v rámci Slovenska všeobecne nedostatkové, takže tu pravdepodobne existuje potenciál pre výstavbu takéhoto zariadenia. V otvorenej otázke, kde sa mohli respondenti vyjadriť ohľadom požadovanej sociálnej služby, bolo opäť najčastejšie spomínané zariadenie pre seniorov. Všetky odpovede prinášame v nasledovnom prehľade:

Početnosť odpovedí	Odpovede
5	Zariadenie pre seniorov
3	vyššia kapacita existujúcich zariadení (najmä ZOS)
2	Denný stacionár
2	detské jasle
2	jedáleň (stravovanie pre seniorov v jedálni alebo finančný príspevok)
2	monitorovanie a signalizácia pomoci (elektronický signalizačný náramok)
2	zriadiť ZpS alebo ZOS pre všetkých, ktorí to potrebujú, nielen tých, ktorí si to dokážu zaplatiť
1	odľahčovacia služba
1	Denné centrum (aby fungovalo od 11-16 hod., aby sa tam mohlo obedovať; k dispozícii auto, aby mohli ísť seniori aj na vzdialenejšie vychádzky napr. do prírody a pod.)
1	špecializované zariadenie (na organický psychosyndrom a schizofréniu)

- **Respondenti uviedli niektoré problémy pri poskytovaní sociálnych služieb – ohľadom (želanej) vyššej aktivity v dennom centre na ul. Hviezdoslavova a v súvislosti so striedaním opatrovateliek.** Na otvorenú otázku ohľadom prípadných problémov pri poskytovaní sociálnych služieb 1 respondent vyjadril želanie, aby mohli prijímatelia služby v dennom centre na Hviezdoslavovej ulici realizovať napr. aj nejaké vychádzky do prírody a pod. a nielen trávili čas vo vnútri zariadenia. Ďalší dvaja respondenti vyjadrili zásadný nesúhlas s (mestom zamýšľaným) striedaním opatrovateliek pri senioroch, ktoré je (podľa ich názoru) voči seniorom necitlivé[4].

Návrh

[4] Poznámka spracovateľa: v čase realizácie tohto dotazníkového prieskumu (leto 2023) mesto uvažovalo o prípadnom striedaní opatrovateliek v budúcnosti. Cieľom by bolo zabezpečenie ochrany zdravia týchto opatrovateliek, nakoľko niektoré z nich poskytovali opatrovateľskú službu osobám s vysokým stupňom odkázanosti (čo pri dlhodobom poskytovaní takejto služby môže predstavovať veľkú záťaž na zdravie opatrovateľky). Aktuálne (apríl 2024) mesto o striedaní opatrovateliek neuvažuje.

Graf 15: Ktoré sociálne služby v súčasnosti využívate a ktoré by ste chceli využívať?

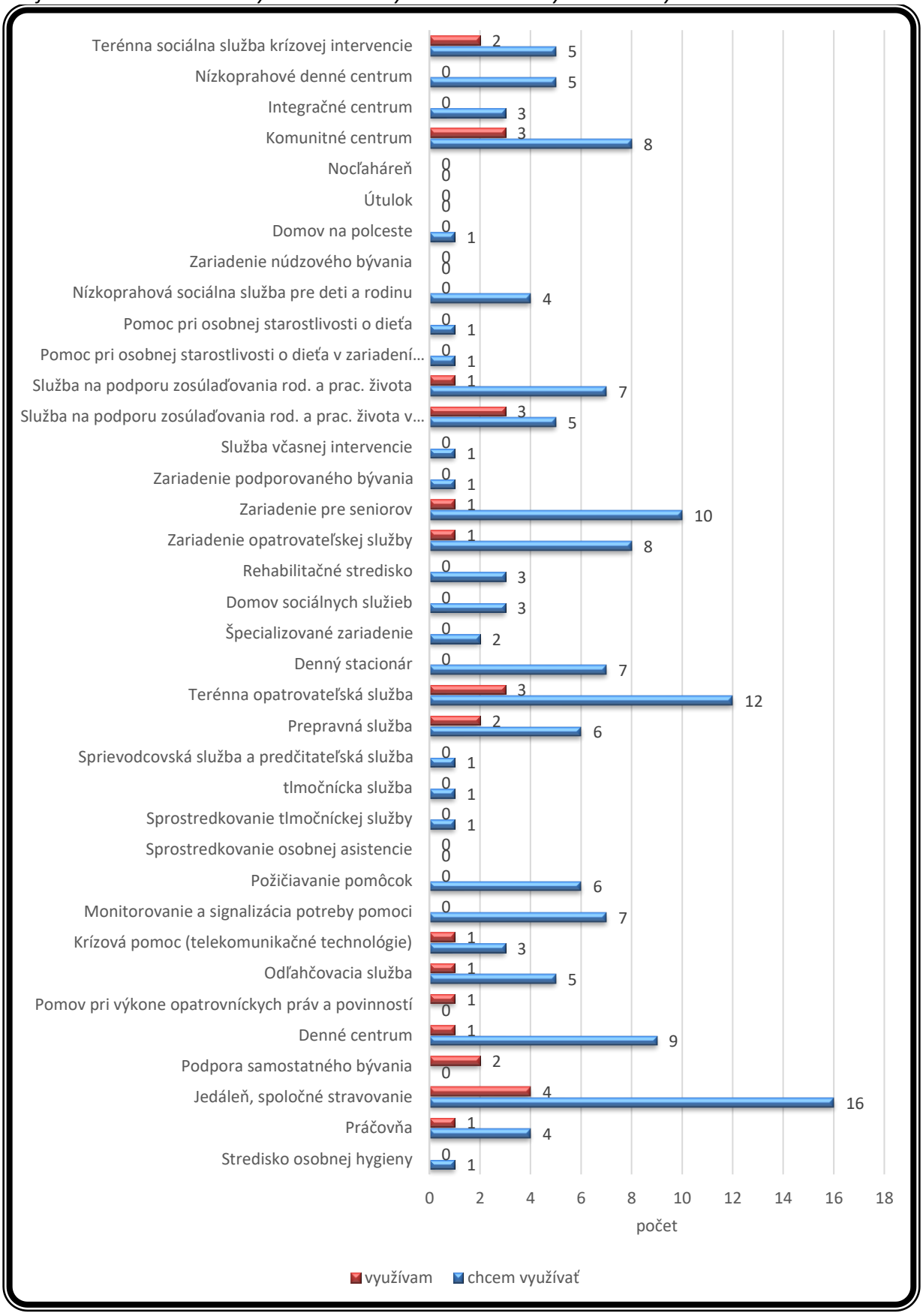

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Voľný priestor na vyjadrenie

- V závere bol respondentom ponechaný voľný priestor na akékoľvek vyjadrenie ohľadom sociálnych služieb. Tento priestor využilo 12 respondentov. Nakoľko uvedené odpovede/návrhy/postrehy a pod. boli veľmi rôznorodé, uvádzame ich v pôvodnom znení:
    - Prispievať dôchodcom nejakou čiastkou na obedy. Keď dôchodca berie obedy z reštaurácií.
    - Chýba mi priestor pre chlapcov na futbal nakoľko môžu hrať len na spoplatnenej umelej tráve pri ZŠ Petzvalovej. Mimo tréningov sa na štadión nedostanú a nie každý má financie na to aby si deti mohli platiť spoplatnené ihrisko.
    - Poďakovanie za široký rozsah a dostupnosť sociálnych služieb občanom nášho mesta, ale vždy sa dá čo zlepšovať, skvalitňovať...
    - Pripravovaná tzv. rotácia opatrovateliek - je nutná takáto zmena v už zabehnutom a fungujúcom systéme? Keďže som už človek starší s veľa diagnózami a ťažko si zvykám na zmeny v živote, s terajšou opatrovateľkou už máme vybudovaný nejaký ten vzájomný vzťah a našli sme súlad v našich každodenných činnostiach, pri ktorých mi musí pomáhať ako osobe ŤZP-S, je nutné, aby som každý polrok "zaúčala" novú opatrovateľku? Nakoľko je potrebné mi pomáhať aj pri osobnej hygiene, takáto polročná zmena opatrovateľky bude výrazný zásah aj do mojej intimity. Ako imobilný človek tiež budem musieť každý polrok dať kľúče od môjho bytu inej osobe. A ak sa na tento problém pozriem očami samotnej opatrovateľky: asi nie je nič príjemné a prospešné byť stále v strese, na aké prac. miesto sa o pol roka dostanem, budem mu vyhovovať, budem vedieť splniť jeho potreby a požiadavky min. na takej úrovni, na aké bol doteraz u svojej dlhodobej opatrovateľky už zvyknutý? Nenaruším jeho intimitu alebo duševnú rovnováhu? Lebo tu kde som teraz, už poznám človeka, jeho potreby i návyky a aj opatrovaný človek už je zvyknutý na mňa i moju povahu a spôsob opatrovania. Čiže: z môjho pohľadu takáto zmena prinesie do praxe viac negatív ako pozitív nielen pre opatrované osoby, ale i pre samotné opatrovateľky.
    - Treba zvážiť, či mesto potrebuje mať - vybudovať a prevádzkovať vlastné zariadenie soc. služieb ?
    - Viac prispievať dôchodcom finančne na obedy, ako to, že napr. Rakúsy majú dôchodcovia obed za cca 2 eurá, odber zo školskej jedálne, o čom sa aj v S. Belej uvažovalo asi pred 5 rokmi a nestalo sa tak. Načo máme podporovať súkromníkov v ich reštauráciách? Čo niekto berie od nich úplatok, aby neskrachovali?
    - Prosím, aby ste to brali na vedomie a nesprávali sa k seniorom arogantne hlavne preto, že si túto službu priplácajú. Za Bieľaka by sa toto nemohlo stať. Ničíte, čo funguje.
    - Nesúvisí to s tematickým obsahom dotazníka, ale využívam priestor. Spišskobeliansky spravodaj je niekedy plný pravopisných chýb. Navrhujem korektúru, napr. p. prof. Žabkovú. Pravopisne chybné označenie ulíc v meste (za vlády p. JUDr. Bieľaka) by bolo neekonomické meniť. Mýliť sa je ľudské. Pochvala za nápad dať možnosť Beliankam a Beľanom vyjadriť svoj názor na situáciu v meste.
    - Chodníky na Mierovej ul. sú v katastrofálnom stave. Prosím o ich opravu, cesty detto.
    - Viac mestských bytov, rozšíriť dom dôchodcov.
    - Možno budem v budúcnosti potrebovať niektorú zo služieb, ktoré sú v dotazníku.
    - Neviem uviesť či niekedy budem potrebovať služby, ktoré mesto ponúka a bude ponúkať.

Návrh

3.4.1.2 Zhrnutie kľúčových zistení z dotazníkového prieskumu

Na základe podrobného zhodnotenia všetkých odpovedí respondentov z dotazníkového prieskumu vyplývajú pre mesto Spišská Belá nasledovné kľúčové zistenia:

- **Spoľahlivosť dotazníkového prieskumu je síce kvôli nižšiemu počtu vyplnených odpovedí znížená, mesto však jeho výsledky môže do určitej miery využiť ako pomôcku pri ďalšom rozhodovaní a plánovaní.** Dotazník k tomuto komunitnému plánu vyplnilo 101 respondentov, pričom odpovede 8 respondentov boli z dôvodu ich zjavnej nespoľahlivosti úplne vyradené. V štruktúre respondentov, navyše, prevládali vzdelané osoby (s vysokoškolským vzdelaním alebo so strenou školou s maturitou).
- **V meste budú narastať požiadavky na poskytovanie služieb seniorom** (nielen sociálnych služieb v zmysle zákona, ale aj iných služieb, príspevkov, aktivít a pod.). **To bude zároveň vytvárať zvýšené nároky na výdavky z mestského rozpočtu.** Niektoré z požadovaných služieb a pomoci sa pritom dajú zabezpečiť pomerne „jednoducho“ (napr. rôznymi formami pomoci pri využívaní voľného času), iné by si vyžadovali vyššie finančné náklady (napr. poskytovanie príspevkov na stravovanie).
- **V meste pravdepodobne existuje dopyt po zariadení pre seniorov**. Vo viacerých odpovediach naprieč dotazníkom rezonovala téma zriadenia zariadenia pre seniorov, čo je v súlade aj s počtom rozhodnutí o odkázanosti na túto sociálnu službu, ktoré mesto v ostatnom období vydáva. Navyše, po takomto zariadení existuje dopyt aj v celoslovenskom ponímaní. Kľúčová je však dlhodobá ekonomická udržateľnosť prevádzky takéhoto zariadenia. Z tohto dôvodu je určite žiaduce, aby sa mesto myšlienkou výstavby zariadenia pre seniorov seriózne zaoberalo a aby čo najpodrobnejšie zhodnotilo všetky okolnosti (pozitíva, negatíva, riziká, možnosti financovania a pod.) jeho prípadnej výstavby.

Návrh

3.4.2 Súhrnné zhrnutie požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb a ostatných obyvateľov

Základné sociálne služby podľa potrieb obyvateľov mesta sú zabezpečené. Podľa prieskumu potrieb a požiadaviek s ohľadom na budúce potreby sa mesto bude orientovať na:

- účinný, efektívny a komplexný systém poskytovania sociálnych služieb, sociálnej pomoci a podporných služieb z úrovne samosprávy,
- rozšírenie formy sociálnych a podporných služieb podľa konkrétnych požiadaviek obyvateľov nášho mesta,
- podporu poskytovania existujúcich sociálnych služieb,
- podporu výstavby domov a bytov,
- postupné odstránenie bariér v meste (na verejných priestranstvách, v rámci úradov a inštitúcií, v zariadeniach kultúrneho a spoločenského života),
- elimináciu negatívnych sociálno-patologických javov v dôsledku neefektívneho využívania voľného času,
- zapojenie čo najviac detí do predškolskej výchovy,
- funkčný systém osvety a motivácie pre vzdelanie a pokračovanie v štúdiu,
- zvýšenie zaangažovanosti verejnosti, ale aj ŤZP občanov so zdravotnými obmedzeniami na eliminácii sociálnej vylúčenosti obyvateľov mesta z dôvodu zdravotných obmedzení.

Z analýzy požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb a ďalších obyvateľov mesta vyplývajú nasledovné skutočnosti:

Tabuľka 22: Požiadavky prijímateľov soc. služieb a iných obyvateľov na území mesta

Cieľová skupina	Druh požadovanej soc. služby[1]	Forma požadovanej soc. služby[2]	Požad. soc. služba je v obci zabezpečená dostatočnou kapacitou (A/N)	Ak soc. služba nie je zabezpečená, kvantifikácia navýšenia potrebnej kapacity
Seniori	C 2	terénna	A	-
	C 3	terénna	A	-
	E 3	ambulantná	A	-
	C 1.2	pob.-ročná	N	30
ŤZP osoby a občania so zdravotnými obmedzeniami	C 2	terénna	A	-
	C 1.3	pob.-ročná	A	-
	E 3	ambulantná	A	-
	C 1.6	pob.-ročná	A	-
Deti, mládež a rodina	-	-	-	-
Neprispôsobiví občania	A 2.3	ambulantná, terénna	A	-

[1] číslovanie druhov sociálnych služieb je uvedené v podkapitole „1.7 Druhy a formy sociálnych služieb“ tohto komunitného plánu

[2] jednotlivé formy sociálnych služieb sú uvedené v podkapitole „1.7 Druhy a formy sociálnych služieb“ tohto komunitného plánu

Zdroj: vlastné spracovanie

Návrh

4 STRATÉGIA ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

V predchádzajúcej časti dokumentu boli analyzované rôzne aspekty, spojené so sociálnou sférou, sociálnou starostlivosťou a sociálnymi službami v meste Spišská Belá (ako napr. demografické východiská, štruktúra uchádzačov o zamestnanie, oblasť školstva, podmienky bývania v meste a pod.). Z vykonanej analýzy vyplynuli rôzne špecifické problémy v meste Spišská Belá, na ktoré je v nasledujúcom období potrebné sa zamerať.

4.1 Cieľové skupiny

Sociálne služby je nutné poskytovať predovšetkým tým obyvateľom, ktorí sú z rôznych dôvodov znevýhodnení, resp. ohrození sociálnou exklúziou (príp. existuje reálny predpoklad, že takáto situácia u nich nastane). Ide najmä o nasledovné skupiny obyvateľov:

- seniori,
- občania s ťažkým zdravotným postihnutím alebo s nepriaznivým zdravotným stavom,
- občania ohrození správaním iných fyzických osôb, rodiny so zanedbávanými deťmi, s deťmi s poruchami správania, rodičia, ktorí nezabezpečujú riadnu starostlivosť a výchovu svojich detí,
- občania v nepriaznivej sociálnej situácii z dôvodu, že nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb; resp. pre závislosť od návykových látok nie sú schopní samostatne riešiť svoje problémy,
- dlhodobo nezamestnaní a občania odkázaní na pomoc v hmotnej núdzi,
- neprispôsobiví občania (z dôvodu životných návykov, spôsobu života), zotrvávajúci v lokalitách s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby.

návrh

Doterajšia analytická fáza komunitného plánovania (vrátane dotazníkového prieskumu) boli zamerané na zistenie demografickej štruktúry obyvateľstva mesta, aktuálneho stavu poskytovania sociálnych služieb a ďalších sociálnych aktivít, ako aj na zistenie potrieb obyvateľov mesta na úseku sociálnej starostlivosti. Po zhrnutí a analýze všetkých relevantných podkladov a po špecifikácii problémov v oblasti sociálnej pomoci a sociálnych služieb, bol proces komunitného plánovania sociálnych služieb z hľadiska strategického plánovania zameraný prioritne na **štyri nosné cieľové skupiny**:

- **Seniori**
- **Ťažko zdravotne postihnutí občania a občania so zdravotnými obmedzeniami**
- **Deti, mládež a rodina v riziku sociálneho vylúčenia**
- **Príslušníci sociálne vylúčených komunít, obyvatelia ohrození chudobou, týraním a zneužívaním.**

4.2 Ciele a priority, merateľné ukazovatele, doplnkové opatrenia

Dôležitou súčasťou komunitného plánovania je zadefinovanie cieľov a priorít, ktoré sú špecificky orientované na vyššie uvedené cieľové skupiny. Ciele a priority, zadefinované v záujme rozvoja sociálnych služieb a uvedené v nasledujúcej tabuľke, boli samosprávou mesta skoncipované na základe analýzy aktuálnej sociálnej situácie v meste, vykonanej v čase spracovania tohto komunitného plánu. V budúcnosti sa však sociálna situácia v meste môže zmeniť a môže sa stať, že sa zmenia aj požiadavky obyvateľov na poskytovanie sociálnych služieb. Z tohto dôvodu je potrebné uviesť, že **samospráva nášho mesta plánuje v budúcnosti v prípade potreby poskytovať, príp. zabezpečovať alebo spolupracovať pri zabezpečovaní aj iných sociálnych služieb podľa zákona o sociálnych službách** (teda nielen tých, ktoré sú výslovne uvedené v nasledujúcej tabuľke).

Ďalej považujeme za potrebné upozorniť na skutočnosť, že obyvatelia nášho mesta môžu v prípade záujmu a splnenia konkrétnych podmienok využiť služby ktoréhokoľvek poskytovateľa sociálnych služieb na území kraja (príp. iného kraja). Prijímať sociálnu službu teda nemusia len na území nášho mesta, ale aj na území iného mesta/mesta. Z tohto dôvodu je **strategickým záujmom samosprávy mesta podľa aktuálnych možností a podmienok podporovať aj tých poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí svoje služby poskytujú našim obyvateľom v inom meste** (bez ohľadu na skutočnosť, či títo poskytovatelia sú v tomto komunitnom pláne konkrétne spomenutí alebo nie – nedokážeme totižto predpovedať, ktorí poskytovatelia budú svoje služby poskytovať našim obyvateľom v budúcnosti).

Návrh

Ciele a priority rozvoja sociálnych služieb v našom meste pre roky 2024-2030 sú nasledovné:

Tabuľka 23: Ciele a priority rozvoja podľa jednotlivých druhov sociálnych služieb, foriem sociálnych služieb a jednotlivých cieľových skupín, vrátane kvantifikácie potrebnej kapacity týchto služieb a určenia finančných podmienok

GLOBÁLNY CIEĽ **Zabezpečiť obyvateľom mesta kvalitné sociálne služby s orientáciou na ich potreby a preferencie**						
Cieľová skupina	**Druh sociálnej služby**	**Forma sociálnej služby**	**Ciele**	**Priority**	**Kvantifikácia potrebnej kapacity sociálnej služby**	**Určenie finančných podmienok (potenciálne zdroje financovania)**
Seniori + ŤZP osoby a občania so zdravotnými obmedzeniami	**Domáca opatrovateľská služba (C 2)**	terénna	Zabezpečiť kvalitné poskytovanie soc. služby, vrátane jej dostatočnej kapacity	Starostlivosť o človeka	8	Mesto, SR, EŠIF, prijímatelia
Seniori	**Zariadenie pre seniorov (C 1.2)**	pobytová-ročná	Zabezpečiť kvalitné poskytovanie soc. služby, vrátane jej dostatočnej kapacity	Starostlivosť o človeka	30	Mesto, SR, EŠIF, prijímatelia
Seniori + ŤZP osoby a občania so zdravotnými obmedzeniami	**Denné centrum (E 3)**	ambulantná	Vytvoriť miestnym obyvateľom vhodné podmienky na aktívne trávenie voľného času počas dňa	Integrácia do spoločenského života	45 Hviezdoslavova + 80 Medňanského	Mesto, SR, EŠIF, prijímatelia
ŤZP osoby a občania so zdravotnými obmedzeniami	**Špecializované zariadenie (C 1.6)**	pobytová-ročná	Zabezpečiť nevyhnutnú pomoc ŤZP osobám a občanom so zdravotnými obmedzeniami	Starostlivosť o človeka	12	Neverejný poskytovateľ, SR, EŠIF, prijímatelia

Návrh

Seniori + ŤZP osoby a občania so zdravotnými obmedzeniami	**Prepravná služba (C 3)**	terénna	Zjednodušiť osobám odkázaným na pomoc inej osoby prepravu	Starostlivosť o človeka	-	Mesto, SR, EŠIF, prijímatelia
Seniori + ŤZP osoby a občania so zdravotnými obmedzeniami	**Zariadenie opatrovateľskej služby (C 1.3)**	pobytová-ročná	Poskytnúť potrebnú sociálnu službu každej osobe, ktorej opatrovateľská služba nemôže byť poskytnutá v jej prirodzenom domácom prostredí	Starostlivosť o človeka	10	Mesto, SR, EŠIF, prijímatelia
Príslušníci sociálne vylúčených komunít, obyvatelia ohrození chudobou, týraním a zneužívaním; deti a mládež	**Komunitné centrum (A 2.3)**	ambulantná + terénna	Poskytovať soc. službu prijímateľom na úrovni maximálnej možnej kapacity	Integrácia do spoločenského života	20	Mesto, SR, EŠIF, prijímatelia

Zdroj: vlastné spracovanie

Návrh

V záujme kvalitného a efektívneho monitorovania a vyhodnocovania stanovených cieľov pri poskytovaní sociálnych služieb zadefinovala samospráva mesta nasledovné merateľné ukazovatele:

Tabuľka 24: Určenie merateľných ukazovateľov na zhodnotenie plnenia cieľov

Druh sociálnej služby	Forma sociálnej služby	Cieľ	Merateľný ukazovateľ	Hodnota	Východisková hodnota (2024)	Plánovaná hodnota	
						2027	2030
Domáca opatrovateľská služba (C 2) (poskytovateľ: mesto alebo neverejný poskytovateľ)	terénna	Zabezpečiť kvalitné poskytovanie soc. služby, vrátane jej dostatočnej kapacity	Podiel prijímateľov, ktorým je reálne sociálna služba poskytovaná, na celkovom počte osôb s právoplatným rozhodnutím o odkázanosti na opatrovateľskú službu	%	100	100	100
Zariadenie pre seniorov (C 1.2) (poskytovateľ: mesto)	pobytová-ročná	Zabezpečiť kvalitné poskytovanie soc. služby, vrátane jej dostatočnej kapacity	Počet prijímateľov sociálnej služby v zariadení pre seniorov, ktoré je prevádzkované mestom Spišská Belá	Počet	0	0	30
Denné centrum (E 3) (poskytovateľ: mesto)	ambulantná	Vytvoriť miestnym obyvateľom vhodné podmienky na aktívne trávenie voľného času počas dňa	Podiel prijímateľov spokojných s kvalitou poskytovanej sociálnej služby (merané prieskumom spokojnosti prijímateľov)	%	N/A	95	100
Špecializované zariadenie (C 1.6) (poskytovateľ: neverejný poskytovateľ)	pobytová-ročná	Zabezpečiť nevyhnutnú pomoc ŤZP osobám a občanom so zdravotnými obmedzeniami	Počet prijímateľov sociálnej služby v špecializovanom zariadení, ktoré je prevádzkované neverejným poskytovateľom	Počet	0	12	12

Návrh

Prepravná služba (C 3) (poskytovateľ: mesto)	terénna	Zjednodušiť osobám odkázaným na pomoc inej osoby prepravu	Podiel prijímateľov, ktorým je reálne sociálna služba poskytovaná, na celkovom počte osôb, ktoré o túto službu požiadali	%	100	100	100
Zariadenie opatrovateľskej služby (C 1.3) (poskytovateľ: mesto)	pobytová-ročná	Poskytnúť opatrovateľskú službu každej osobe, ktorej táto služba nemôže byť poskytnutá v jej prirodzenom domácom prostredí	Počet prijímateľov sociálnej služby v zariadení opatrovateľskej služby, ktoré je prevádzkované mestom Spišská Belá	Počet	10	10	10
Komunitné centrum (A 2.3) (poskytovateľ: mesto)	ambulantná + terénna	Poskytovať soc. službu prijímateľom na úrovni maximálne možnej kapacity	Počet prijímateľov sociálnej služby / deň	Počet	20	20	20

Zdroj: vlastné spracovanie

Návrh

Zohľadnenie miestnych špecifík a potrieb obyvateľov (fyzických osôb) v oblasti sociálnych služieb týkajúcich sa opatrovateľskej služby poskytovanej v územnom obvode mesta, vrátane doplnenia definície potrieb dôležitých pre rozvoj sociálnych služieb

- prijímatelia opatrovateľskej služby v domácnosti sú od seba vzdialení. Toto špecifikum zohľadní mesto Spišská Belá tak, že prispôsobí pracovné zmluvy s opatrovateľkami nasledovnými spôsobmi (podľa konkrétnej situácie a podľa aktuálnych možností):
  - zaistí sa čo možno najväčší úväzok jednej opatrovateľky u jedného prijímateľa (aby nebolo nutné počas jedného dňa presúvať sa od jedného prijímateľa k druhému)
  - zaistí sa, aby jedna opatrovateľka v rámci jedného pracovného dňa poskytovala sociálnu službu len jednému prijímateľovi (príp. čo najmenšiemu počtu prijímateľov)
  - ak bude nutné, aby jedna opatrovateľka poskytovala v rámci jedného pracovného dňa sociálnu službu viacerým prijímateľom, prijímatelia budú vybratí tak, aby bola medzi nimi čo najmenšia dochádzková vzdialenosť
- na základe monitoringu potrieb obyvateľov v oblasti opatrovateľskej služby a na základe demografického vývoja v meste bolo zistené, že:
  - v ostatných rokoch sa rýchlo zvyšuje počet seniorov v meste. Navyše, niektoré osoby majú už dnes problém s mobilitou, ktorý sa pravdepodobne bude časom zväčšovať (pričom tu zároveň existuje predpoklad postupne sa zhoršujúceho zdravia u seniorov nadobúdaním vyššieho veku). V tejto súvislosti mesto očakáva postupne sa zvyšujúci sa tlak na poskytovanie opatrovateľskej služby väčšiemu počtu osôb – bude sa snažiť zabezpečiť dostatočnú kapacitu na to, aby mohla byť táto služba poskytovaná mestom (alebo iným poskytovateľom) každému záujemcovi.

Veľmi významnou súčasťou komunitného rozvoja a začleňovania jedincov do spoločnosti, obzvlášť obyvateľov v riziku sociálneho vylúčenia, sú rôzne sociálne aktivity (ako napr. záujmová činnosť, komunitná činnosť, dobrovoľnícka činnosť, kultúrne, spoločenské a športové akcie a pod.). Týmito sociálnymi aktivitami možno veľmi účinne predchádzať rôznym formám asociálneho správania, ktoré sú častokrát vyvolané napr. veľkým množstvom voľného času, nudou, absenciou povinností, absenciou pocitu spolupatričnosti, pocitom nedocenenia, chudobou, sklonmi k užívaniu návykových látok a pod.

V tejto súvislosti si samospráva mesta Spišská Belá, okrem poskytovania vyššie uvedených sociálnych služieb, zabezpečovaných na základe zákona o sociálnych službách, zadefinovala aj viaceré **doplnkové aktivity**, ktoré sa už síce nevykonávajú podľa zákona o sociálnych službách, avšak ich cieľom je napomáhať cieľovým skupinám v ich sociálnej inklúzii, predchádzať vzniku alebo zhoršeniu nepriaznivých sociálnych situácií a napomáhať riešeniu miestnych sociálnych problémov. Jednotlivé doplnkové aktivity sú koncipované tak, aby ich naplnením došlo k uspokojeniu potrieb v oblasti sociálnej pomoci, aby ich mohol využívať čo najširší okruh obyvateľov mesta.

Tabuľka 25: Doplnkové aktivity stratégie rozvoja

Cieľová skupina	Doplnkové aktivity	Personálne, prevádzkové a finančné podmienky
Seniori	1.1 Podpora sociálnych kontaktov realizáciou kultúrno-spoločenských podujatí pre seniorov a oceňovaním jubilantov	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, VÚC, SR, EŠIF
	1.2 Zlepšenie bezbariérového prístupu do budov a na verejných priestranstvách	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, VÚC, SR, EŠIF
	1.3 Realizácia zájazdov a výletov pre seniorov	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto
	1.4 Poskytovanie stravovania a rozvozu stravy seniorom a ŤZP osobám	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto

Návrh

	1.5 Podpora činnosti Jednoty dôchodcov	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, SR
	1.6 Realizácia osvetových informačných kampaní na zabránenie zneužívania seniorov	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto
	1.7 Zriadenie a podpora činnosti Mestskej Rady seniorov	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto
Cieľová skupina	**Doplnkové aktivity**	**Personálne, prevádzkové a finančné podmienky**
Ťažko zdravotne postihnutí občania a občania so zdravotnými obmedzeniami	2.1 Podpora zriaďovania chránených dielní a chránených pracovísk na území mesta	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, UPSVaR
	2.2 Zabezpečenie vhodných a dostupných priestorov na klubovú činnosť pre seniorov a ŤZP občanov	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto
	2.3 Podpora činnosti subjektov, venujúcich sa ŤZP občanom (napr. Slovenský zväz zdravotne postihnutých osôb, Kráčame spolu, o. z. a ďalšie)	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, SR, nadácie, 2 % z daní, EŠIF
	2.4 Požičiavanie pomôcok (bez registrácie – nie ako sociálna služba)	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto

Návrh

Cieľová skupina	Doplnkové aktivity	Personálne, prevádzkové a finančné podmienky
Deti, mládež a rodina v riziku sociálneho vylúčenia	3.1 Skvalitnenie športovísk a detských ihrísk v meste, vrátane budovania inkluzívnych prvkov	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, VÚC, SR, EŠIF
	3.2 Organizácia kultúrno-spoločenských podujatí pre deti, mládež a rodiny	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, VÚC, SR, EŠIF
	3.3 Podpora činnosti organizácií a inštitúcií, ktorých cieľovou skupinou sú deti a mládež (napr. Face club, Pôjd, Hernička, Expresion, športové kluby a pod.)	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, SR, nadácie, 2 % z daní, EŠIF
	3.4 Podpora rodinám pri narodení dieťaťa (uvítanie detí do života)	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto
Cieľová skupina	**Doplnkové aktivity**	**Personálne, prevádzkové a finančné podmienky**
Príslušníci sociálne vylúčených komunít, obyvatelia ohrození chudobou, týraním a zneužívaním	4.1 Podpora celoživotného vzdelávania (rekvalifikačné kurzy, školenia...)	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, VÚC, SR, EŠIF
	4.2 Realizácia základného sociálneho poradenstva	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto
	4.3 Zapájanie sa do projektov menších obecných služieb a ďalších nástrojov AOTP	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, VÚC, UPSVaR, SR, EŠIF

Návrh

	4.4 Podpora sociálne odkázaných osôb a rodín prostredníctvom rôznych sociálnych aktivít a poskytovania príspevkov (napr. Beľan Beľanovi, jednorazová dávka pre osoby v hmotnej núdzi, príspevky v spolupráci s UPSVaR a iné)	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, UPSVaR, súkr. subjekty
	4.5 Realizácia vzdelávacích, osvetových, voľnočasových a iných preventívnych aktivít pre rôzne skupiny obyvateľov v záujme zvýšenia bezpečnosti v meste a zlepšovania občianskeho spolunažívania	Personálne a prevádzkové podmienky: zabezpečí mesto Potenciálne zdroje financovania: mesto, SR, EŠIF, nadácie, neziskové organizácie

Zdroj: vlastné spracovanie

Návrh

Okrem vyššie uvedených doplnkových aktivít, ktoré sú špecificky orientované na jednotlivé cieľové skupiny (viď predchádzajúca tabuľka), si samospráva mesta zadefinovala aj spoločné, prierezové aktivity, ktoré napomáhajú viacerým cieľovým skupinám a zabezpečujú komunitný rozvoj.

Ide o nasledovné **prierezové aktivity**:

- *dohľad nad obyvateľmi s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony* (v spolupráci so štátnou správou)
- *pomoc v krízových situáciách* (živelná pohroma, rodinná tragédia a pod.)
- *podpora záujmovej činnosti v meste* (krúžková činnosť, klubová činnosť, rôzna iná záujmová činnosť podľa potreby...)
- *výkon inštitútu osobitného príjemcu* (v spolupráci so štátnou správou).

5 IMPLEMENTÁCIA KOMUNITNÉHO PLÁNU

Mimoriadne dôležitým bodom v záujme efektívneho naplňovania zadefinovaných cieľov, priorít a doplnkových opatrení komunitného plánu je dôraz na vhodné nastavenie jeho implementácie. Okrem časového rozvrhnutia jednotlivých aktivít je potrebné mať na zreteli aj možné zmeny realizačných podmienok v blízkej budúcnosti – či už z legislatívneho hľadiska alebo z hľadiska finančných, materiálnych, personálnych, príp. iných zdrojov. V záujme úspešnej implementácie komunitného plánu je nevyhnutné neustále monitorovanie týchto realizačných podmienok, monitorovanie potrieb prijímateľov sociálnych služieb a taktiež priebežné monitorovanie a vyhodnocovanie samotného dokumentu.

5.1 Harmonogram realizácie komunitného plánu vrátane určenia finančných podmienok

Komunitný plán plánuje samospráva mesta realizovať podľa nasledovného harmonogramu:

Tabuľka 26: Harmonogram realizácie sociálnych služieb s určením kapacity sociálnych služieb, personálnych a prevádzkových podmienok

			Rok plánovanej realizácie													
			2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
Druh sociálnej služby	**Forma sociálnej služby**	**Určenie personálnych a prevádzkových podmienok**	**EK[1]**	**PN[2]**	**EK[1]**	**PN[2]**	**EK[1]**	**PN[2]**	**EK[1]**	**PN[2]**	**EK[1]**	**PN[2]**	**EK[1]**	**PN[2]**	**EK[1]**	**PN[2]**
Domáca opatrovateľská služba (C 2) (poskytovateľ: mesto alebo neverejný poskytovateľ)	terénna	Pers. podm.: zabezpečí mesto alebo neverejný poskytovateľ Prev. podm.: zabezpečí mesto alebo neverejný poskytovateľ	8	0	8	2	10	0	10	2	12	1	13	1	14	0
Zariadenie pre seniorov (C 1.2) (poskytovateľ: mesto)	pobytová-ročná	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: zabezpečí mesto	0	30	0	30	0	30	0	30	30	0	30	0	30	0

Denné centrum (E 3) (poskytovateľ: mesto)	ambulantná	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: zabezpečí mesto	45 + 80	0	45 + 80	0	45 + 80	0	45 + 80	0	45 + 80	0	45 + 80	0	45 + 80	0
Špecializované zariadenie (C 1.6) (poskytovateľ: neverejný poskytovateľ)	pobytová-ročná	Pers. podm.: zabezpečí never. poskytovateľ Prev. podm.: zabezpečí never. poskytovateľ	0	12	0	12	12	0	12	0	12	0	12	0	12	0
Prepravná služba (C 3) (poskytovateľ: mesto)	terénna	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: zabezpečí mesto	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zariadenie opatrovateľskej služby (C 1.3) (poskytovateľ: mesto)	pobytová-ročná	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: zabezpečí mesto	10	0	10	0	10	0	10	0	10	0	10	0	10	0
Komunitné centrum (A 2.3) (poskytovateľ: mesto)	ambulantná + terénna	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: zabezpečí mesto	20	0	20	0	20	0	20	0	20	0	20	0	20	0

Vysvetlivky:

Rok s farebne vyplnenou bunkou: daná sociálna služba sa v danom roku PLÁNUJE realizovať

Rok s bunkou bez farebného vyplnenia: daná sociálna služba sa v danom roku realizovať NEPLÁNUJE

[1] EK – existujúca kapacita v danom roku

[2] PN – potreba navýšenia kapacity v danom roku

Zdroj: vlastné spracovanie

Personálne, prevádzkové, organizačné a finančné podmienky nevyhnutné pre poskytovanie sociálnych služieb budú závisieť od vývoja spoločenskej situácie, potrieb prijímateľov sociálnych služieb, legislatívnych zmien a nastavenia spôsobu financovania sociálnych služieb v spoločnosti. Sociálne služby budú kvantitatívne a kvalitatívne zabezpečované zo súčasných a budúcich zdrojov ich poskytovateľov. Poskytovatelia sociálnych služieb budú na zabezpečenie realizácie stanovených opatrení využívať najmä nasledovné finančné zdroje:

- Rozpočet poskytovateľov sociálnych služieb
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
  - príspevky na financovanie sociálnych služieb
  - dotácie na rozvoj sociálnych služieb
- Vyšší územný celok
  - príspevky na financovanie sociálnych služieb
  - dotačná schéma
- Iné zdroje
  - grantové národné a nadnárodné programy, štrukturálne fondy, sponzorské dary a pod.

Návrh

V nasledujúcej tabuľke sú určené **predpokladané finančné zdroje z rozpočtu mesta, potrebné na poskytovanie sociálnych služieb** (odhad predpokladanej výšky zdrojov z rozpočtu mesta, potrebných na spolufinancovanie potrebnej kapacity jednotlivých druhov sociálnych služieb, foriem sociálnych služieb, a ak ide o sociálnu službu v zariadení, potrebného počtu miest v jednotlivých druhoch zariadení).

Tabuľka 27: Predpokladané finančné náklady mesta na poskytovanie sociálnych služieb

Druh sociálnej služby	Predpokladané finančné náklady (tis. €)							Náklady spolu (tis. €)
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Domáca opatrovateľská služba	700,0	700,0	760,0	760,0	820,0	880,0	960,0	5 580,0
Zariadenie pre seniorov					3 000,0	10,0	10,0	3 020,0
Denné centrum	15,0	17,0	17,0	17,5	18,0	18,0	18,5	121,0
Špecializované zariadenie			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Prepravná služba	3,0	3,2	3,4	3,4	3,6	3,8	4,0	24,4
Zariadenie opatrovateľskej služby	330,0	330,0	330,0	332,0	335,0	335,0	340,0	2 332,0
Komunitné centrum	26,0	26,0	26,0	26,5	27,0	28,0	30,0	189,5
Všetky sociálne služby spolu:								**11 266,9**

Návrh

Zdroj: vlastné spracovanie

V nasledujúcej tabuľke je uvedená **predpokladaná výška finančných zdrojov z rozpočtu mesta na spolufinancovanie** potrebnej kapacity jednotlivých druhov sociálnych služieb v jednotlivých rokoch **podľa konkrétnych poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí poskytujú sociálne služby v územnom obvode mesta**. Tabuľka sa týka len sociálnych služieb podľa zákona o sociálnych službách.

Tabuľka 28: Predpokladané finančné náklady mesta na spolufinancovanie sociálnych služieb podľa konkrétnych poskytovateľov sociálnych služieb

Poskytovateľ	Druh soc. služby[1]	Forma soc. služby[2]	Existujúca kapacita	Počet prijímateľov soc. služby v súčasnosti	Odhad výšky zdrojov z rozpočtu mesta, potrebných na poskytovanie príspevku (€)							
					2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ReSocia, n.o., 072 62 Petrovce 2; Miesto poskytovania: 072 41 Remetské Hámre 27	C 1.3	Pob.-ročná	40	N/A	120	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
ZSS Nižná Polianka, n.o., 086 36 Nižná Polianka 73	C 1.2	Pob.-ročná	40	N/A	0	500	500	500	500	500	500	500

Návrh

Zdroj: Mestský úrad Spišská Belá, vlastné spracovanie

V nasledujúcej tabuľke sú určené **predpokladané finančné zdroje z rozpočtu mesta, potrebné na realizáciu doplnkových opatrení**. Zadefinované doplnkové opatrenia plánuje samospráva mesta realizovať podľa nasledovného harmonogramu a s nasledovnými nákladmi:

Tabuľka 29: Harmonogram realizácie doplnkových aktivít, vrátane predpokladaných finančných nákladov na ich realizáciu

Doplnková aktivita (názov)	Rok plánovanej realizácie doplnkovej aktivity							Náklady spolu (tis. €)
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Cieľová skupina: **Seniori**								
1.1 Podpora sociálnych kontaktov realizáciou kultúrno-spoločenských podujatí pre seniorov a oceňovaním jubilantov	5,0	5,0	5,2	5,5	5,5	5,7	6,0	37,9
1.2 Zlepšenie bezbariérového prístupu do budov a na verejných priestranstvách	5,0			15,0	10,0			30,0
1.3 Realizácia zájazdov a výletov pre seniorov	0,5	0,5	0,8	0,8	1,2	1,2	1,5	6,5
1.4 Poskytovanie stravovania a rozvozu stravy seniorom a ŤZP osobám					20,0	22,0	23,0	65,0
1.5 Podpora činnosti Jednoty dôchodcov	1,0	1,0	1,2	1,2	1,4	1,6	2,0	9,4
1.6 Realizácia osvetových informačných kampaní na zabránenie zneužívania seniorov	0,2		0,2		0,2		0,2	0,8
1.7 Zriadenie a podpora činnosti Mestskej Rady seniorov			0,3	0,5	0,5	0,7	1,0	3,0
							Cieľová skupina spolu:	**152,6**

Cieľová skupina: **Ťažko zdravotne postihnutí občania a občania so zdravotnými obmedzeniami**								
2.1 Podpora zriaďovania chránených dielní a chránených pracovísk na území mesta	45,0	45,0	45,0	46,0	47,0	48,0	49,0	325,0
2.2 Zabezpečenie vhodných a dostupných priestorov na klubovú činnosť pre seniorov a ŤZP občanov	2,0	3,0						5,0
2.3 Podpora činnosti subjektov, venujúcich sa ŤZP občanom (napr. Slovenský zväz zdravotne postihnutých osôb, Kráčame spolu, o. z. a ďalšie)	1,0	1,0	1,2	1,4	1,6	2,0	2,0	10,2
2.4 Požičiavanie pomôcok (bez registrácie – nie ako sociálna služba)	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	1,4
							Cieľová skupina spolu:	**341,6**
Cieľová skupina: **Deti, mládež a rodina v riziku sociálneho vylúčenia**								
3.1 Skvalitnenie športovísk a detských ihrísk v meste, vrátane budovania inkluzívnych prvkov	5,0	10,0			5,0		5,0	25,0
3.2 Organizácia kultúrno-spoločenských podujatí pre deti, mládež a rodiny	15,0	15,0	17,0	17,0	18,0	19,0	20,0	121,0

3.3 Podpora činnosti organizácií a inštitúcií, ktorých cieľovou skupinou sú deti a mládež (napr. Face club, Pôjd, Hernička, Expresion, športové kluby a pod.)	95,0	95,0	98,0	98,0	100,0	100,0	102,0	688,0
3.4 Podpora rodinám pri narodení dieťaťa (uvítanie detí do života)	5,5	5,7	5,9	6,0	6,2	6,2	6,5	42,0
							Cieľová skupina spolu:	**876,0**
Cieľová skupina: **Príslušníci sociálne vylúčených komunít, obyvatelia ohrození chudobou, týraním a zneužívaním**								
4.1 Podpora celoživotného vzdelávania (rekvalifikačné kurzy, školenia...)	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	3,5
4.2 Realizácia základného sociálneho poradenstva	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	1,4
4.3 Zapájanie sa do projektov menších obecných služieb a ďalších nástrojov AOTP	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	7,0
4.4 Podpora sociálne odkázaných osôb a rodín prostredníctvom rôznych sociálnych aktivít a poskytovania príspevkov (napr. Beľan Beľanovi, jednorazová dávka pre osoby v hmotnej núdzi, príspevky v spolupráci s UPSVaR a iné)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	7,0

4.5 Realizácia vzdelávacích, osvetových, voľnočasových a iných preventívnych aktivít pre rôzne skupiny obyvateľov v záujme zvýšenia bezpečnosti v meste a zlepšovania občianskeho spolunažívania	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	28,0
							Cieľová skupina spolu:	**46,9**
Všetky doplnkové aktivity spolu:								**1 417,1**

Vysvetlivky:

Rok s farebne vyplnenou bunkou: doplnková aktivita sa v danom roku PLÁNUJE realizovať

Rok s bunkou bez farebného vyplnenia: doplnková aktivita sa v danom roku realizovať NEPLÁNUJE

Zdroj: vlastné spracovanie

Návrh

5.2 Monitoring plnenia a spôsob každoročného vyhodnocovania komunitného plánu, vrátane podmienok a spôsobu jeho zmeny a aktualizácie

Komunitné plánovanie vyžaduje účasť všetkých zainteresovaných strán, preto budú monitorované a iniciované všetky priebežné návrhy, podnety a pripomienky v oblasti napĺňania stanovených cieľov. K efektivite implementácie komunitného plánu sociálnych služieb nevyhnutne patrí aj vybudovanie systému kontroly, monitorovania a aktualizácie dokumentu.

Z tohto dôvodu bude samospráva mesta v stanovených časových intervaloch pravidelne kontrolovať stav realizácie jednotlivých aktivít v rámci definovaných cieľov a priorít. Výstupy spracované vo forme monitorovacej správy budú predkladané v pravidelných intervaloch (1x ročne) na rokovanie Mestského zastupiteľstva. Mestské zastupiteľstvo monitorovaciu správu prerokuje, posúdi stav plnenia cieľov a priorít a v prípade potreby navrhne zmeny. Navrhovať zmeny v komunitnom pláne môže aj primátor mesta, resp. poverení zamestnanci mesta. Zmeny v komunitnom pláne budú podliehať schvaľovaniu v mestskom zastupiteľstve. Každá zmena bude očíslovaná vo forme vzostupne číslovaných písomných dodatkov.

Návrh

ZÁVER

Sociálna služba je odborná činnosť, obslužná alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na pomoc ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii s cieľom umožniť im zapojiť sa do bežného života v spoločnosti a ochrániť ich pred sociálnym vylúčením. Úlohou a cieľom samosprávy je vytvoriť pre občanov miesto pre dôstojný a plnohodnotný život a postupne zlepšovať životné, pracovné a sociálne potreby obyvateľov mesta.

Tento komunitný plán sociálnych služieb predstavuje strednodobý plánovací dokument, zameraný na postupný rozvoj sociálnych služieb v mestu. Analyzuje stav a úroveň sociálnych služieb poskytovaných obyvateľom mesta, hodnotí potreby občanov odkázaných na sociálne služby a navrhuje ciele a opatrenia pre ďalší rozvoj a skvalitnenie poskytovaných služieb.

Komunitný plán je zároveň úzko prepojený a nadväzuje na strategický dokument mesta – program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja. Oproti PHSR, ktorý sa komplexne zaoberá problematikou budúceho rozvoja mesta, sa komunitný plán v oveľa väčšej miere detailu ako PHSR zameriava na sociálnu oblasť. Analyzuje a definuje stratégiu jednak pre sociálne služby v zmysle zákona o sociálnych službách, ale aj iné aktivity, bezprostredne súvisiace so sociálnou sférou. Jeho ambíciou je definovať zámery mesta v sociálnej oblasti tak, aby boli čo najviac realistické a realizovateľné. S tým súvisí aj čo možno najefektívnejšie využitie dostupných finančných prostriedkov mesta, ako aj uchádzanie sa o finančné prostriedky z externých zdrojov (napr. európske štrukturálne a investičné fondy, štátne dotácie a pod.). Mesto Spišská Belá pripravilo a schválilo tento komunitný plán sociálnych služieb so zameraním na vybrané cieľové skupiny obyvateľov. Pre tieto cieľové skupiny sú navrhnuté niektoré opatrenia/projekty/aktivity, ktorých realizáciou dôjde k výraznejšiemu skvalitneniu sociálnej sféry v meste.

Komunitný plán sociálnych služieb je otvorený a živý materiál, ktorý bude reagovať na zmeny a potreby celej komunity v meste, na meniace sa legislatívne, materiálne, finančné a personálne prostredie. Z tohto dôvodu bude priebežne vyhodnocovaný a v prípade potreby aktualizovaný. Navrhované zmeny a úpravy dokumentu vstúpia do platnosti po schválení mestským zastupiteľstvom.

Návrh

PRÍLOHY

Zoznam informačných zdrojov

Atlasy rómskych komunít 2004, 2013 a 2019

Koncepcia práce s mládežou Mesta Spišská Belá na roky 2019-2024

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2021): Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030.

PHSR mesta Spišská Belá

Register poskytovateľov sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji

Štatistický úrad Slovenskej republiky, databáza DATAcube

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách

www.spisskabela.sk

Návrh